

PLAN UPRAVLJANJA

kulturno-turističke rute Putovima Frankopana i posjetiteljskih centara - projekt HERCULTOUR

Studeni 2018.

PLAN UPRAVLJANJA

kulturno- turističke rute
Putovima Frankopana i
posjetiteljskih centara –
projekt HERCULTOUR

Naručitelj:

Primorsko goranska županija
Upravni odjel za kulturu, sport i
tehničku kulturu

Autori:

Sensum d.o.o.
Dr.sc. Duško Radulović
Ksenija Ivanac, dipl.oec.
Teo Vuksan bacc.oec.
Sandro Kozulić, mag.iur.

Studeni 2018.

Sadržaj

Izvršni sažetak.....	4
1. Uvod	6
2. Pregled uspješnih praksi.....	9
2.1. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na slične rute	10
2.2. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na buduće potencijalne uzore	21
3. Analiza trenutnog stanja	40
4. Pregled mogućih scenarija upravljanja.....	43
4.1.1. Trgovačko društvo	45
4.1.2. Udruga	46
4.1.3. Ustanova	47
4.2. Usporedba.....	49
4.3. Prijedlog postojećih Ustanova	51
4.4. Primjeri modela upravljanja.....	62
4.5. Prijedlog načina upravljanja.....	71
4.5.1. Dvorac Nova Kraljevica	72
4.5.2. Kaštel u Bakru.....	73
4.5.3. Kula Bribir.....	76
4.5.4. Kaštel Grobnik.....	78
4.5.5. Kaštel u Krku.....	81
4.5.6. Kaštel Zrinskih u Brodu na Kupi	84
4.5.7. Dvorac Zrinskih u Čabru	84
4.5.8. Kaštel Trsat.....	87
5. Zaključak	88

Izvršni sažetak

Ovaj plan upravljanja razrađen je u pet poglavlja.

Izvršni sažetak prezentira sadržaj cijelog dokumenta, definira glavni cilj, ostale ciljeve, glavne dijelove, elemente rada te zaključak.

U prvom poglavlju, **Uvod** opisana je svrha i metodologija rada.

Drugo poglavlje **Pregled uspješnih praksi** metodom benchmarkinga analizira primjere dobre prakse kulturno-turističkih ruta istih ili sličnih ruti „Putovima Frankopana“. U svrhu stvaranja inovativne i kvalitetne ponude turističkog proizvoda, navedeni primjeri detaljno su opisani i analizirani, što će rezultirati preporukama za napredak. Primjere ruta analizirali smo na temelju dva različita koncepta:

- pet kulturno-turističkih ruta svjetskog glasa na području Europe (budući uzori)
- kulturno – turističke rute sličnih karakteristika (potencijalni konkurenti)

Karakteristike koje su istražene prilikom odabira primjera dobre prakse primarno su fokusirane na:

Važno je napomenuti da neke od ruta nemaju sustav prikupljanja podataka o turističkoj posjeti, stoga za neke rute nisu navedeni podaci o strukturi turista koji ih posjećuju.

Treće poglavlje **Kratak pregled trenutnog stanja** daje objedinjeni pregled prethodne analize te preporuke i nove momente u odnosu na postojeću Studiju izvodljivosti. Ažurirat će se preporuke vezano uz potrebne kapacitete te strukturu upravljanja.

Četvrto poglavlje **Mogući scenariji upravljanja** analizira oblike upravljanja i upravljačku strukturu koji uključuje analizu, opis prednosti i nedostataka osnivanja organizacije za upravljanje posjetiteljskim

centrima u tim objektima. Analiza će obuhvatiti minimalno tri moguća oblika organizacije kojim bi se upravljalo rutom, tj. :

- trgovačko društvo.
- udruga
- ustanova

Analiza uključuje:

- način osnivanja i vlasničku strukturu
- odgovornost vlasnika i odgovornih subjekata
- upravljačku strukturu
- potreban broj zaposlenih
- porezni tretman pojedinog pravnog oblika pravne osobe prema osnivaču sukladno pozitivnim propisima
- odnos pravne osobe prema osnivaču sukladno pozitivnim propisima
- primjena zakona o Proračunu

U zadnjem poglavlju **Zaključak** daje se konačna ocjena koja upućuje da pravilno upravljanje kulturno – turističkim rutama može značajno pridonijeti razvoju turizma, poduzetništva, zapošljavanja i predstavljati temelj razvoja lokalne zajednice.

1. Uvod

Projekt „HERCULTOUR“ strateški je projekt vrijedan 1,17 milijuna eura koji se financira putem Standard + poziva na dostavu projektnih prijedloga u sklopu INTERREG V-A Programa prekogranične suradnje Italija-Hrvatska 2014.-2020. Projekt „HERCULTOUR“ je nastavak uspješno realiziranog projekta „HERA - Upravljanje održivim turizmom zasnovanim na zajedničkom kulturnom nasljeđu Jadrana“.

U sklopu provedbe projekta HERCULTOUR planirana je izrada:

➤ **Plan upravljanja kulturno – turističke rute Putovima Frankopana i posjetiteljskim centrima**

Izrada Plana bazirana je na dokumentaciji dostavljenoj od strane Naručitelja (Krovni interpretacijski plan i Studija izvodljivosti projekta Kulturno – turistička ruta Putovima Frankopana). Pri planiranju vodilo se računa o odrednicama strateških dokumenata na razini Europske Unije, Republike Hrvatske i lokalnih strategija razvoja s naglaskom na aspekt očuvanja kulturne baštine i njenog privođenja kvalitetnom korištenju u svrhu edukacije, podizanja svijesti o potrebi njenog očuvanja i valorizacije u svakodnevnom životu zajednice i privlačenju i informiranju posjetitelja.

Kulturna baština, materijalna i nematerijalna, predstavlja zajedničko bogatstvo čovječanstva te njena zaštita predstavlja važan čimbenik za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta. Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra koja mogu biti od umjetničkog, povijesnog, paleontološkog, arheološkog, antropološkog i znanstvenog značenja. Republika Hrvatska prepoznaje važnost kulturne baštine, što je vidljivo kroz djelatnost Ministarstva kulture koja uključuje njenu zaštitu i očuvanje, no i mogućnost upravljanja i korištenja u ekonomske svrhe.

Današnji turist često obilazi svijet s ciljem da sazna što više o različitim kulturama i narodima, a nova znanja omogućuju mu i nove usporedbe, razvijaju njegovu moć zapažanja i potiču ga da stečeno znanje dalje kontekstualizira. Upravo tematske rute pružaju mogućnost stvaranja novih poveznica na različitim razinama. Odabir teme, konkretnih destinacija i način njihovog umrežavanja odredit će kvalitetu tematske rute. Sinergije se ostvaruju u nebrojenoj kombinaciji, variraju u zahtjevnosti i ambiciji, ciljevima koji se žele ostvariti pa sve to utječe na kvalitetu proizvoda koji se nude.

Plan upravljanja kulturnim dobrima na lokalnoj i regionalnoj razini predstavlja dokument koji ima zadatak identificirati kulturne resurse i njihove potencijale za razvoj turizma. Predstavlja najcjelovitiji i najopsežniji dokument koji daju viziju, smjernice, sredstva i preporučuju postupke za dugoročnu, održivu zaštitu lokaliteta i njihovih kulturnih vrijednosti. Obuhvaća sva sredstva koja omogućuju razvoj i zaštitu lokaliteta. Plan upravljanja kulturno – turističke rute Putovima Frankopana i posjetiteljskim centrima nije koncipiran kao tradicionalni plan, u smislu uvriježenog razumijevanja plana upravljanja.

Njegov opseg je širi te obuhvaća i kritičko promišljanje o mogućim scenarijima upravljanja, ukazat će postojeće prijetnje i slabosti, identificirat će ostale vrijednosti – kulturne, prirodne, turističke, ekonomske, simbolične, društvene...

Svrha ove analize je stvaranje pregleda mogućih scenarija upravljanja i davanje odgovora na pitanje kojoj organizaciji povjeriti na upravljanje interpretacijske centre i cjelokupnu turističku rutu u okviru kulturno-turističke rute Putovima Frankopana u periodu nakon završetka projekta „Putovima

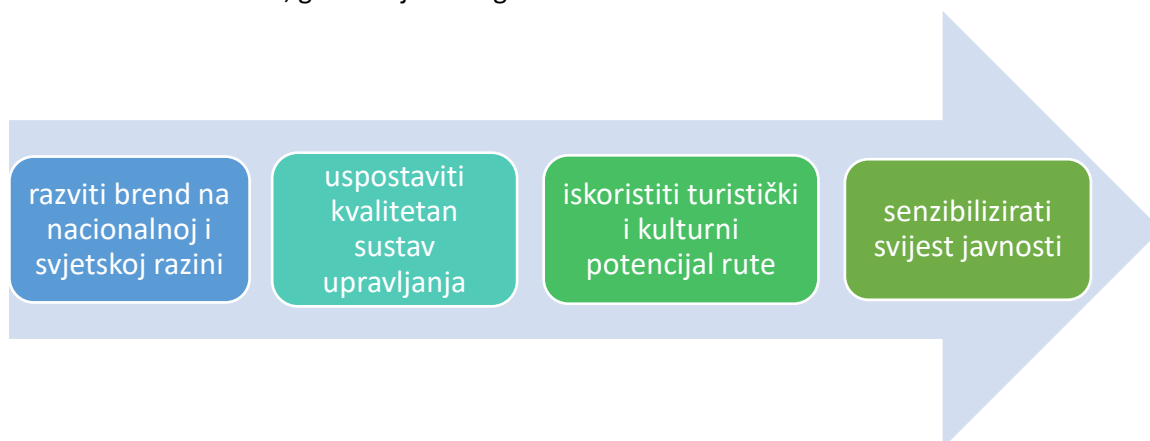
Frankopana“. Naglašava se značaj kvalitetnog upravljanja rutom, što uključuje preciznu i definiranu upravljačku politiku, administrativnu strukturu i osiguranje financijske održivosti.

Cilj je predstaviti model upravljanja kulturnom baštinom koji jamči sustavno održavanje i upotrebu te uspostavlja mehanizam korištenja sredstava prikupljenih korištenjem kulturne baštine u njezinu obnovu i održavanje te programske aktivnosti. Učinkovito upravljanje kulturno- turističkom rutom je od javnog interesa i ima utjecaj na razvoj gospodarstva i pridonosi stvaranju simboličkih vrijednosti i njegovanju identiteta. Održivo korištenje osigurava dodatna financijska sredstva za zaštitu i očuvanje koja se ne oslanjaju samo na proračun. Učinkovito upravljanje i gospodarsko korištenje kulturne baštine utječe na podizanje svijesti i razumijevanje šire javnosti o njezinoj važnosti za identitet, zajedništvo i društvenu koheziju.

Tekst Plana upravljanja uključuje poglavlja koja sadržajno obuhvaćaju:

- Izvršni sažetak
- Uvod
- Pregled uspješnih praksi
- Kratak pregled trenutnog stanja
- Pregled mogućih scenarija upravljanja
- Zaključak

S obzirom na navedeno, glavni ciljevi ovog Plana su:

- Razviti brend kulturno-turističke rute Putovima Frankopana i posjetiteljskim centrima na nacionalnoj i svjetskoj razini u skladu s principima održivog razvoja
- Uspostaviti kvalitetan sustav upravljanja rutom u skladu s principima razvoja održivog turizma
- Iskoristiti turistički i kulturni potencijal rute kako bi se povećao broj posjetitelja i produžio njihov boravak u Primorsko-goranskoj županiji i to kreiranjem kvalitetne ponude bazirane na objedinjavanju ostalih kulturnih i turističkih sadržaja
- Sensibilizirati svijest javnosti (lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, udruge) o važnosti kulturnih dobara i mogućnostima koje njihov razvoj i pravilno upravljanje nosi za lokalnu zajednicu

Iz definiranih ciljeva proizlaze **specifični ciljevi** prema kojima su kreirane i marketinške aktivnosti.

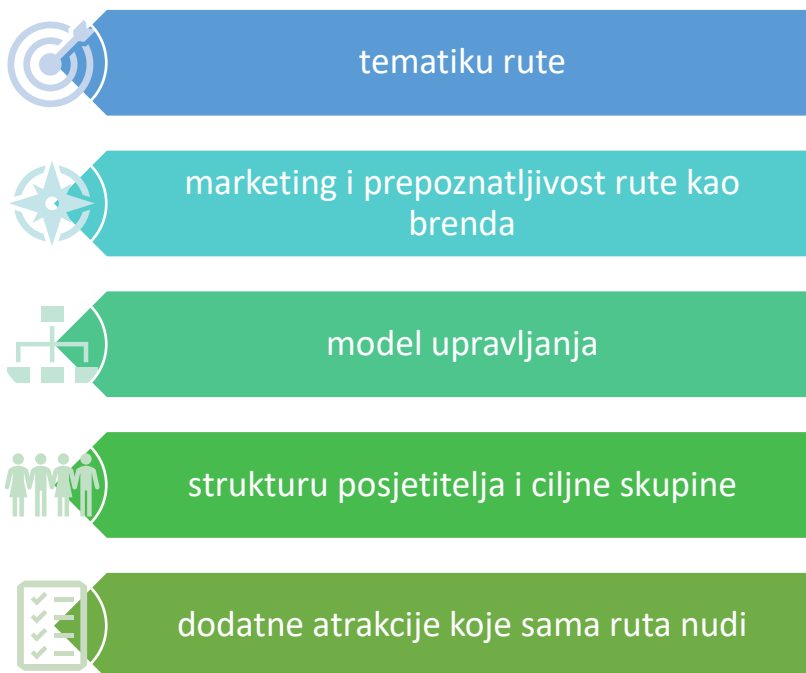

Jedan od specifičnih ciljeva je **tržišna prisutnost**, koja će se postići tako da se rutom upozna potencijalne posjetitelje prije njihove posjete, s obzirom na to da se više od polovine posjetitelja kulturnih atrakcija upozna s ponudom i do godinu dana unaprijed te **distribucija** kojom se mora osigurati da informacije o ruti budu široko dostupne potencijalnim posjetiteljima i turističkom distributivnom sustavu. Također je potrebno upoznati posjetitelje sa sadržajem i važnosti prije posjete, s obzirom na to da je **zadovoljstvom posjetom** tim veća što su posjetitelji bolje upoznati sa značajem kulturno-povijesne baštine i sadržajima koji im stoje na raspolaganju (stvoriti **prepoznatljivost destinacije** prije samog dolaska posjetitelja), **očuvati kulturno-povijesne vrijednosti** povećavanjem stupnja **razumijevanja posjetitelja o kulturno-povijesnoj važnosti** i značaju Primorsko-goranske županije. Jedan od ciljeva je i **povećati posjećenost broja posjetitelja** na principima održivosti te **povećati financijske prihode kroz proširenje različitih aktivnosti posjetitelja** (dodatni sadržaji, izložbe, koncerti, suveniri, interaktivni sadržaji, cikloturizam...)

Plan upravljanja sastavljen je tako da ga je lako nadopuniti, osuvremeniti, proširiti i primijeniti u fazama.

2. Pregled uspješnih praksi

Metodom benchmarkinga analizirali smo primjere dobre prakse kulturno-turističkih ruta istih ili sličnih ruti „Putovima Frankopana“. U svrhu stvaranja inovativne i kvalitetne ponude turističkog proizvoda, navedeni primjeri detaljno će se opisati i analizirati, što će rezultirati preporukama za napredak. Primjeri koji će se koristiti ovom metodom uzimaju se iz već postojećih turističkih ponuda u vidu kulturno-turističkih ruta na području Europe. Karakteristike koje će biti izražene prilikom odabira primjera dobre prakse primarno su fokusirane na:

Postoji velika atraktivnosti pojedinih turizmom preopterećenih regija kako u Europi tako i u Hrvatskoj. Jednako tako svjesni smo i brojnih neiskorištenih kulturnih resursa koji samostalno ne mogu privući turističku pozornost. Tematskim osmišljavanjem i umrežavanjem manje poznatih kulturnih atrakcija stvaraju se potencijali koji mogu preusmjeriti naglasak s EU mega-atrakcija, koje privlače rijeke turista, na mreže manje poznatih kulturnih krajolika.

2.1. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na slične rute

U Planu se analiziraju i rute koje se nalaze na području R. Hrvatske, a koje smatramo direktnim konkurentima odnosno potencijalnim partnerima u daljnjoj zajedničkoj promociji i suradnji (ruta „Srednjovjekovne freske- dionica Istra“, Ruta „Putovi Zrinskih“)

Naziv rute:	Ruta "Srednjovjekovne freske - dionica Istra"
Lokacija:	Hrvatska i Slovenija
	
Opis:	Ruta se nalazi u sjevernoj Hrvatskoj na području najvećeg jadranskog poluotoka Istre, a dijelom prolazi i kroz Sloveniju. Ruta broji približno 140 lokaliteta na hrvatskom i slovenskom dijelu Istre. Prve freske u Istri naslikane su s prijelaza 8. u 9. stoljeće, dok zlatno doba oslikavanja sakralnih objekata počinje u 11. stoljeću i traje sve do 16. stoljeća. U razdoblju srednjeg vijeka freske nisu predstavljale samo ukras, već i natpise za većinsko nepismeno stanovništvo. Mještani su gajili poštovanje, divljenje i molili su se pred slikama Bogorodice, Isusa, svetaca i zaštitnika pojedinog mjesta. Istovremeno su ih te slike i upozoravale da ne budu grešni jer ih čekaju scene sa slika, poput posljednjeg suda i slično. To su bile opomene koje su slikari stavljali na izlazima iz crkava. Benediktinci su u Istru donijeli prve značajnije freske u 11. stoljeću. Često su i sami bili autori slika s romaničkim i bizantskim elementima.
Dužina rute:	Ne postoje službeni podaci o dužini rute.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	Ruta povezuje freske (tehnika zidnog slikarstva) na području Istre. Poveznicu s našom rutom „Putovima Frankopana“, kao i razlog odabira rute „Srednjovjekovne freske- dionica Istra“ za primjer dobre prakse nalazimo u činjenici da je ruta nastala financiranjem od strane EU fondova te da se nalazi u neposrednoj geografskoj blizini rute „Putovima Frankopana“, kao i činjenice da rutom upravlja javna ustanova u kulturi.
Atrakcije:	Kao najvažnija atrakcija rute ističe se naselje Draguč .

	<p>Smješteno usred „ničega“ i stiješnjen na brežuljku svojim starinskim vizurama naprosto privlači posjetitelje. Draguč je nastao oko istoimenog srednjovjekovnog kaštela koji je danas gotovo potpuno uklopljen u arhitekturu kasnijih razdoblja. Poznat zbog mnoštva filmova koji su u njemu snimljeni, i filmskih zvijezda koje su njegovim ulicama kročili, naselje je dobilo nadimak– istarski Hollywood. Ali nije Draguč samo pozornica. Uzvišeno šarenilo freskama ukrašenih crkava i njihova sakralna baština meta su znatiželjnih posjetitelja, a udobni smještajni objekti pružaju mogućnost i posjetiteljima da budu u glavnoj ulozi.</p> <p>Kuća fresaka opremeljena je u okviru projekta REVITAS II, financiranog preko programa IPA prekogranične suradnje Slovenija Hrvatska 2007.-2013. u sveukupnom iznosu od 843.058,49 EUR. Projekt REVITAS II bavio se revitalizacijom unutrašnjosti Istre putem razvoja održivog kulturnog turizma i inovativnih pristupa reinterpretaciji kulturne baštine te oblikovanja prekogranične turističke destinacije Istre. Istarska županija kao jedan od projektnih partnera opremila je Kuću fresaka sa sadržajima info-centra, galerijskog prostora, konferencijske dvorane i artist in residence prostora te je prenamijenila u iskustveni centar u kojem posjetitelji mogu neposredno doživjeti bogatu kulturnu baštinu Istre putem inovativnih i dinamičnih multimedijских interakcija, višejezičnih fotomonografija, brošura i ostalog edukativno-promotivnog materijala.</p>
--	--

<p>Turistička infrastruktura:</p>	<p>Nažalost ruta ne posjeduje vlastitu Internet stranicu te je osim osobnim kontaktom s turističkom zajednicom, teško pronaći više informacija o ruti.</p> <p>O dostupnih informacija, posjetiteljima se nudi smještaj u vidu standardne turističke ponude hotela, hostela, apartmana, kamping mjesta, restorana i lokalnih konoba gdje mogu uživati u prirodnim ljepotama i nadasve poznatoj Istarskoj gastronomiji. Neke od atrakcija rute nude smještaj unutar njih samih, gdje posjetitelji uživaju u srednjovjekovnom gostoprimstvu kao i tadašnjim običajima te imaju mogućnost sudjelovanja u kulturno-umjetničkim manifestacijama.</p>
<p>Upravljanje rutom:</p>	<p>Koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom, kao i marketinških i promotivnih aktivnosti vrši javna ustanova u kulturi „Povijesni i pomorski muzej Istre“ u suradnji s Istarskom županijom i njenim Upravnim odjelom za kulturu te općinom Cerovlje.</p>
<p>Financirana od strane:</p>	<p>Projekt je nastao suradnjom javne ustanove u kulturi „Povijesni i pomorski muzej Istre“ Istarske županije i njenog Upravnog odjela za kulturu te općine Cerovlje.</p>
<p>Struktura posjetitelja:</p>	<p>Kulturni turisti, umjetnički turisti, gradski/urbani turisti, pustolovni turisti, izletnički turisti i elitni turisti.</p>

<p>Naziv rute:</p>	<p>Ruta „Putovi Zrinskih“ (engl. Routes of the Zrinskis)</p>
---------------------------	--

Lokacija:	Hrvatska i Mađarska.
	
Opis:	<p>Članovi obitelji Zrinskih bili su redom političari, diplomati, hrvatski banovi, ratnici, gospodarstvenici, pjesnici i zagovaratelji ideje suvereniteta Hrvatskog-ugarskog kraljevstva, a među navedenim najviše se ističu Nikola IV. i Nikola VII. Zrinski su kroz povijest imali jako veliki utjecaj na oblikovanje šire regije i njihova ostavština na području Hrvatske i Mađarske danas predstavlja bogat kulturni i turistički potencijal. Obzirom na navedeno pokrenut je EU projekt Putovi Zrinskih koji se temelji na prekograničnoj suradnji Mađarske i Hrvatske. Projektom se nastoji etabrirati Međimurje i Szigetvar (Siget) kao turističke destinacije za domaće i međunarodno tržište kroz uporabu visokih tehnologija na glavnim info točkama projekta. Lokacije tematskog puta, koje povezuju cijeli prostor Međimurske županije i nadovezuju se na tematske putove u Mađarskoj su odabrane radi iskorištavanja kulturno-povijesnog naslijeđa obitelji Zrinski u turističke svrhe. Iako je projekt utemeljen na lokalitetima koji datiraju iz 16. iz 17. stoljeća, također sadrži i vinske ceste te novije lokalitete s bogatom gastrološkom ponudom, a kroz moderne tehnološke alate i edukativni prikaz predstavlja turističku ponudu 21. stoljeća.</p>
Dužina rute:	Ne postoje službeni podaci o dužini same rute.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje 19 lokacija unutar Hrvatske i Mađarske povezane s obitelji Zrinski te se kroz posjete tim lokacijama nastoji turiste upoznati s poviješću obitelji i utjecajem obitelji na tadašnja događanja na području njihovog utjecaja.</p> <p>Navedena ruta poveznicu s rutom „Putovima Frankopana“ nalazi u činjenici da je i ona usko vezana uz još jednu vladarsku obitelj s područja Hrvatske. Navedene obitelji ne samo da su tijekom istog perioda utjecale na politički, kulturni i društveni život u Hrvatskoj, već su i međusobno bile usko vezane kroz Zrinsko-Frankopansku urotu usmjerenu protiv Habsburgovaca koja je dovela do zajedničkog kraja tih obitelji u 17. stoljeću. Također, ruta „Putovi Zrinskih“ je sufinancirana putem bespovratnih fondova Europske Unije.</p>
Atrakcije:	Od 19 lokacija koje se nalaze u sklopu rute, izdvajamo nekoliko koje svakako vrijedi posjetiti:

Muzej Međimurja u Čakovcu: grad Čakovec je gospodarsko, administrativno i kulturno središte Međimurske županije te se u njemu nalazi muzej posvećen regiji Međimurje. Sakupljačka politika muzeja povezana je isključivo s područjem Međimurja i u njemu posjetitelji mogu pronaći razne povijesne predmete i upoznati baštinu vezanu uz obitelj Zrinski. Muzejska postava smještena je u prostoru utvrde Staroga grada koji je stavljen pod zaštitu te je dobio status kulturno-historijskog spomenika Republike Hrvatske.

Crkva Presvetog Trojstva s kipom Gospe Lurdske u Nedelišću: naselje Nedelišće administrativno je središte istoimene općine, smješteno između Čakovca i Varaždina. Značajan demografski i gospodarski uspon Nedelišće bilježi u 16. i 17. stoljeću za vrijeme vladara iz obitelji Zrinski, kada započinje i razvoj školstva. Razvoj školstva usko je povezan i sa crkvom Presvetog Trojstva. Kraj crkve u malenoj špilji nalazi se oltar Gospe Lurdske koji je ujedno prvi i najstariji kip Gospe Lurdske u Hrvatskoj.

Akumulacijsko jezero na rijeci Dravi u Gornjem Kuršancu: lokacija pogodna za nautičku turizam koji uključuje jedrenje na dasci, skijanje na vodi, vožnju skuterom i sl.

Mauzolej Zrinskih u Šenkovcu: obzirom na tematiku definitivno se ističe kao jedna od najvažnijih atrakcija rute.

Turistička infrastruktura:

Lokalna turistička ponuda sastoji se od posjeta raznim muzejima poput navedenog muzeja Međimurja u Čakovcu, crkvama, mauzolejima, mlinovima i sl. Također, rute uključuju brojne prezentacije kao primjerice ispiranje zlata uz rijeku Dravu, prezentacije unutar obiteljskih obrta kao i prezentaciju tiskarske preše unutar privatne radionice. Ovisno o aranžmanu, u rutu su

	uključeni i posjeti hotelima na različitim lokacijama. Unutar službene stranice „Putovi Zrinskih“ kreirane su i različite turističke ponude kroz jednodnevne, dvodnevne i trodnevne aranžmane te su razvijene i mobilne aplikacije za promociju povijesti i ostavštine obitelji Zrinski u pograničnom području Mađarske i Hrvatske. Uzduž rute moguće je pronaći hotele, hostele, gostinjske kuće, apartmane, vile i kamping mjesta. Službena Internet stranica sadrži sve potrebne informacije za posjetitelje kao i opise pojedinih lokacija. Stranica je prevedena na još dva svjetska jezika.
Upravljanje rutom:	Upravljanje rutom vrše glavni partneri projekta mađarski Szigetvári Várbaráti Kör ujedno i vodeći partner na projektu te glavni hrvatski partner muzej Međimurja Čakovec. Također, u provođenju samog projekta razvoja rute aktivno su sudjelovali još jedan partner iz Mađarske Humán Innovációs Csoport Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaságpredstavnici te kao suradnik na projektu Turistička zajednica Međimurske županije. Osim navedenih sudjelovali su još i općine i gradove, turističke zajednice i agencije s područja Hrvatske i Mađarske.
Način financiranja:	Projekt je sufinanciran od strane Europske unije u sklopu IPA prekogranični program Mađarska-Hrvatska 2007.-2013.
Struktura posjetitelja :	Kulturni turisti, obrazovni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti, kontinentalni turisti, seoski/ruralni turisti, gastronomski i vjerski turisti.

Naziv rute:	Ruta „Afroditin put“ (engl. Aphrodite cultural route)
Lokacija:	Cipar.
	
Opis:	<p>Afrodita je u antičkoj Grčkoj mitologiji poznata kao božica ljubavi i ljepote, i kao zaštitnica otoka Cipra te kao takva predstavlja veliku vrijednost za državu Cipar budući da nema puno država koje se mogu pohvaliti da su ujedno i rodno mjesto jednog od antičkih bogova. Cipar je kao najveći otok istočnog Sredozemlja s čak 340 sunčanih dana smješten na raskrižju pomorskih puteva triju kontinenata i obiluje naslijeđem rimskog, bizantskog i osmanskog carstva. Ruta usmjerava posjetitelje na praćenje tragova koje je Afroditina ostavila diljem otoka i upućuje ih na niz lokaliteta od kojih se neki nalaze i pod zaštitom UNESCO-a kao svjetska kulturna baština poput Palaipafosa, Amathousa i Kitiona. Navedeni lokaliteti ujedno čine i središnje lokalitete rute.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 135 kilometara.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje arheološka nalazišta posvećena Afroditi i muzeje s izlošcima tamo pronađenim i koncipirana je kao putovanje kroz povijest u svrhu učenja o njenom rođenju, mitologiji, ritualima povezanih s njenim kultom, te biljkama i školjkama koji su s njom povezani.</p> <p>Poveznica s rutom „Putovima Frankopana“ nalazi se u činjenici kako je i ova ruta usmjerena na povezivanje lokaliteta vezanih uz određenu osobu (u ovom slučaju božanstvo), a ne isključivo uz prirodne ljepote, te prati priču razvoja kulta Afrodite i njenog utjecaja na sam otok kao što ruta „Putovima Frankopana“ nastoji prikazati utjecaj obitelji Frankopan na jednu regiju. Kao dodatno, Cipar je država koja je po razvijenosti, turističkoj posjećenosti i prepoznatljivosti usporediva s Hrvatskom te turizam predstavlja glavnu granu gospodarstva.</p>
Atrakcije:	<p>Tri najpoznatija lokaliteta rute nalaze se na UNESCO-vom popisu svjetske baštine.</p> <p>Lokalitet „Kouklia“: najvažniji od tri lokaliteta Afroditinog puta. Na navedenom se mjestu mogu vidjeti ostaci prvog svetišta izgrađenog u 12. st. prije Krista. Do njega se nalaze i ruševine rimskog hrama izgrađenog u 1. stoljeću.</p>

	<p>Afroditin hram u Amathousu: za hram se smatra da ga je izgradio Amathous, sin kralja Aeriasa za kojeg se, među ostalim, smatra da je izgradio i hram Afrodite u Pafosu.</p> <p>Muzej Cipra: najveći je i glavni muzej Cipra i sadrži najbogatije i najreprezentativnije kolekcije antikviteta vezanih uz štovanje božice Afrodite kao npr. čitav niz kipova i lončarskih predmeta.</p>
--	---

Turistička infrastruktura:	<p>Osim navedenih arheoloških nalazišta, turistička ponuda uključuje čitav niz državnih i privatnih muzeja koji čuvaju kipove i statue koji prikazuju razvoj slike i identiteta božice kroz tisućljeća. Gradovi koji su uključeni u rutu posjeduju stare gradske jezgre interesantne turistima kao i crkve i džamije. Arheološka nalazišta također sadrže amfiteatre, antičke teatre i terme, a neki od arheoloških parkova poput onog u Paphosu spadaju pod popis UNESCO-ve kulturne baštine. Iako ne postoji službena internet stranica rute, sve informacije dostupne su na stranicama turističke organizacije Cipra i ciparskih turističkih agencija.</p>
Upravljanje rutom:	Rutom upravlja Turistička organizacija Cipra.
Financirana od strane:	Ne postoje službeni podaci o načinu financiranja rute.
Struktura posjetitelja:	Kulturni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti i obrazovni turisti.

Naziv rute:	Ruta „Kulturna ruta Epirusa“ (engl. Cultural route of Epirus)
Lokacija:	Grčka.
	
Opis:	<p>Antička Grčka drama vladala je Grčkom u razdoblju od 6. do 2. st. prije Krista. Komedija, tragedija i satira bile tri dramske vrste koje su se izvodile tijekom svetkovina posvećenih Dionizu, bogu vina. Svaki grad imao je svoj teatre koji su se smatrali masovnim medijima svog vremena. Ruta se u cijelosti nalazi u Grčkoj i ima za cilj promoviranje antičkih teataru unutar antičke grčke regije Epir locirane na zapadu države. Proteže se na četiri regionalne jedinice i uključuje pet arheoloških nalazišta zajedno s osam antičkih građevina namijenjenih kazališnim, glazbenim i drugim svrhama poput kazališta u Nikopolisu, Dodoni, Kassopi i Gitani. Osim kulturnog naslijeđa Epira, posjetitelji će otkriti križišta civilizacija i predivne planinske lance od Pindosa do Jonskog mora.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 344 kilometara.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta otkriva povijesni tijek regije, vodeći posjetitelje od Mikenske ere i klasičnog perioda do antičkih teataru u Epiru i antičkog grada Nicopolisa koji potječe iz rimskog razdoblja.</p> <p>Poveznicu s našom rutom „Putovima Frankopana“, kao i razlog odabira predmetne rute za primjer dobre prakse nalazimo u činjenici da je ruta nastala partnerstvom više gradova jedne regije kao i da se radi o zemlji koja je po razvijenosti turističke ponude i turističkoj posjećenosti usporediva s Hrvatskom. Nadalje, obadvije države i njihov turizam obilježava pretjerana sezonalnost kao i dužina ostanka posjetitelja. Također, rute se nalaze na morskom/primorskom dijelu država te je u njihovu dodatnu ponudu uključeno i popularno „sunce i more“.</p>
Atrakcije:	Tri su nadasve poznata objekta na ruti:

Antički teatar u Dodoni: izgrađen u 3. st. prije Krista imao je kapacitet od 15-17 tisuća gledatelja što ga čini jednim od najvećih teataru u svijetu uopće. U vrijeme cara Augusta koristio se i kao borilačka arena za borbe gladijatora. Danas je jedan od najpoznatijih i najposjećenijih teataru ne samo u Grčkoj, već i u cijelom svijetu.

Antički teatar u Kassopi: također je izgrađen u 3. st. prije Krista i s kapacitetom od 3 tisuće gledatelja i dalje spada među velike teatre. Sa svojom lokacijom na velikoj nadmorskoj visini pruža nezaboravan pogled na Ambracijanski zaljev i Jonsko more.

Necromanteion: drevno svetište posvećeno Hadu, antičkom bogu podzemnog svijeta. Ostaci svetišta nalaze se na sjevernoj obali rijeke Archeron koja je po drevnom proročanstvu bila ulaz u pakao. Sagrađeno je vrhu brda gdje su stanovnici mogli, po predaji, komunicirati s dušama najmilijih koji su otišli na drugi svijet. Svetište je spaljeno 167. godine prije Krista od strane rimskih osvajača. U zapisima se prvi puta spominje u Homerovoj Odiseji.

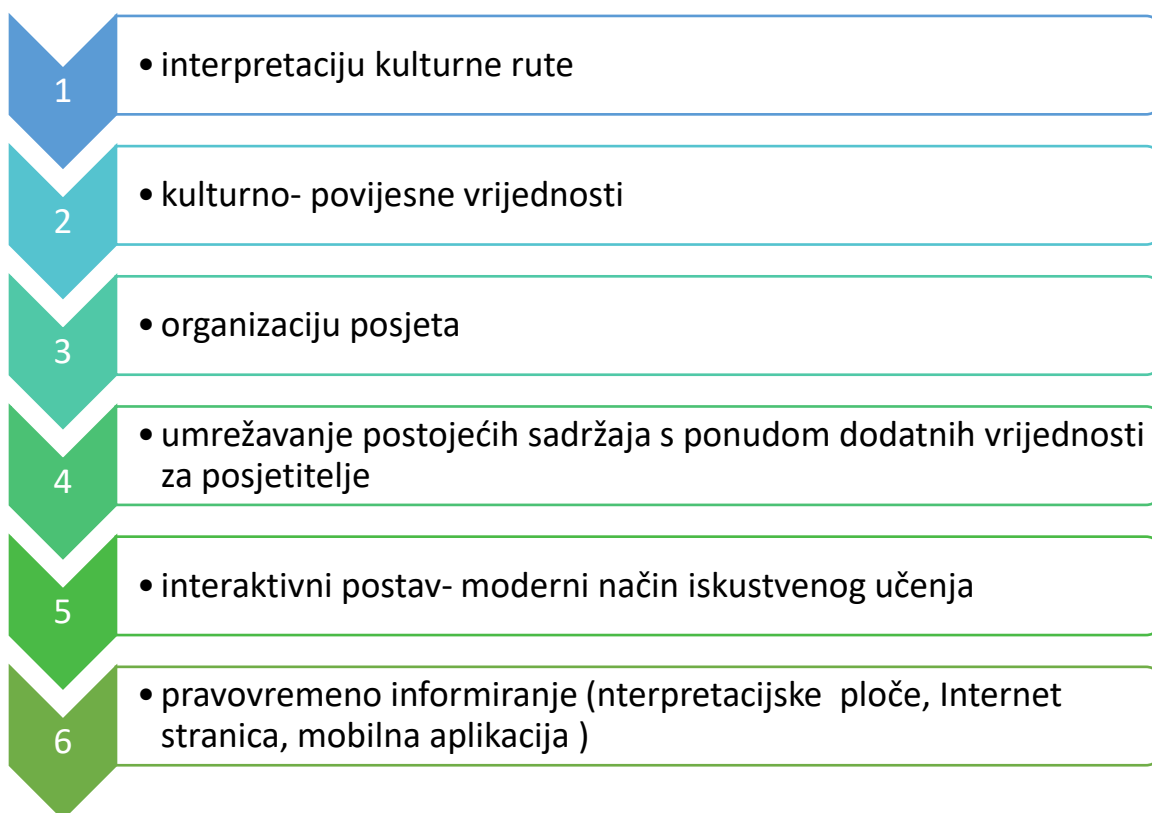

Turistička infrastruktura:

Obzirom da je cijela ruta usmjerena prvenstveno na prezentaciju antičkih grčkih teataru, glavnu atrakciju rute čine teatri u Dodoni, Ambraciji, Cassopi i Nicopolisu. Među

	navedenim, kao jedno od glavnih odredišta nalazi se i Necromanteion. Turistička ponuda, osim navedenih lokacija, cilja i na prezentaciju prirodnih ljepota grčke regije Epir i antičkih gradova. Cijela ruta također nudi posjete muzejima, a unutar Epirske regije se nalazi i vinska ruta koja svojom ponudom može nadopuniti Epirsku rutu i posjetiteljima ponuditi potpuni užitek kroz enološku i gastrološku ponudu.
Upravljanje rutom:	Ruta je osmišljena suradnjom regije Epir i grčkog ministarstva kulture, a osnovana je od strane Nacionalne strateške referentne mreže (NSFR). Lokalitetima i samom rutom upravlja Epirska razvojna agencija (engl. Epirus Development Agency S.A.).
Financirana od strane:	Osnivanje rute financirano je od strane Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda u iznosu od 80 %, dok je preostalih 20 % financirala država Grčka.
Struktura posjetitelja:	Kulturni turisti, kontinentalni turisti, gradski/urbani turisti, pustolovni turisti, izletnički turisti i povijesni turisti.

Prilikom koncipiranja strategije upravljanja, a uzimajući u obzir analizu postojećeg stanja i kulturno-resursne osnove Primorsko-goranske županije te trendove u kulturnom turizmu, potrebno je obratiti pozornost na sljedeće:

2.2. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na buduće potencijalne uzore

Pregled uspješnih praksi u upravljanju kulturno – turističkim rutama u svijetu prikazuje modele upravljanja rutama i njihovim dodatnim sadržajima s naglaskom na elemente/ aktivnosti koji su primjenjivi u našem slučaju. Analizirane rute su svjetskog glasa, mogu poslužiti kao kvalitetan uzor ali njihov status nije moguće dovesti u vezu s rutom „Putovima Frankopana“.

Naziv rute:	Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta (eng. The Roman Emperors and Danube Wine Route).
Lokacija:	Ruta se proteže kroz četiri zemlje: Hrvatska, Srbija, Rumunjska i Bugarska.
  	
Opis:	Smještena u srednjem i donjem Podunavlju „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“ dio je europske mreže kulturnih ruta. Naime, Vijeće Europe i Europskog instituta kulturnih ruta 2015. godine dodijelilo je ruti certifikat „Kulturna ruta Vijeća Europe“ čime je ruta postala jedna od ukupno 33 rute koje su dobile tu čast. Ruta obuhvaća 20 arheoloških lokacija i nalazišta te 12 vinskih regija duž obale rijeke Dunav i povezuje razdoblje vladavine Rimskog carstva. Osnovna svrha rute jest promocija i razvoj prekograničnog turizma između Hrvatske, Srbije, Rumunjske i Bugarske, čime doprinosi europskom kulturnom nasljeđu i razvoju kulturalnog identiteta. Posjetiteljima i turistima ruta nudi vrijedne destinacije i atrakcije koje se nalaze duž druge najduže rijeke u Europi. Okolina i krajolik duž rijeke nude jedinstveno iskustvo koje posjetiteljima oduzima dah i nudi nevjerovatno turističko iskustvo tako da im omogućuje da posjete veliki dio podunavskog dijela Europe počevši od Crnog mora i toka rijeke Dunav pa sve do Jadranskog mora. Prilikom posjete turisti imaju priliku educirati se o drevnim rimskim granicama na Dunavu, povijesnim ličnostima Rimskog carstva i arheološkom bogatstvu te prirodnim ljepotama s naglaskom na kulturu uzgoja vinove loze i proizvodnje vina. Ruta dozvoljava turistima da se uključe na bilo kojem dijelu te je samim time otvorena širokoj masi ljudi koji mogu birati između dugih šetnji u prirodi, vožnje privatnim prijevozom, biciklizma, putovanja vlakom i plovidbe brodom ili pak mogu kombinirati navedene prijevoze. Vinogradarstvo i vinarstvo kao samostalne djelatnosti prisutne su u Podunavlju više od dvije tisuće godina te su proizvedena vina kroz povijest smatrana jednim od najkvalitetnijih vina u Europi. Uz degustaciju vina i obilazak vinograda, posjetitelji mogu uživati i u domaćim jelima tipičnim za lokaciju na kojoj se nalaze. Degustacija vina

	posjetiteljima se nudi u obnovljenim i moderniziranim vinarijama od kojih se mnoge ponose stogodišnjom tradicijom uzgajanja grožđa i vinove loze.
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 3.500 kilometara. Rutu je moguće prijeći automobilom, javnim prijevozom, pješice, biciklom te jedan dio riječnim tokom rijeke Dunav.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje arheološka nalazišta značajna za razdoblje vladavine Rimskog carstva. Nalazišta su vezana uz živote dvadeset rimskih careva te dvanaest vinskih regija tog razdoblja.</p> <p>Poveznicu s našom rutom, osim činjenice da prolazi kroz Hrvatsku, nalazimo i u načinu financiranja razvoja rute preko bespovratnih fondova Europske Unije. Navedena ruta nam iz prve ruke govori o načinima marketinške promocije na ovom dijelu Europe te nam daje uvid u daljnje mogućnosti razvoja rute „Putovima Frankopana“.</p>
Atrakcije:	<p>Ukupno 20 arheoloških nalazišta te 12 vinskih regija je povezano rutom. Navodimo neke od najpoznatijih atrakcija:</p> <p>Odmaralište „Gamzigrad“: arheološko nalazište u istočnoj Srbiji. Nalazište antičke rimske carske palače „Felix Romuliana“ od 2007. godine nalazi se na UNESCO-voj listi Svjetske baštine.</p> <p>Vinarija „Stari podrum“: U Iloku, na krajnjem istoku Hrvatske, ponad Dunava, smješteno je turističko naselje „Stari podrum“. Jedinstveni vinski objekt nasljeđe je i pokazatelj vrlo duge tradicije uzgoja vinove loze i proizvodnje vina. Vinski podrum podrijetlo vuče iz 15. i 18. stoljeća.</p> <p>Tvrđava „Kaleto- Belogradčik“: najvažnija je povijesna znamenitost grada Belogradčika i jedna od najbolje očuvanih i najimpresivnijih tvrđava Bugarske. Drevno utvrđenje Kale (od turskog naziva za tvrđavu) sagrađeno je u 3. stoljeću na nepristupačnoj stijeni, u doba kada država Bugarska još nije ni postojala i kada je to područje pripadalo Rimskom carstvu.</p> <p>Vinska regija „Negotin“: nazvana vinskom riznicom Srbije, regija Negotinska Krajina smještena je na sjeveroistočnom djelu Srbije. Tradicija uzgoja vinove loze i proizvodnje vina u Negotinskoj Krajini sežu do vremena Starih Rimljana i vladavine Marka Aurelija Proba, koji je regijom vladao u 3. stoljeću.</p> <p>Muzej vina: muzej vina i vinogradarstva smješten je u Plevenu, gradu u sjeverno središnjoj Bugarskoj. Otvoren je 2008. godine i jedini je muzej takve vrste na području Balkana. Muzejska postava obuhvaća više od 7.000 boca starih i više od 6.000 boca modernih vina, bačava, posuda i alata različitih dobnih skupina za pripremu, začim, posluživanje i konzumiranje vina.</p> <p>Antički grad „Sirmij“: smješten na području današnjeg grada Srijemske Mitrovice u Srbiji, antički grad rimske provincije Panonije bio je jedan od četiri prijestolnice Rimskog Carstva. Zanimljivo je da je iz grada poteklo sedam budućih vladara Carstva.</p> <p>Antički grad „Salona“: Šest kilometara sjeverno od Splita u Hrvatskoj nalaze se ostaci antičkog grada Salone. U antičkom dobu Salona je bila glavni grad rimske provincije s preko 60.000 stanovnika, a danas je najveći arheološki</p>

park u Hrvatskoj, o čijoj veličini svjedoče impozantne zidine s kulama i vratima, forum s hramovima, amfiteatar i groblja sa salonitanskim mučenicima. Prema legendi Salona je rodno mjesto rimskog cara Dioklecijana.

Dioklecijanova palača: antička palača cara Dioklecijana u Splitu, jedna je od najpoznatijih palača u Hrvatskoj. Oko 300. godine podigao ju je rimski car Dioklecijan i u njoj je boravio nakon povlačenja s prijestolja pa sve do smrti. Sagrađena je u uvali poluotoka šest kilometara jugozapadno od navedenog grada Salone. Ostaci palače danas su dio povijesne jezgre grada Splita koja je upisana na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Europi još 1979. godine.

Vinarija „Vinju Mare“: vinarija se nalazi u poznatoj povijesnoj i vinskoj regiji Oltenija u jugozapadnoj Rumunjskoj. Tradicija uzgoja vinove loze na tom području povijesno je dokazana arheološkim otkrićima koja potvrđuju postojanje vinove loze u godinama 1.000-700 godina prije Krista.

<p>Turistička infrastruktura:</p>	<p>Razvojem rute i povećanjem turističke posjete atrakcijama koje ista nudi, pravi rast doživjela je i lokalna turistička ponuda. Tako je uzduž rute moguće pronaći hotele, hostele, gostinjske kuće, apartmane, vile i kamping mjesta. U sklopu projekta i promocije rute izrađena je Internetska podstranica koja nudi mogućnost pronalaska smještaja, prijevoza i dodatnih turističkih sadržaja te mogućnost izrade plana putovanja. Također, veliki broj festivala i manifestacije organizira se na godišnjoj bazi s temom rute te su neki od njih postali višegodišnji festivali. Jedan od primjera je i festival „Blue week-Danube“ koji posjetiteljima nudi mogućnost degustacije raznih vrsta vina s područja Dunava te vožnju kajakom samim Dunavom pritom prateći rutu. Isto tako, veliki broj turističkih agencija iz raznih zemalja nude organizirana tematska putovanja po ruti s različitim načinima prijevoza. Ruta je cijelom dužinom označena, uređena te postoje mjesta za odmor posjetitelja.</p>
<p>Upravljanje rutom:</p>	<p>Samu koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom te promociju i marketing iste vrši nevladina organizacija pod nazivom „Dunavski centar za kompetenciju“ koja je ujedno i vodeći partner na razvoju rute. U razvoju su kao partneri sudjelovali još i: Hrvatska gospodarska komora, Srpska turistička zajednica,</p>

	<p>grad Ruse iz Bugarske, Rumunjska turistička zajednica te dvije privatne turističke agencije Globtour Event iz Hrvatske i Robinson adventure team iz Srbije. Navedeni partneri sudjeluju u marketinškim aktivnostima te promoviraju rutu na vlastitim Internet stranicama. Također, u sklopu marketinške promocije izrađena je službena Internet stranica rute koja sadrži sve bitne informacije o samoj temi rute, najvećim atrakcijama i događanjima, kao i galeriju atrakcija te opise pojedinih partnera. Kao dodatno stranica nudi mogućnost pronalaska smještaja, prijevoza i dodatnih turističkih sadržaja.</p>
Način financiranja:	<p>Projekt je financiran od strane Europske Unije kao dio programa Europske komisije u okviru Transnacionalne suradnje razvoja Europskih kulturnih ruta u sklopu Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (CIP).</p>
Struktura posjetitelja :	<p>Kulturni turisti, gradski/urbani turisti, obrazovni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti, kontinentalni turisti, seoski/ruralni turisti, gastronomski i enofilski turisti.</p>

Naziv rute:	Ruta „Richarda Lavljeg Srca“ (eng. The Route of Richard the Lionheart).
Lokacija:	Francuska.
	
Opis:	<p> Kralj Richard rođen je u Oxfordu u Engleskoj 1157. godine. Kada je njegov otac Engleski kralj Henrika II. umro 1189. godine, Richard kao njegov nasljednik je okrunjen za kralja Engleske. Kao kralj sudjelovao je u križarskim ratovima te vodio rat s Francuskom na području antičke regije Limousin u današnjoj Francuskoj. Regija Limousin, povijesno je područje poznato još od antičkog doba. Isprepletana brdovitim i zelenim dolinama regija je kroz povijest bila vrlo važno umjetničko i kulturno područje te je usko povezana s bogatom vojnom i sakralnom baštinom. Zapadni dio regije bogat je brojnim dvorcima, tvrđavama i sakralnim objektima od kojih je većina izgrađena od 11. stoljeća nadalje i kojima je između ostaloga vladao i kralj Richard. Veliki broj arheoloških lokaliteta svjedoči o stalnim sukobima koji su se vodili između Engleskih i Francuskih kraljeva. Tematska ruta Richard Lavljeg Srca stvorena je 1984. godine kako bi se povezali povijesni dvorci, tvrđave, crkve i arheološki lokaliteti regije Limousine i njenih graničnih dijelova kojima je kralj Richard vladao i ratovao. </p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 180 kilometara. Rutu je moguće prijeći privatnim i javnim prijevozom te pješice.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p> Ruta povezuje povijesne dvorce, tvrđave i crkve kojima je vladao i ratovao kralj Richard Lavljeg Srca. </p> <p> Poveznicu rute s našom rutom pronalazimo u samim temama. Teme su povezane preko vremenskog perioda u kojima su živjeli glavni akteri, točnije sami počeci 12. stoljeća od kada je poznata povijest obitelji Frankopan. Također, ruta „Richard Lavljeg Srca“ bazirana je samo na jednu regije. Ruta povezuje atrakcije jedne regije, kao i naša ruta „Putovima Frankopana“. Atrakcije povezuju kulturno povijesnu baštinu u vidu dvoraca i tvrđava te sakralnih objekata. </p>
Atrakcije:	<p> Od ukupno 19 atrakcija koje su uključene u rutu, izabrali smo 5 lokacija koje ćemo predstaviti: </p> <p> Dvorac „Pompadur“: povijesno je jedno od najznačajnijih sjedišta moći u Francuskoj koje postoji još od vladavine Rimskog carstva. </p>

Tokom stoljeća ratovanja, a i mira, dvorac je igrao strateški važnu ulogu zbog svog položaja između današnjih gradova Limonesa i Brive. Dvorac je nakon smrti kralja Richarda u 12. stoljeću potpuno uništen i spaljen te je obnovljen tek krajem 15. stoljeća. Danas je dvorac u vlasništvu Francuskog nacionalnog instituta za uzgoj konja te se u neposrednoj blizini dvorca nalazi jedna od najstarijih konjskih trkaćih staza.

Dvorac „Chalus-Chabrol“: dvorac je poznat po tome što je tokom opsade od strane vojske kralja Richarda, sam kralj ranjen te je na kraju života od posljedica ranjavanja i preminuo. Sam napad na dvorac kojim je presjedao lord Montbrun, uslijedio je nakon što se kralj Richard vratio s trećeg križarskog puta te započeo za njega fatalni rat protiv francuskog kralja Filipa. Naime, lord Montbrun podržavao je francuskog kralja i dozvoljavao njegovoj vojsci da stoluje dvorcem, što je razljutilo kralja Richarda te je pokrenuo opsadu. U blizini dvorca nalaze se ruševine romaničke crkve u kojoj su prema vjerovanjima pokopani posmrtni ostaci kralja Richarda.

Opatijska crkva „Le Chalard“: crkva je postala poznata po tome što se nalazila na zlatnoj cesti, točnije u blizini crkve nalazio se rudnik iz kojega se vadilo zlato za potrebe Francuskog kraljevstva. Primarno zbog zaštite iskopanog zlata, crkva je unutar svojih prostorija izgradila malu utvrdu, koja je kasnije poslužila za obranu i sklanjanje lokalnih stanovnika prilikom napada vojske kralja Richarda.

Selo „Segur“: službeno proglašen jednim od najljepših francuskih sela, Segur je nastao oko istoimenog dvorca koji je razrušen nakon smrti kralja Richarda. Važno je napomenuti da su nakon smrti kralja njegovi vojnici i plaćenici u njegovoj službi, koji su u tom trenutku ostali bez gospodara i plaće, započeli pljačkaški pohod po lokalnim selima pljačkajući i uništavajući sve pred sobom, pa tako i Segur.

Dvorac „Rochechouart“: dvorac i njegovi vladari podupirali su kralja Richarda u njegovoj borbi protiv francuskog kralja Filipa. Dvorac je sagrađen krajem 12. i početkom 13. stoljeća te je s vremenom nadograđivan i danas je jedan od posjećenijih dvoraca u Francuskoj. Od 1985. godine u dvorcu se nalazi muzej suvremene umjetnosti u kojemu posjetitelji mogu vidjeti slike nekih od najvećih francuskih i svjetskih slikara. Također, lokacija gdje se dvorac nalazi poznata je kao „lokacija meteorita“ iz razloga što su pronađeni dokazi o tome da je prije više od 200 milijuna godina na tom području pao meteorit težak više od 6 bilijuna tona, što je svakako jedan od najvećih meteorita ikada koji je pogodio zemlju. Posjetiteljima je omogućeno razgledavanje meteorita iz neposredne blizine.

<p>Turistička infrastruktura:</p>	<p>Osim standardne turističke ponude u vidu hotela, hostela, apartmana i restorana i kamping mjesta zanimljivost koju ruta nudi zasigurno je mogućnost smještaja u nekim od dvoraca. Naime, neki dvorci nude i mogućnost smještaja za posjetitelja gdje osim degustacije lokalnih gurmanskih specijaliteta, posjetitelji uživaju u gostoprimstvu kakvo je i sam kralj Rikard imao tokom svog boravka. Također, cijela dužina rute označena putokazima koji nose logotip rute: krunidbeni lav koji drže srce probušeno strelicom. Logo rute je osmišljen na način da podsjeća na tragičnu sudbinu i smrt kralja Rikarda. Cijelom dužinom rute postoje mjesta za odmor te interakcijske ploče s bitnim informacijama i geografskom kartom. Ruta je također uključena u veliki broj manifestacija klasične muzike i kulturnih događanja koja se organiziraju na godišnjoj bazi u nekim od atrakcija rute.</p>
<p>Upravljanje rutom:</p>	<p>Koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom kao i marketinških i promotivnih aktivnosti vrši nevladina organizacija pod nazivom „Organizacija povijesnih palača“. Promociju rute organizacija vrši preko vlastite internet stranice na kojoj posjetitelji mogu saznati sve informacije o ruti, isplanirati putovanje s dodatnim sadržajima te skinuti geografsku kartu s obilježjima rute.</p>
<p>Financirana od strane:</p>	<p>Ruta je nastala sponzorstvom navedene nevladine organizacije „Organizacija povijesnih palača“ koja se brine o povijesnim rezidencijama diljem Francuske.</p>
<p>Struktura posjetitelja:</p>	<p>Kulturni turisti, kontinentalni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti i obrazovni turisti.</p>

Naziv rute:	Cesta dvoraca (eng. The castle road).
Lokacija:	Njemačka i Češka.
	
Opis:	<p>Ruta se nalazi u sjevernoj Njemačkoj na području Bavorske regije, dok mali dio prolazi i kroz Češku. Točnije ruta vodi od Njemačkog grada Manheima do glavnog grada Češke Praga. Sama ruta nastala je 1954. godine, kao zajednički projekt gradova Mannheima, Heidelberga, Heilbronna, Rotenburga, Ansbacha i Nürnberga kako bi se promovirao turizam duž tada jedinog zapadno-istočnog puta kroz Njemačku. Potaknuti zanimanjem posjetitelja, koordinatori su u suradnji s Češkom turističkom agencijom 1994. godine proširili rutu do Praga. Kako i samo ime govori ruta povezuje više od 70 impresivnih povijesnih spomenika i arheoloških nalazišta. Počevši od romantičnih dvoraca, bajkovitih palača i veličanstvenih domova do srednjovjekovnih gradova, znamenitih crkvi i prirodnih ljepota ruta za posjetitelje predstavlja poseban i inspirirajući doživljaj Njemačke i svjetske povijesti. Slavna prošlost Bavorske regije, koja je i danas vrlo očuvana, ostavila je povijesni trag na mnogim gradovima i selima u njenom sklopu te su danas mnogi dvorci i palače predmet bajki, mitova i basni koje domaćini u povijesnim nošnjama prepričavaju posjetiteljima. Važno je spomenuti da je ruta u svojoj izvornoj veličina jedna od najstarijih njemačkih ruta.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 1.200 kilometara. Rutu je moguće prijeći privatnim i javnim prijevozom te pješice.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje njemačke dvorce i palače kroz povijest postojanja.</p> <p>Poveznicu s našom rutom „Putovima Frankopana“, kao i razlog odabira rute „Cesta dvoraca“ za primjer dobre prakse nalazimo u činjenici da je ruta nastala partnerstvom više gradova regije.</p>
Atrakcije:	<p>S više od 70 atrakcija, ruta posjetiteljima pruža uvid u jedne od najvećih i najljepših zdanja Njemačke povijesti. Navodimo neke od njih:</p> <p>Stari grad „Rothenburg“: stari carski grad jedna je od glavnih turističkih atrakcija Bavorske. Smješten je između Frankfurta i Münchena u Središnjoj Frankoniji. Grad je poznat po svojoj srednjovjekovnoj gradskoj jezgri koja izgleda kao da je u njoj vrijeme stalo te uščuvanim gradskim zidinama iz 14. stoljeća. U 15. stoljeću grad je dosegao svoj vrhunac postavši slobodni grad. Danas</p>

je Rothenburg mali grad i velika turistička atrakcija koja se još i naziva draguljem srednjovjekovne arhitekture.

Grad „Bamberg“: smješten na sedam brežuljaka u regiji Frankonija, ovaj bavarski grad dobio je nadimak "Frankonijski Rim". U gradu se nalazi jedan od najvećih i najuščuvanijih europskih starih gradskih centara koji se ujedno nalazi na UNESCO-vom popisu svjetske kulturne baštine. Ostaci grada sežu u srednji vijek, međutim najuščuvanija arhitektura korijenje vuče od 10. stoljeća nadalje. Njegov srednjovjekovni plan gradnje, kao i vijugave uske uličice pomiješane s arhitekturom poluobrađenog drva smatraju se svetim gralom bajkovite Njemačke. U kasnom 18. stoljeću grad je bio centar prosvjetljenja u sjevernoj Njemačkoj u kojemu su živjeli i radili filozof G.W.F. Hegel i umjetnik E.T.A. Hoffmann.

Palača „Hermitage“: stara i nova palača Hermitage u gradu Bayreuthu predstavljaju izvanrednu sintezu arhitekture i panoramskih vrtova iz 18. stoljeća. Vrtove je dizajnirala jedna od najistaknutijih žena 18. stoljeća princeza Margravine Wilhelmine od Prusije. Također, sam grad Bayreuth međunarodno je poznat zbog svojih muzičkih i opernih kuća kao i festivala klasične glazbe, u kojima su zastupljena djela velikog skladatelja Richarda Wagnera.

Dvorac „Heidelberg“: ruševine nekada velebnog dvorca Heidelberg uzdižu se iznad stare jezgre istoimenog grada. Ruševine dvorca spadaju među najvažnije renesansne građevine sjeverno od Alpa. Dvorac je djelomično obnovljen nakon rušenja u 17. i 18. stoljeću te je danas jedna od najposjećenijih turističkih atrakcija ne samo Njemačke, već i Europe s više od tri milijuna posjetitelja godišnje.

Tvrđava „Coburg“: poznata kao i „Veste Coburg“, ova tvrđava jedna je od najvećih očuvanih srednjovjekovnih tvrđava u Njemačkoj. Nalazi se u pokrajini Gornja Frankonija u Bavarskoj. U sklopu tvrđave nalaze se impresivne obrambene zidine i brojne katedrale s kojih se pruža panoramski pogled na okolinu i sami grad Coburg. Tvrđava je pravo remek djelo vojne arhitekture u čijim je zidinama svojevremeno sklonište pronašao njemački teolog i reformator Martin Luther.

Dvorac „Neuschwanstein“: dvorac Neuschwanstein što u prijevodu znači Novi labuđi dvorac jedan je od najposjećenijih dvoraca u Njemačkoj i jedna od najpopularnijih turističkih destinacija u Europi. Dvorac se nalazi u Bavarskoj regiji, u blizini grada Füssena. Dao ga je izgraditi kralj Ludwig II. Bavarski, također poznat kao "Kralj bajke". Kralj Ludwig bio je veliki obožavatelj i pristaša Richarda Wagnera, svjetski poznatog skladatelja te je dvorac izgrađen je u njegovu čast. Mnoge sobe u unutrašnjosti dvorca inspirirane su Wagnerovim likovima i djelima, kao što je i sami naziv dvorca inspiriran jednim od likova pod nazivom „Swan Knight“. Dvorac se nalazi na UNESCO-voj listi svjetske kulturne baštine.

Carski dvorac „Nürnberg“: Na sjeveru staroga grada Nürnberga uzdiže se carski dvorac istoimenog naziva. S impresivnom visinom od 351 metra ova monumentalna građevina korijene vuče još od Svetog Rimskog Carstva iz 9. stoljeća. Kao jedna od najvažnijih preživjelih srednjovjekovnih utvrda u Europi, dvorac je bio rezidencija svih legitimnih njemačkih kraljeva i careva od 1050. do 1571. godine.

Turistička infrastruktura:

Cijelom svojom dužinom ruta posjetiteljima nudi smještaj u vidu standardne turističke ponude hotela, hostela, apartmana, kamping mjesta, restorana i lokalnih konoba gdje posjetitelji mogu uživati u lokalnim jelima i nadasve poznatom njemačkom pivu. Neke od atrakcija nude smještaj unutar njih samih, gdje posjetitelji uživaju u srednjovjekovnom gostoprimstvu kao i tadašnjim običajima. Također, uzduž same rute nalazi se više od 100 muzeja koji su posjetiteljima na raspolaganju. Uz muzeje posjetitelji, mogu uživati i u poznatoj wellness ponudi regije te su preporuke mnogih turističkih agencija da se na rutu ide povratno, u jednom smjeru istraživanje samih atrakcija rute te u povratku uživanje u wellness ponudi.

Internetska stranica sadrži izvrsne informacije o planiranju putovanja duž rute, mogućnosti prijevoza, dodatnih aktivnosti i atrakcija koje posjetitelj treba vidjeti. Također, stranica posjetiteljima pruža sve informacije potrebne za njihov boravak, ovisno o broju dana, gradu u kojemu se nalaze i atrakcijama koje žele posjetiti. Stranica je prevedena na dva svjetska jezika.

Upravljanje rutom:	Koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom, kao i marketinških i promotivnih aktivnosti vrši organizacija civilnog društva „Die Burgenstraße e.v.“ (eng. Castle road) u suradnji s Njemačkom turističkom zajednicom.
Financirana od strane:	Projekt je nastao suradnjom navedene organizacije „Die Burgenstrasse e.v.“ i Njemačke turističke zajednice.
Struktura posjetitelja:	Kulturni turisti, kontinentalni turisti, gradski/urbani turisti, pustolovni turisti, izletnički turisti i elitni turisti.

Naziv rute:	Ruta „ Via Claudia Augusta (eng. Via Claudia Augusta).
Lokacija:	Italija, Austrija i Njemačka.
	
Opis:	<p>Cesta Via Claudia Augusta je prva prava cestovna veza između juga i sjevera Europe. Izgradnju je započeo u 15. godini pr.Kr. rimski general Drusus, a šezdeset godina kasnije (46. godina nove ere), cestu je dovršio njegov je sin car Klaudije. Izgradnjom ceste koja danas prolazi kroz tri zemlje (Italija, Austrija, Njemačka) povezani su dolina rijeke Po i Jadransko more s njemačkom Bavarskom i rijekom Dunav. Pored ostataka ove preko 2.000 godina stare ceste, posjetitelji imaju priliku uživati u nezaboravnom spoju: krajolika; malih, užurbanih gradova; pospanih sela; povijesnih nalazišta, kao i u cjelokupnom dijelu izvorne ceste; mostovima i miljokazima. Sve su to bogati podsjetnici na živote koji su se odigrali na cesti i po strani. Šetališta, izložbe, arhitektonski spomenici, slikoviti pejzaž, običaji, gostoljubivost i regionalne delicije vraćaju posjetitelje stoljećima unatrag u antičko doba, dok neki turistički objekti nude čak i iskustvo stvarnog rimskog života i rimske kuhinje. Sama ruta se ističe po raznolikosti prirodnih predjela, tradicije, umjetničkog bogatstva, kulinarskih specijaliteta i atrakcija sa kojima će se posjetitelji susreću putujući ovom cestom. Raznolikost na ruti namjerno se iskazuje kako bi ova cesta posjetiteljima dočarala veza i sudar dvije kulture, one latinske i germanske.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 518 kilometara. Rutu je moguće prijeći automobilom, javnim prijevozom, pješice i biciklom.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Prva uspostavljena cestovna veza između Južne i Sjeverne Europe.</p> <p>Razlog odabira rute kao primjera dobre prakse je edukativna svrha rute. Naime, kao i naša ruta „Putovima Frankopana“ ova ruta posjetitelje educira o višestoljetnoj povijesti Europe.</p>
Atrakcije:	Od mnogobrojnih atrakcija u vidu arheoloških nalazišta, antičkih gradova i sela te prirodnog bogatstva, kao dvije najvažnije atrakcije izdvajaju se dva originalna rimska miljokaza. Rimski miljokazi su kameni stubci kojima su se obilježavale sve važnije rimske ceste. Miljokazi pod

nazivom Raplanda i Cesiomaggiore koji se nalaze na cesti Via Claudia Augusta daju iscrpno svjedočanstvo o nazivu same ceste, datumu dovršetka, podatke o naručitelju izgradnje, ukupnu duljinu i zbudujuće podatke o samom kraju ceste.

Turistička infrastruktura: U svakom većem mjestu kroz koje ruta prolazi posjetitelji mogu pronaći neku vrstu od standardne turističke ponude u vidu hotela, hostela, apartmana, kamping mjesta, restorana i privatnih iznajmljivača. Sama ruta označena smjerokazima te je moguće s službene Internet stranice preuzeti geografsku kartu s navigacijom i obilježenim atrakcijama, kao i smještajnim jedincima. Također, posjetitelji koji se odluče rutu proći s biciklom, imaju mogućnost povratka organiziranim prijevozom za bicikle. Internet stranica kao i sav njen sadržaj prevedeni su na tri svjetska jezika.

Upravljanje rutom: Upravljanje rutom provodi organizacija civilnog društva „Via Claudia Augusta“ u suradnji s partnerima organizacijom „MIAR“ iz Tirola, gradom Trento, predstavnicima regije Veneto te općina Feltre i Ostiglia.

Sama ruta promovirana je preko vlastite Internet stranice gdje je moguće pronaći sve potrebne informacije o ruti, preuzeti geografske karte, isplanirati putovanje, unajmiti biciklu te vidjeti ponudu smještaja.

Projekt financiran od strane:	Projekt je financiran od strane Europske Unije putem programa INTERREG i sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj.
Struktura posjetitelja:	Ekološki turisti, zdravstveni turisti, sportsko-rekreacijski turisti, pustolovni i izletnički turisti.

Naziv rute:	Put svetog Jakova (eng. the Way of St. James).
Lokacija:	Litva, Poljska, Njemačka, Belgija, Italija, Francuska, Španjolska i Portugal.

Opis:	<p>Ruta „Put svetog Jakova“, točnije njen najpoznatiji dio „Camino francés“, 1987. godine proglašena je prvom Europskom kulturnom rutom od strane Vijeća Europe. Također, 1993. godine ruta je upisana u UNESCO-vu listu svjetske baštine. Ruta je uspješna ponajviše zbog rasta popularnosti hodočašća, spiritualizma, religije i religijskog turizma u Europi. Kao hodočašće, „Put svetog Jakova“ ima tradiciju dulju od tisuću godina. U vrijeme Rimljana predstavljao je važnu trgovačku rutu koju su od milja nazivali Mliječnom stazom i pratili je sve do oceana. Hodočašća počinju potkraj 8. stoljeća, kada je otkrivena grobnica s tijelom sv. Jakova. Prema legendi, nakon smrti sv. Jakova učenici su njegovo tijelo poslali brodom iz Jeruzalema u sjevernu Španjolsku. Nedaleko od španjolske obale podignula se velika oluja i ocean je progutao brod prije nego što je dospio do cilja. Međutim, nakon nekog vremena tijelo sv. Jakova isplivalo je na obalu, neoštećeno i prekriveno školjkama. Danas se smatra da je zakopano na mjestu na kojem se nalazi grad Santiago de Compostela, točnije na mjestu današnje katedrale u povijesnom središtu toga grada. Ruta je tijekom srednjeg vijeka bila jedna od glavnih kršćanskih hodočasničkih ruta, što je ostala i do danas uz one do Rima i Jeruzalema. Hodočašće podrazumijeva dolazak u katedralu gdje se dobiva tradicionalna latinska diploma hodočašća. Da bi hodočasnici ili posjetitelji dobili diplomu moraju proći minimum od 100 km pješice ili 200 km na biciklu ili konju. Za one posjetitelje koji nisu motivirani religijskim ili spiritualnim razlozima, izdaje se posebna diploma na latinskom jeziku.</p>
Dužina rute:	Ruta ima nekoliko nastavaka, najpoznatija je Camino francés koja kreće iz Francuske- (grad Saint-Jean-Pied-de-Port) i završava u Španjolskoj (grad Santiago de Compostela) ukupne dužine 769 kilometara. Ruta je

	<p>namijenjena prvenstveno hodočasnici, pješacima i biciklistima. Danas se u znatno manjem broju nego prije mogu se vidjeti i osobe koje rutu prelaze na konju.</p>
<p>Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:</p>	<p>Hodočašćenje stopama Svetog Jakova.</p> <p>Izrazita poveznica između dviju ruta ne postoji, međutim ruta „Put svetog Jakova“ predstavlja jednu od najpoznatijih i marketinški najekspozitivnijih ruta svijeta. Ruta nam služi kao primjer dobre prakse u vidu marketinške promocije same rute.</p>
<p>Atrakcije</p>	
	
	
<p>Turistička infrastruktura:</p>	<p>U samim počecima razvoja rute hodočasnici su se u pravilu smjeli zadržati u svakome mjestu po jedan dan. Noćili bi u prenoćištima alberguea koji su bili namijenjeni samo za njih te su se nalazili na gotovo svakom mjestu duž rute. Razvojem same rute, kao i povećanjem posjete, ne samo hodočasnika već i običnih turista, razvila se i odgovarajuća turistička infrastruktura. Tako su danas vrata prenoćišta otvorena svima, a ne samo hodočasnici, te je duž rute moguće pronaći i razne vrste ostale smještajne ponude u vidu privatnih i općinskih hostela, apartmana te kamp mjesta za šatore. U javnim prenoćištima, cijena noćenja na donacijskoj bazi. Točnije sam posjetitelj odlučuje koliko je u mogućnosti donirati za noćenje. Logo i simbol rute je školjka Jakobova kapica koju hodočasnici i posjetitelji nose obješenu o svoju torbu, a služi im je kao čaša. Tim simbolom označena je cijela dužina rute.</p>
<p>Upravljanje rutom:</p>	<p>Za potrebe upravljanja rutom, od strane Španjolske turističke agencije, osnovana je javna ustanova Sociadade Anónima de Xestión do Plan Xacobeo koja upravlja svim</p>

	<p>aktivnostima vezanim uz samu rutu. Kao ostali partneri pojavljuje se Španjolska turistička agencija, jedinice lokalne samouprave i organizacije civilnog društva s područja Galicije te turističke agencije svakih od država kroz koje dio rute prolazi.</p> <p>Ruta ima vlastitu Internet stranicu koja je prevedena na 7 svjetskih jezika te na kojoj se nalaze sve bitne informacije o samoj ruti, dodatnih sadržajima kao i galerije i svjedočanstva osoba koje su rutu prešle.</p>
Projekt financiran od strane:	Posljednje uređenje rute, kao i kreiranje dodatnog sadržaja za hodočasnike i turiste financirano je iz Europskog fonda za regionalni razvoj.
Struktura posjetitelja:	Vjerski turisti, masovni turisti, kulturni turisti, seoski/ruralni turisti, gastronomski turisti i obrazovni turisti.

Temeljem provedene analize navedenih ruta donesen je zaključak da su:

- ✓ uspješne i u svijetu prepoznate rute jasno su **tematizirane**. Jasnom i preciznom tematizacijom ruta se pozicionira na tržištu turističke ponude te time kreira vlastiti brend.
- ✓ Analizirane rute obuhvaćaju i povezuju **tematske atrakcije**, ali i kao **dodatnu ponude** uvode mnoge druge atrakcije koje se nalaze neposredno uz samu rutu. Prirodne ljepote te bogatstvo flore i faune sastavni su dio marketinške ponude ruta.
- ✓ **Turistička infrastruktura** povezana sa rutama tematski je razvijena te je često u ponudi moguće pronaći posebne vrste smještaja namijenjenog samo za posjetitelje rute. Analizirane rute nude posjetiteljima mogućnost smještaja u samim atrakcijama koje nude.
- ✓ Rute imaju razvijen **sustav označavanja** kao i detaljne geografske karte koje je moguće preuzeti na više stranih jezika. Često se rute označavaju logom, čime se dodatno pridonosi brendiranju same rute.
- ✓ **Promotivni materijali** dostupni su u na službenim Internet stranicama ruta te u svim turističkim infrastrukturama povezanim s rutom.
- ✓ U svrhu koordinacije aktivnostima **upravljanja rutom**, kao i promotivnim i marketinškim aktivnostima, osnovana je nekakva vrsta javne organizacije koja brine o ruti.

Uvidom u analizu uspješnih i u svijetu prepoznatih ruta te dobivenim zaključcima iz analize istih moguće je izvući ključne faktore napretka i uspjeha kulturno-turističke rute „Putovima Frankopana. U svrhu stvaranja inovativne i kvalitetne ponude turističkog proizvoda u vidu kulturno-turističke rute, moguće je unaprijediti sljedeće:

- **Suradnja:** većina ruta prilikom samog razvoja bila je bazirana na kraćim udaljenostima i bližim atrakcijama, međutim daljnjim razvojem te kontinuiranim povećanjem posjete, rute su se širile i povezivale više atrakcija, regija i država u jednu jedinstvenu rutu. Kulturno- turistička ruta „Putovima Frankopana“ tu mogućnost u daljnjoj budućnosti, zbog izrazite povezanosti tema samih ruta, može pronaći u ruti „Putovi Zrinskih“. Navedena ruta povezuje kontinentalnu Hrvatsku i dijelove Mađarske te je i tema rute život obitelji Zrinski. Životi obitelji Frankopan i Zrinski usko su povezani i isprepleteni kroz povijest. Primjer dobre prakse možemo pronaći u ruti „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“.

- **Kvalitetna interpretacija rute:** odnosi se na prezentiranje same rute i njene teme posjetiteljima. Primjer dobre prakse pronalazimo u ruti „Put svetog Jakova“ na čijim je službenim Internet stranicama ruta razrađena do samih detalja. Kao dodatno ruta „Putovima Frankopana“ može unaprijediti vlastite internet stranica time što će pružiti mogućnost multimedijalnog putovanja po samoj ruti i korištenja multimedijskog vodiča tokom putovanja istom; što će kreirati interakcijsku podstranicu namijenjenu posjetiteljima, gdje će im omogućiti dijeljenje vlastitih multimedijalnih zapisa; što će prevesti sadržaj na više svjetskih jezika od sadašnja dva. Jezici bi trebali biti izabrani prema ciljnim skupinama same rute; pružiti mogućnost preuzimanja geografske karte prema načinu putovanja. Analiza navedenih 5 ruta daje zaključak da je bez kvalitetne interpretacije posjetiteljima teško pružiti nezaboravne uspomene i doživljaje.

- **Stvaranje dodatne turističke ponude:** Kvalitetna interpretacija rute, uređenost okoline uz istu, kao i brojnost stajališta i odmorišta, za posjetitelja predstavljaju važan faktor prilikom donošenja odluke o posjeti neke rute. Kako smo i vidjeli iz provedene analize, uspješne rute stvorile su dodatnu turističku ponudu kojom privlače veći broj posjetitelja. Kao primjer dobre prakse u ovu svrhu nam mogu poslužiti rute „Richarda Lavljeg Srca“ i „Cesta dvoraca“, naime navedene rute posjetiteljima nude smještaj u samim atrakcijama (dvorcima i tvrđavama), pritom dočaravajući posjetiteljima ugodnost života iz različitih povijesnih doba. Također, ruta „Via Claudia Augusta“ svoju turističku ponudu specijalizirala je i proširila na biciklizam, za što ruta „Putovima Frankopana“ zasigurno ima mogućnosti.
- **Stvaranje brenda i prepoznatljivosti u svijetu:** brendiranje rute iznimno je važno jer ako je uspješno provedeno, daje nam određenu garanciju prepoznatljivosti i posjećenosti same rute. Brend uz prepoznatljivost u svijetu, omogućava da se na temu rute i logotip, a pod istim brendom, promoviraju i drugi proizvodi i usluge koji inače ili ne bi postojali ili se ne bi toliko uspješno promovirali na tržištu. Kao primjer dobre prakse mogu nam poslužiti rute „Via Claudia Augusta“ i „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“ gdje se razvojem rute, razvilo i gospodarstvo regije. Tako je uzduž rute „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“ otvoren veliki broj privatnih turističkih smještaja koji nude smještaj posjetiteljima rute. Također, na ruti „Via Claudia Augusta“ otvoren je veliki broj poduzeća koji se bave turizmom te djelatnostima vezanim u biciklizam. Brendiranje uključuje korištenje i promociju glavne teme rute i njenog logotipa.
- **Pozicioniranje rute:** Analizirane rute kulturnog i povijesnog nasljeđa za cilj imaju pozicioniranje u svijesti posjetitelja kao različite rute pune nezaboravnih doživljaja i uspomena, koje uz to nude i mogućnost edukacije te osobnog pa čak i spiritualnog razvoja. Rutu „Putovima Frankopana“ moguće je pozicionirati na način da se ruta uključi u ponudu školskih izleta i maturalaca. Također, temeljem primjera dobre prakse rute „Put svetog Jakova“ moguće bi bilo izraditi sustav prikupljanja podataka o godišnjoj posjeti rute.
- **Institucionalizacija sistema upravljanja i širenje partnerstva:** Sve analizirane rute pokazuju da je institucionalizacija sistema upravljanja rutom pravi put ka razvoju. Naime, uspostavljanje posebne organizacije ili ustanove koja se brine o ruti, jedan od ključnih faktora ka stvaranje novih partnerstva i promociji rute. Stvaranje novih kvalitetnih partnerstva između javnog i privatnog sektora, kao i unutar privatnog sektora, potpomaže razvoju rute ka uspješnom i prepoznatom turističkom proizvodu. Analiziranim rutama većinom upravljaju organizacije civilnog društva uspostavljenje u tu svrhu. Nositelj projekta razvoja rute „Putovima Frankopana“ Primorsko-goranska županija prema zakonima Republike Hrvatske upravljanje rutom može prepustiti već postojećim institucijama i organizacijama civilnog društva ili osnovati nove samo u svrhu upravljanja rutom.
- **Strategijsko upravljanje na temelju održivosti rute:** Razvoj strategije upravljanja rutom koja uključuje sve ključne atrakcije i partnere jedan je od ključnih faktora uspješnog razvoja održivog turističkog proizvoda.

3. Analiza trenutnog stanja

Pojam „kulturni turizam“ pojavio se kao „nova“ vrsta turizma 70-ih godina, iako gledajući unatrag uviđamo da su putovanja motivirana posjećivanjima manifestacija, znamenitih građevina i umjetničkih djela, postojala još u antičko doba, te se nastavila sve do današnjih dana kada su i ponovno prepoznata kao jedna od podvrsta turizma specijalnog interesa.

Trenutna turistička ponuda i strategija razvoja turizma u regiji bazira se na tradicionalnom sustavu u kojem pojedinačni gospodarski subjekti formiraju turističku ponudu. Primjer toga su turističke agencije i hotelske kuće koje zastupaju samo jedno turističko mjesto i nude ponudu smještaja uz pojedinačne izlete razgledavanja prirodnih znamenitosti u okolici.

Svjetski trend je povezivanje svih turističkih subjekata u regiji i formiranje foruma/udruženja destinacije (hoteli, gradovi, turistički uredi, muzeji, atrakcije, itd.) koji tada zajednički formiraju turistički proizvod te ga uz zajedničku promidžbu i provode. Područje Primorsko-goranske županije idealno je za organiziranje jedinstvenog turističkog paketa. Relativno male udaljenosti među destinacijama omogućuju posjet više destinacija u jednom turističkom aranžmanu.

Sve komponente projekta osim ulaganja u interpretacijske centre nisu predviđene da ostvaruju prihode, odnosno za korištenje istih neće se naplaćivati naknada niti će u istima postojati komercijalna, privatna djelatnost. Unutar rute nalazi se 7 takvih uređenih i opremljenih interpretacijskih centara te 1 centralni interpretacijski centar. Takvi centri spadaju pod lokalitete prve skupine, odnosno radi se o kaštelima koji posjeduju infrastrukturu potrebnu za smještanje kulturnih sadržaja, izložbenih postava i interpretacijskog centra. Njihova je zadaća promocija sustavne zaštite kulturne baštine na način da uz prezentacije, promocije, edukacije i druge manifestacije promoviraju njenu povijesnu vrijednost..

Lokacije diljem Primorsko-goranske županije uključene su u projekt pa će tako sljedeće lokacije postati interpretacijski centri sa stalnom postavom: Bakar, Kaštel Trsat (Rijeka), Bribirska kula (Bribir), Kaštel Grobnik, Dvorac Zrinskih (Čabar), Kaštel u Krku (Krk) i Kaštel Zrinskih (Brod na Kupi) dok će lokacije s pasivnom interpretacijom postati Gradec (na Krku), Kvadrac kula (Novi Vinodolski), Ledenice, Grižane, Drivenik, Stari grad Hreljin, Kuća Zrinskih (Kraljevica), Dvorac Stara Sušica, Dvorac Severin, Frankopanski kaštel (Crikvenica) i Manastir Gomirje.

Prema podacima Krovnog interpretacijskog plana i Studije izvodljivosti planirana je dodjela upravljanja već postojećim organizacijama. Kao **središnji interpretacijski centar** odabran je dvorac Nova Kraljevica u Kraljevici. Prihod od prodaje karte za kulturno-turističku rutu **pripisuje se centralnom interpretacijskom centru** u Kraljevici koji snosi većinu troškova kulturno-turističke rute kao jedinstvenog proizvoda dok **individualne karte** prodane na samim lokacijama, a koje se odnose na sami interpretacijski centar na lokaciji **idu na teret tog interpretacijskog centra**. Planirano je da **prihodi od usluga jednoliko raspoređuje po interpretacijskim centrima dok prihodi od suvenira odnose se na pojedini interpretacijski centar**.

Projektom se daje potpora i jedinicama lokalne samouprave koje planiraju daljnje investicije u kulturne objekte, a to se prije svega odnosi na Bakar, Općinu Vinodolsku, Grad Rijeku, Grad Krk i Grad Kraljevicu.

Navedena Studija se u okviru svoje financijske analize vodila pretpostavkom da će projekt generirati povećanje broja posjetitelja interpretacijskih centara i ostvarivati prihode na temelju 4 različite kategorije:

1. ulaznice,
2. usluge,
3. prihodi od prodaje suvenira (rabati) i
4. udio u boravišnoj pristojbi.

U kontekstu povećanja posjetitelja interpretacijskih centara predviđeno je povećanje broja posjetitelja koje za svaki od tri (Bakar, Bribir i Čabar) od tih osam centara iznosi čak 1.596,00%, za Kraljevicu 756,00%, Brod na Kupi 66,23%, Grobnik 42,00%, Krk 33,60% i Rijeku 26,22%.

Što se tiče već spomenutih operativnih prihoda, predviđen je prihod od prodaje ulaznica u iznosu od 2.623.842,00 kn, prihod od prodaje suvenira 264.600,00 kn, te prihod od prodaje usluga u iznosu od 224.000,00 kn za sve interpretacijske centre ukupno.

Obzirom da je iz same projekcije povećanja broja posjetitelja poprilično evidentno da su brojke unutar Studije **preoptimistične**, valja očekivati kako će realna brojka posjetitelja biti manja što posljedično sa sobom povlači i **smanjenje operativnih prihoda**, a posljedično tome diktira pravni oblik organizacije kojoj će upravljanje biti dodijeljeno.

Studija nije dala odgovor na neke od najčešćih razloga neuspjeha kulturno-turističkih ruta

Lokaliteti koji raspolažu određenim turističkim resursima prirodne i kulturne baštine trebale bi takve resurse na odgovarajući način pretvoriti u atraktivne turističke proizvode. Međutim, da bi se ti resursi mogli doživljavati kao poželjan turistički proizvod, trebale bi se posjetiteljima predstaviti na prikladan i originalan način. To je jedna od zadaća interpretacijskog centra, dok mu je druga funkcija isključivo kulturno-obrazovne naravi. Na takav se način promiče korištenje kulturnih i prirodnih resursa među samim stanovništvom „od malih nogu“ te među posjetiteljima, odnosno turistima.

Ranije predloženi sistem upravljanja rutom ne nudi zadovoljavajuća rješenja na nekoliko izazova:

- strateško promišljanje i upravljanje kulturnom rutom kao **jedinstvenim proizvodom**
- **nedovoljna proračunska sredstva** jedinica lokalne samouprave za održavanje i ulaganje u objekte
- multimedija je grana koja svakodnevno napreduje te je neophodno kontinuirano pratiti trendove i **ulagati u inovativnost**
- nemogućnost **financiranja** mogućih gubitaka
- sve jedinice lokalne samouprave nemaju dovoljne administrativne kapacitete za provedbu aktivnosti (**manjak djelatnika**)
- **neiskustvo** u promociji kulturnih ruta i manjak akcijskog plana marketinških aktivnosti
- preoptimistične **procjene broja posjetitelja**

Istovremeno, grad Rijeku karakteriziraju visoka gradska i županijska izdvajanja za kulturu uz visoku centralizaciju odlučivanja o financiranju kulture. Karakteristična je i visoka oslonjenost svih čimbenika na proračunsko financiranje te se uočava trend smanjenja udjela financiranja iz drugih izvora i nedovoljno financiranje iz međunarodnih fondova. Podaci o financiranju iz privatnih izvora nisu dostupni.

Postojeće stanje u kojem izrazito velik postotak sredstava odlazi za financiranje javnih ustanova u kulturi više je posljedica nacionalnog zakonodavnog okvira nego odluka koje se donose na lokalnoj razini. Zakonski definiran položaj zaposlenika javnih ustanova u kulturi dodatno je učvršćen kolektivnim ugovorom. Istodobno, izvaninstitucionalni sektor zastupljen je s oko 6 % s tim da se postotni udio i apsolutni iznos potpora izvaninstitucionalnom sektoru kontinuirano postupno smanjuju čime se narušava ravnoteža unutar samog kulturnog sektora i izvaninstitucionalni sektor dovodi se u nepravednu poziciju naspram institucionalnog.

Vezano uz najavljene velike kapitalne investicije u području kulture bilo bi potrebno uskladiti najavljene planove s višegodišnjim proračunskim projekcijama kako bi se osiguralo racionalno i transparentno planiranje i upravljanje dijelom gradskog i županijskog proračuna namijenjenog velikim investicijskim projektima u području kulture.

4. Pregled mogućih scenarija upravljanja

Plan upravljanja definirati će odrednice kulturne rute, njegovu svrhu, ciljeve i očekivane rezultate. Sukladno dostupnim informacijama sugerirati će oblik organizacijske strukture, uloge i odgovornost subjekata kako međusobno tako i s okruženjem/dionicima, potreban broj zaposlenika, porezni tretman te pregled Zakona o proračunu. Na osnovu baznih aktivnosti i prethodno izrađenih financijskih analiza i projekcija dati će prijedlog aktivnosti uzimajući u obzir vremenska i financijska ograničenja, kadrovske potrebe i moguće rizike.

Partnerstvo je preduvjet za stvaranje kvalitetnog turističkog proizvoda. U nastavku je prikazan pregled potrebnih partnerskih uloga koje su neophodne za uspješno funkcioniranje rute bez obzira na oblik upravljanja kulturno turističke rute.

Partneri	Uloge
Muzeji i galerije	Podrška u evidentiranju resursa i evaluaciji ključnih atrakcija, interpretacija, prezentacija
Ugostiteljski objekti	Ponudu na ruti, primjerenu temi i planiranim posjetiteljima
Smještajni objekti	Pružaju ponudu na ruti, primjerenu temi i planiranim posjetiteljima
Turističke agencije	Podrška u turističkoj procjeni rute. Organiziranu ponudu paketa prema ciljanim skupinama
Razvojne agencije	Organizacijska potpora, projektna priprema, izvori financiranja
Lokalne udruge	Sudjelovanje u kreiranju aktivnosti i događanja i novih sadržaja
Umjetnici, poduzetnici	Sudjelovanje u kreiranju aktivnosti i događanja i novih sadržaja

Upravljanje rutom podrazumijeva dobru povezanost dionika rute i dosljedne smjernice koje se odnose na procese i prava odlučivanja u određenim područjima odgovornosti. U samom početku kreiranja prvih europskih ruta upravljačka organizacija nije bila obvezna, stoga i danas ima ruta kojima upravlja isključivo jedan partner. Kvalitetno upravljanje rutom između partnera zahtijeva preciznu i definiranu upravljačku politiku s jasnim smjernicama odgovornosti i predanosti. U fazi kada mreža počne razvijati zajedničke proizvode, pravna struktura i ustrojstvo postaju važni kao i imenovanje Izvršnog odbora, osnivanje koordinacijskog ureda i određivanje formalnih pravila.

Osnovni elementi modela dobrog upravljanja rutom su

Pravna utemeljenost

Zajednička
administrativna
struktura

Jasno definirane
obveze

Kod projekta povezivanja objekata kulturne baštine u određenu cjelinu, od velike je važnosti osnivanje organizacija prikladnih za pravilno i kvalitetno upravljanje cjelinom. Takve organizacije bit će zadužene za djelatnosti poput upravljanja centrima za posjetitelje unutar objekata, informiranje posjetitelja o povijesti i važnosti objekata, izradi i prijevodu web stranica na svjetske jezike radi privlačenje što većeg broja posjetitelja i sl. Organizacije takvog tipa najčešće mogu biti osnovane u obliku: trgovačkog društva, udruge ili ustanove. Svi navedeni oblici organizacije imaju svoje specifičnosti, prednosti i nedostatke, stoga će cilj ove analize bit usporedba organizacijskih oblike prema kriterijima poput: načina osnivanja, vlasničke i upravljačke strukture, potrebnog broja zaposlenika, poreznog tretmana i sl., koji će pomoći u donošenju zaključka o najprimjerenijem obliku organizacije za provedbu projekta „Putovima Frankopana.“

Prilikom izrade analize u svrhu odabira najprikladnijeg oblika organizacije za upravljanje interpretacijskim centrima, uzeta je u obzir i mogućnost dodjele upravljanja **jedinicama lokalne samouprave** na čijem se području pojedini interpretacijski centri nalaze. Obzirom da u provedbi projekta uz Primorsko-goransku županiju kao korisnika sredstava i vodećeg partnera na projektu sudjeluje još 12 projektnih partnera od kojih čak 7 predstavljaju jedinice lokalne samouprave (Grad Bakar, Grad Rijeka, Općina Čavle, Općina Vinodolska, Grad Kraljevica, Općina Lokve i Grad Čabar) i da se projekt i sve provedbene aktivnosti vezane uz njega provode od 1. listopada 2015. godine, dostupni su podaci na temelju kojih se **može zaključiti kako jedinice lokalne samouprave nisu dobar odabir u kontekstu budućeg upravljanja** i to iz više razloga. Kao prvi razlog može se navesti činjenica da od navedenih 7 jedinica lokalne samouprave koje na projektu sudjeluju kao partneri njih troje **kasni s provedbom svojih predmeta nabave** (prema podacima vidljivih iz Plana nabave i Zahtjeva za nadoknadom sredstava), odnosno ne prate definirani vremenski plan nabave. Navedeni pokazatelji daju naslutiti kako bi se negativna praksa mogla nastaviti i u slučaju kada bi se istima dodijelilo upravljanje i u periodu nakon provedbe projekta zbog lokalne dnevne problematike u samim JLS i nemogućnosti sagledavanja važnosti rute Putovima Frankopana u cjelini.

Nadalje, prilikom davanja pregleda uspješnih praksi u ranijem dijelu ove analize, usmjerenim na kulturno-turističke rute u Republici Hrvatskoj i inozemstvu, vidljivo je kako se upravljanje takvim rutama dodjeljuje raznim ustanovama u kulturi, muzejima i turističkim organizacijama kao vrstama organizacija čija je isključiva djelatnost usmjerena na kulturu. Što nameće zaključak kako jedinice lokalne samouprave **nisu najprikladnije organizacije za upravljanje kulturno turističkim rutama**. Opseg djelatnosti JLS jednostavno je preširok da bi efikasno mogao obuhvatiti sve aspekte koje upravljanje kulturno-turističkom rutom uključuje.

Konačno, prilikom razmatranja uzeta je u obzir i činjenica mogućnosti financiranja svake od tih jedinica samouprave prilikom čega je izveden zaključak kako samo dvije jedinice lokalne samouprave (Grad Rijeka i Grad Krk) raspolažu novčanim sredstvima i suficitom koji bi mogao „istrpiti“ upravljanje kulturno-turističkom rutom bez stvaranja deficita unutar proračuna.¹ Premda Grad Rijeka trenutno izdvaja velik dio budžeta za financiranje ostalih projekata iz kulture zbog organizacije Europska prijestolnica kulture 2020. Preostale jedinice lokalnih samouprava u svojim godišnjim proračunskim izvješćima prikazuju ili premali proračunski suficit od nekoliko stotina tisuća kuna (Općina Čavle, Općina

¹ Newsletter – povremeno glasilo Instituta za javne financije, Ostvarenje proračuna općina, gradova i županija u 2016., veljača 2018., br. 113., dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/113.pdf>

Vinodolska, Grad Čabar) ili proračunski deficit (Grad Bakar i Grad Kraljevica) što daje za zaključiti kako **njihova financijska snaga nije dovoljna za dodjelu daljnjeg upravljanja Interpretacijskim centrima na svojem području.**

Daljnja analiza će se poglavito temeljiti na odredbama zakonskih akata poput Zakona o trgovačkim društvima, Zakona o udrugama, Zakona o proračunu, itd.

4.1. Oblici organizacije

4.1.1. Trgovačko društvo

Prema Zakonu o trgovačkim društvima, trgovačko društvo kao pravna osoba predstavlja poprilično širok pojam te je predviđena podjela na društva osoba i društva kapitala. Najveći broj registriranih društava u Republici Hrvatskoj čini društvo s ograničenom odgovornošću kao jedan od dva oblika društva kapitala (uz dioničko društvo) koji ograničava odgovornost članova samo na visinu njihovih uloga. Kao takav oblik organizacije, **d.o.o.** je prilikom osnivanja, u okviru trgovačkih društava, najinteresantniji oblik udruživanja budući da **omogućuje članovima društva isključiti osobnu odgovornost za obveze društva**, a da se ujedno odreknu ovlasti vođenja poslova društva, iako naravno Zakon o trgovačkim društvima isključuje izbjegavanje takve odgovornosti u slučaju kada se npr. društvo koristi kako bi se oštetilo vjerovnike.

Društvo s ograničenom odgovornošću oblik je trgovačkog društva u koje **jedna ili više osoba unosi uloge u unaprijed dogovoreni temeljni kapital**. Najniži iznos temeljnog kapitala je 20.000,00 kuna, dok je najniži nominalni iznos poslovnog udjela 200,00 kn. Ulozi u d.o.o. uključuju novac, no moguć je ulog i stvari i prava.

Osnivanje d.o.o.-a temelji se na društvenom ugovoru kojeg sklapaju osnivači (može biti jedna ili više osoba). Sadržaj društvenog ugovora propisan je Zakonom o trgovačkim društvima te se sklapa u obliku **javnobilježničkog akta ili ovjerene privatne isprave**. Nakon sklapanja društvenog ugovora društvo se upisuje u **sudski registar kada dobiva pravnu osobnost**. U **vlasničku strukturu** ulaze osobe koje drže poslovne udjele u društvu, a za stjecanje **poslovnih udjela** u društvo je potrebno unijeti ulog.

Obvezni organi d.o.o.-a koji predstavljaju upravljačku strukturu su **uprava i glavna skupština** dok je osnivanje nadzornog odbora obvezno jedino u Zakonom propisanim slučajevima. U konkretnom slučaju projekta „Putovima Frankopana“, propisani slučajevi neće biti primjenjivi budući da se odnose na društva s velikim temeljnim kapitalom te brojem zaposlenika. **Uprava društva** sastoji se od jednog ili više direktora te vodi poslove društva u skladu s društvenim ugovorom, odlukama članova društva te odlukama skupštine. **Glavna skupština** odlučuje o pitanjima određenim društvenim ugovorom koji njezine ovlasti može proširivati ili smanjivati u odnosu na odredbe Zakona o trgovačkim društvima iz članka 441.

Sukladno čl. 61. st. 2. Zakona o proračunu, za izvršavanje javnih službi i djelatnosti u javnom interesu država, odnosno jedinica lokalne i područne samouprave može svojom imovinom osnovati ustanove,

trgovačka društva i druge pravne osobe. Stoga je jedna od mogućnosti osnivanja društva s ograničenom odgovornošću njegovo osnivanje od strane jedinice regionalne i lokalne samouprave, odnosno Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke. Obzirom na veliku vjerojatnost da će poslovanje dioničkog društva nakon razdoblja završetka projekta biti neprofitabilno, postojala bi potreba za **eksternim financiranjem** ove organizacije, odnosno financiranje putem proračuna županije. Osim financiranja iz proračunskih sredstava, društvo bi financiranje moglo ostvariti dugoročnim kreditiranjem putem komercijalnih banaka. **Problem** koji se u tom kontekstu javlja je činjenica kako su takve banke spremne kreditirati javna poduzeća uz relativno nepovoljne uvjete i kamatne stope, opravdavajući takvu politiku rizikom prijevremene naplate dok bi bilo kakvo kratkoročno zaduživanje radi financiranja tekućih rashoda društva dovelo do povećanog duga unutar županijskog proračuna.

Pri oporezivanju, trgovačko društvo (d.o.o.) bilo bi **obveznik poreza na dobit**, kao pravna osoba koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti. Oporezivanje bi se vršilo na utvrđenu poreznu osnovicu po stopi od 12% ako su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi do 3.000.000,00 kn, odnosno po stopi od 18% ako su prihodi veći ili jednaki iznosu od 3.000.000,01 kn, kako propisuje Zakon o porezu na dobit. Uz to, trgovačko društvo bilo bi **obveznik poreza na dodanu vrijednost i obveznika doprinosa po osnovi ranog odnosa**.

4.1.2. Udruga

Udruga je oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite vlastitih probitaka ili, u ovom konkretnom slučaju, zaštite socijalnih, kulturnih, odgojno-obrazovnih ciljeva koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom osnivaju sukladno Zakonu o udrugama.

Udrugu mogu **osnovati najmanje tri osnivača**, dok članom udruge može postati svaka fizička ili pravna osoba, sukladno zakonu i statutu. Udruga je **dužna voditi popis svojih članova**. Temeljni opći akt udruge je **statut**, čiji je sadržaj propisan člankom 13. Zakona o udrugama. Republika Hrvatska vodi javni registar udruga, no upis je dobrovoljan te se vrši na zahtjev osnivača udruge.

Za svoje obveze, **udruga odgovara svojom cjelokupnom imovinom**. Članovi udruge ne odgovaraju za obveze udruge svojom osobnom imovinom. Za štetu učinjenu udruzi, članovi udruge odgovaraju sukladno općim propisima o odgovornosti za štetu. Kod upravljanja udrugom, **najviše tijelo udruge je skupština** čiju nadležnost propisuje članak 18. Zakona. Pored skupštine, statutom se mogu utvrditi i upravna, nadzorna te druga tijela udruge. **Članovi udrugom upravljaju neposredno ili putem predstavnika u tijelima na način propisan statutom**.

Udruge **nemaju redovite izvore financiranja** i prepuštene su same sebi u pronalaženju potrebnih sredstava za rad udruge. Naravno, obzirom da se ova analiza referira na period nakon završetka projekta „Putovima Frankopana“, udruga bi svoje djelovanje u pogledu upravljanja interpretacijskim centrima morala financirati inicijativom vlastitih članova, bez mogućnosti financiranja iz sredstava projekta. Sukladno čl. 32 st. 1 Zakona o udrugama, udruga bi sredstva za financiranje mogla osigurati putem natječaja koji bi financirali programe i projekte od interesa za opće dobro. Obzirom da se upravljanje interpretacijskim centrima u okviru kulturne baštine može klasificirati kao projekt od

interesa za opće dobro, mogućnost financiranja udruge ovisila bi o budućoj dostupnosti takvih natječaja raspisanih od strane jedinice regionalne samouprave, ministarstva ili Europske Unije. Valja naglasiti da se takvi natječaji za udruge vrlo rijetko raspisuju što uvelike smanjuje mogućnost udruge da provodi upravljanje takvim centrima u budućnosti. Također, obzirom da projekt upravljanja interpretacijskim centrima traži veći broj osoba koje bi na upravljanju sudjelovale za svaki pojedini objekt, udruga se ne nameće kao najlogičniji izbor budući da udruge u velikom broju čine volonteri te u tom pogledu udruga raspolaže smanjenim resursima. Ukoliko bi se udruga odlučila na zapošljavanje radnika postala bi obveznik plaćanja plaće i doprinosa po osnovi radnog odnosa što bi predstavljalo dodatno opterećenje na financije udruge.

Obzirom da je prethodno već navedeno kako udruga gospodarske djelatnosti ne smije obavljati radi stjecanja dobrobiti za svoje članove ili treće osobe, radi se o neprofitnoj organizaciji koje prema čl. 2 st. 6 Zakona o porezu na dobit nisu obveznici poreza na dobit. Međutim, ukoliko udruga obavlja gospodarsku djelatnost i ako bi neoporezivanje te djelatnosti dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, Porezna uprava može rješenjem utvrditi da je određena udruga obveznik poreza na dobit za tu gospodarsku djelatnost. Drugim riječima, ukoliko bi udruga obavljanjem gospodarske djelatnosti ostvarila dobit od koje bi financijska sredstva ulagala u aktivnosti koje nisu određene njezinim statutom, ona bi bila obveznik poreza na dobit samo za navedenu gospodarsku djelatnost kojom je tu imovinu stekla, a ne i obveznik poreza na dobit na razliku između prihoda i rashoda koju ostvari od obavljanja negospodarskih i neprofitnih djelatnosti (članarine, dobrovoljni prilogi, darovi i sl.). U ovom konkretnom slučaju **upravljanja interpretacijskim centrima u okviru kulturne baštine udruga bi provodila gospodarske djelatnosti prodaje ulaznica, usluga i suvenira od kojih dok bi se njezina obveza plaćanja poreza na dobit za navedenu djelatnost utvrđivala obzirom na to bi li svoju imovinu kasnije koristila za ostvarivanje ciljeva utvrđenih statutom.**

S druge strane, prema članku 90. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, neprofitne organizacije poput udruge u načelu nisu obveznici poreza na dodanu vrijednost dokle god vrijednost njezinih isporučenih (prodanih) dobara i usluga ne prelazi svotu od 300.000 kn godišnje (pod koji iznos ne spadaju donacije i članarine). Studijom izvodljivosti i analizom troškova i koristi predviđeno je kako će ukupni godišnji operativni prihodi od prodaje ulaznica, usluga i suvenira iznositi 3.112.424,00 kn. Iako je već utvrđeno kako su brojke u navedenoj analizi nerealne, definitivno je za očekivati da će i **vrijednosti prodanih dobara i usluga** iznositi više od 300.000 kn godišnje što **udrugu dovodi u položaj obveznika poreza na dodanu vrijednost.**

4.1.3. Ustanova

Ustanova je također, poput udruge, **neprofitna organizacija koja se osniva radi trajnog obavljanja djelatnosti koje se ne obavljaju radi stjecanja dobiti.** Sukladno čl. 6. st. 1. Zakonu o ustanovama, ustanove mogu biti osnovane i kao javne ustanove za obavljanje djelatnosti kulture i obrazovanja ako je zakonom određeno da se obavljaju kao javne službe. Imovinu takve ustanove čine sredstva za rad pribavljena od osnivača ustanove, stečena pružanjem usluga i prodajom proizvoda ili sredstva koja su pribavljena iz drugih izvora.

Ustanova se osniva **aktom o osnivanju ustanove koji donosi osnivač**. Zakon propisuje sadržaj akta o osnivanju te je kod ustanova **obvezan upis u sudski registar ustanova**, kao i kod trgovačkih društava. Za svoje obveze, **ustanova odgovara cijelom svojom imovinom dok osnivač ustanove solidarno i neograničeno odgovara za njene obveze**.

Sukladno čl. 61. st. 2. Zakona o proračunu, za izvršavanje javnih službi i djelatnosti u javnom interesu država, odnosno jedinica lokalne i područne samouprave može svojom imovinom osnovati ustanove, trgovačka društva i druge pravne osobe. Pošto se u ovom slučaju razmatra **dodjeljivanje upravljanja interpretacijskim centrima jednoj od 3 javne ustanove s područja Grada Rijeke čiji je osnivač Primorsko-goranska županija** (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, Prirodoslovni muzej Rijeka i Ustanova „Ivan Matetić Ronjgov) koje su već financirane od strane Primorsko-goranske županije, one predstavljaju oblik koji bi možda i najlakše mogao podnijeti takvu aktivnost budući da iza sebe ima iznos javnih sredstava kao oblik financijske sigurnosti. Uz proračunska sredstva Primorsko-goranske županije, navedene ustanove ostvaruju i financiranje putem vlastitih prihoda, Ministarstva kulture Republike Hrvatske, sredstava jedinica lokalne samouprave, donacija odnosno sponzorstva i europskih fondova. Također, sve tri ustanove su 2017. godinu zaključile s dobiti što je također veoma bitno u kontekstu sprječavanja situacije u kojoj će organizacija koja će upravljati navedenim centrima generirati gubitak. Važno je napomenuti da Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka i Prirodoslovni muzej Rijeka već posjeduju iskustva sudjelovanja u EU projektima usmjerenim na očuvanje i promociju kulturne baštine što će im definitivno povećati vjerojatnost dobivanja sredstava za buduće slične projekte.

Osim **financiranjem putem projekata**, oblik prihodovanja financijskih sredstava mogu biti i **donacije u novcu** kod kojih ne bi postojala obveza vraćanja ili protučinidbe dodijeljenih od strane lokalnih poduzetnika i fizičkih osoba, ljubitelja kulture i povijesti ili prihodi od sponzora koji bi se odnosili na donacije tvrtki kod kojih bi se određeni iznos novaca primao za neku mjerljivu koristi (npr. gostoprimitstvo za klijente sponzora). Međutim, za navedena dva oblika financiranja se ne može očekivati da će generirati veliki iznos prihoda i njihovo ostvarivanje u velikoj mjeri ovisi o osobnom angažmanu i sposobnostima djelatnika.

U kontekstu obveze plaćanja poreza na dobit, sukladno Zakonu poreza na dobit, ustanova, kao i udruga, **nije obveznik poreza na dobit** budući da se također radi o neprofitnoj organizaciji. Međutim, ona također može biti obveznik poreza na dobit ukoliko bi neoporezivanje gospodarske djelatnosti koju obavlja dovelo do ostvarivanja neopravdanih povlastica na tržištu, odnosno ukoliko bi dobit ostvarena obavljanjem te gospodarske djelatnosti ulagala u aktivnosti koje nisu određene njenim statutom.

Obzirom da je već utvrđeno kako će vrijednost prodanih dobara i usluga premašiti iznos od 300.000 kn koji je predviđen kao donja granica kojom se mali porezni obveznik oslobađa obveze plaćanja poreza na dodanu vrijednost, pogotovo uzimajući u obzir da navedene ustanove kroz svoje druge aktivnosti već generiraju prihode u većim iznosima, **ustanova bi bila obveznik plaćanja poreza na dodanu vrijednost. Također, navedene ustanove zapošljavaju određeni broj djelatnika što ih čini obveznicima plaćanja doprinosa po osnovi radnog odnosa.**

4.2. Usporedba

Provedbom analize tri moguća oblika organizacije u kontekstu dodjeljivanja upravljanja kulturno-turističkom rutom „Putovima Frankopana“ i interpretacijskim centrima koji se u njoj nalaze, moguće je uočiti određena obilježja koja predstavljaju prednosti i nedostatke u smislu navedenog upravljanja.

Trgovačko društvo je obveznik poreza na dobit, poreza na dodanu vrijednost i poreza na doprinose iz radnih odnosa. Vodeći računa prvenstveno o profitabilnosti upravljanja kulturno-turističkom rutom u budućnosti lako je zaključiti da trgovačko društvo samim time nije najbolji oblik organizacije kojem se može povjeriti upravljanje kulturološkim projektom. Ono može biti korisnik proračunskih sredstava županije i jedinice lokalne samouprave ukoliko su isti njezini osnivači, međutim to samo dodatno nameće pitanje opravdanosti ulaganja proračunskih sredstava u organizaciju koja je u potpunosti izložena zakonitostima tržišta i koja ničime ne garantira financijsku stabilnost i opstojnost. Također, izgledna je potreba i za dugoročnim kreditiranjem, a uz vjerojatno relativno nepovoljne uvjete i kamatne stope.

Udruga predstavlja slobodno i dobrovoljno udruženje osoba zainteresiranih za neko uvjerenje ili cilj te je stupanj „institucionalizacije“ vrlo blag, što je vidljivo i iz činjenice kako za osnivanje udruge nije potreban upis u sudski registar, već isti predstavlja izraz osnivačeve dobre volje. Mišljenje je kako se udruga ne bi mogla efikasno nositi sa zadaćama i izazovima takvog upravljanja koje bi obuhvaćalo čitav niz aktivnosti (gospodarskih i negospodarskih) koje uz to iziskuju više resursa u pogledu financija i zaposlenika ili volontera kojima udruge u pravilu ne raspolažu u većem broju. Također, mogućnost financiranja udruge je ograničenije i neizvjesnije u odnosu na ustanovu budući da udruga svoje financiranje može ostvariti putem prijave na projektne natječaje, te bi na taj način financiranje udruge ovisilo o budućoj dostupnosti takvih natječaja raspisanih od strane jedinice regionalne samouprave, ministarstva ili Europske Unije. Valja naglasiti da se takvi natječaji za udruge vrlo rijetko raspisuju što uvelike smanjuje mogućnost udruge da provodi upravljanje takvim centrima u budućnosti.

Ustanova. Na temelju navedenog nameće se zaključak kako je upravo ustanova najprikladniji oblik organizacije za obavljanje predmetne aktivnosti. Ona predstavlja ravnotežu između izloženosti tržišnim zakonitostima te stupnja „institucionalizacije“ čija se organizacija temelji na jasno definiranom i strukturiranom pravnom okviru koji proizlazi iz Zakona o ustanovama. Karakterizira je blaži porezni tretman dok mogućnost korištenja proračunskih sredstava u kontekstu javnih ustanova daje veću financijsku sigurnost prijeko potrebnu za upravljanje kulturno-turističkom rutom i bitno smanjuje i ublažava rizike propasti uslijed neprofitabilnog poslovanja. Ustanove se također mogu financirati iz projekata Europske Unije u čemu tri navedene ustanove, kojima se upravljanje razmatra dodijeliti, već posjeduju iskustvo.

UDRUGA

- **PREDNOSTI**
- jednostavnost osnivanja
- blaži porezni tretman
- **NEDOSTACI**
- otežana mogućnost financiranja
- nedostatak ljudskih resursa za provedbu upravljanja

USTANOVA

- **PREDNOSTI**
- mogućnost djelovanja kao javna ustanova i financiranja iz proračuna JLRS
- proračunska sredstva daju veću financijsku sigurnost prilikom provedbe upravljanja
- lakša mogućnost financiranja kroz projektne natječaje
- blaži porezni tretman
- **NEDOSTACI**
- financijsko opterećenje županijskog proračuna

TRGOVAČKO DRUŠTVO

- **PREDNOSTI**
- mogućnost osnivanja i financiranja od strane JLRS
- naknadna mogućnost privatiziranja
- **NEDOSTACI**
- potpuna izloženost zakonitostima tržišta
- obveznik poreza na dobit, poreza na dodanu vrijednost i poreza na doprinose iz plaće
- otežana mogućnost dugoročnog financiranja bez stvaranja proračunskih gubitaka jedinicama lokalne i regionalne samouprave

4.3. Prijedlog postojećih Ustanova

Primorsko-goranska županija osnivač je tri javne ustanove kulture:

1. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka,
2. Prirodoslovni muzej Rijeka,
3. Ustanova „Ivan Matetić Ronjgov“.

Ustanova „Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka“	
Kratki opis:	Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja (u daljnjem tekstu: Ustanova), osnovan je 1893. godine kao Museo Civico- Gradski muzej. Od 1961. godine nosi današnji naziv. Svoju djelatnost Ustanova obavlja osnovom Zakona o muzejima (NN 110/15) i Zakona o zaštiti kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 87/09 i 88/10). Muzej je ustanova od osobitog regionalnog interesa jer kao jedina takva institucija kompleksnog tipa na području Primorsko – goranske županije pribavlja, stručno čuva, proučava, znanstveno obrađuje, publicira, promovira i prezentira kulturnu i povijesnu baštinu Županije te svjedoči o dugoj, organiziranoj muzejskoj djelatnosti u Gradu Rijeci.
Skraćeni naziv Ustanove:	PPMHP

Osnovne informacije o Ustanovi

Sjedište:	Muzejski trg 1, 51 000 Rijeka.
OIB:	06230677933
Osnivač:	Primorsko-goranska županija.
Pravni oblik:	Javna ustanova.
Godina osnivanja:	1961. godine.
Glavni objekt:	Guvernerova palača na navedenom sjedištu.
Upravljanje drugim objektima:	PPMHP kao središnja muzejska ustanova upravlja s ukupno pet dislociranih muzejskih zbirki na području Primorsko-goranske županije: <ol style="list-style-type: none"> 1. Muzejska zbirka Kastavštine- Grad Kastav, 2. Etnografska zbirka otoka Krka- Općina Dobrinj, 3. Memorijalni centar Lipa pamti- Općina Matulji, 4. Zbirka arheoloških nalaza Cickini- Općina Malinska-Dubašnica, 5. Zbirka maketa brodova brodogradilišta Kraljevica- Grad Kraljevica.
Službena internet stranica:	http://www.ppmhp.hr/

Djelatnost, organizacijska struktura i programske aktivnosti Ustanove

Djelatnosti:	Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Rijeci. Prema važećem statutu djelatnost Ustanove obuhvaća: <ul style="list-style-type: none"> • sustavno skupljanje, čuvanje i istraživanje predmeta i zbirki značajnih za povijest, povijest pomorstva i kulture, etnografiju i arheologiju Primorsko - goranske županije i njezinih rubnih područja, • stručna i znanstvena obrada i sistematizacija u zbirke,
---------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • trajno zaštićivanje muzejske građe, muzejske dokumentacije, muzejskih lokaliteta i nalazišta, njihovo neposredno i posredno predočavanje javnosti putem stalnih i povremenih izložaba, • objavljivanje podataka i spoznaja o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava, • dopunsko educiranje mladeži i odraslih u suradnji s prosvjetnim i drugim ustanovama, • restauriranje i konzerviranje predmeta, • fotolaboratorijski poslovi i slični poslovi i usluge, • iznajmljivanje slobodnog prostora, pomagala i muzejske građe za izložbe, kulturne i ostale namjene.
<p>Organizacijska struktura:</p>	<p>Prema važećem statutu upravljačka tijela Ustanove su Upravno i Stručno vijeće te Ravnatelj. Upravno vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove. Predsjednika i jednog člana Upravnog vijeća u ime Osnivača bira Županijska skupština iz redova istaknutih kulturnih i znanstvenih stručnjaka, dok trećeg člana bira Stručno vijeće iz svojih redova. Funkciju izvršnog rukovoditelja i osobe odgovorne za zastupanje nosi Ravnatelj, koji prema potrebi u suradnji s Upravnim vijećem, vodi operativno poslovanje Ustanove. Stručno vijeće sastavljeno je od stručnog muzejskog osoblja i Ravnatelja, a glavna mu je zadaća davati stručna mišljenja i smjernice za programski razvoj i organizaciju stručnih djelatnosti.</p> <p>Organizacijske jedinice Ustanove podijeljene su na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odjeli: arheološki, etnografski i kulturno-povijesni odjel te odjel za povijest pomorstva, • Stručne službe: konzervatorsko – restauratorska, preparatorska i pedagoška služba,

	<ul style="list-style-type: none"> Zajedničke službe: administrativno – računovodstveni poslovi, čuvarska služba i služba za održavanje čistoće. <p>U 2017. godini Ustanova je zapošljavala ukupno 28 djelatnika.</p>
Programske aktivnosti:	Programske aktivnosti Ustanove odnose se na stručnu, istraživačku, izložbenu, izdavačku, znanstvenu, edukativnu i promidžbenu djelatnost u cilju očuvanja materijalne i nematerijalne kulturne baštine, popularizacije umjetnosti i znanosti među građanstvom i mladima i unapređenja turističke i kulturne ponude.
Misija i Vizija Ustanove	
Vizija:	Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja je ustanova koja prikuplja, čuva i prezentira građu značajnu za kulturno-povijesni identitet Rijeke i Primorsko-goranske županije. Djelatnost obavlja sukladno najvišim muzeografskim standardima, na način koji je inovativan, društveno relevantan, ekonomski održiv te inkluzivan i atraktivan za najširi krug korisnika i posjetitelja.
Misija:	Prema važećem Statutu, Ustanova svoju misiju ispunjava obavljanjem registriranih djelatnosti, u skladu s ciljem osnivanja, a to je prikupljanje, čuvanje i prezentiranje građe na području Primorsko-goranske županije.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Primorsko-goranske županije.
Drugi izvori financiranja:	Vlastiti prihodi, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva, Europski fondovi.
Razlika prihoda i rashoda:	Ustanova je 2017. godinu zaključila s viškom prihoda od 125.282,27 kuna.
EU projektno iskustvo Ustanove	
EU projekt „Mala barka 2– Očuvanje pomorske baštine Sjevernog Jadrana“:	Glavni cilj projekta je očuvanje, zaštita, promicanje i razvoj pomorske baštine pograničnog područja Hrvatske i Slovenije kroz valorizaciju na načelima održivog turizma. Projekt će na cijelom obalnom dijelu pograničnog područja maksimalno zaštititi postojeću materijalnu i nematerijalnu pomorsku baštinu te ju kroz niz mjera sustavno iskoristiti

	<p>kako bi se razvio i zaživio zajednički turistički proizvod.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 2.164.455,00 eura.</p>
<p>EU integrirani projekt „Revitalizacija Guvernerove palače i Nugentove kuće u Rijeci“:</p>	<p>Cilj projekta je izrada studijske i projektne dokumentacije potrebne za pristupanje fazi provedbe revitalizacije Guvernerove palače i Nugentove kuće. Posljedično, uspješnom pripremom studijske i projektne dokumentacije za integrirani projekt ostvarili bi se uvjeti za provedbu građevinskih zahvata i opremanje dva zaštićena nepokretna kulturna dobra: Guvernerove palače i Nugentove kuće te strateški okvir za buduće djelovanje korisnika, kao i njegovo pozicioniranje i valoriziranje u turističkom kontekstu na području Primorsko-goranske županije, odnosno unutar Grada Rijeke. Ukupna vrijednost projekta iznosi 3.486.133,68 kuna.</p>
<p>EU projekt „Claustra+ Prekogranična destinacija kulturnog i zelenog turizma Claustra Alpium Iuliarum“:</p>	<p>Cilj projekta je aktivna zaštita baštine održivim turizmom u vidu zaštite povijesnog rimskog obrambenog sustava Claustra Alpium Iuliarum na području Hrvatske i Slovenije. Arheološki ostaci sustava pružaju se u intervalima od Rijeke u Hrvatskoj do Posočja u Sloveniji, a položaj obrambenih zidova ukazuje na svrhovito korištenje prirodnih obilježja raznolikog krajolika. Projekt Claustra predstavlja izniman primjer integracije arhitekture s prirodnim okolišem, te je takav i doživljaj posjetitelja.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.779.988,15 eura.</p>
<p>EU projekt „Biti izbjeglica: europski narativ“:</p>	<p>Cilj projekta je predočenje europske izbjegličke priče na mjestima gdje se povijest tradicionalno prenosi- u muzejima. U sklopu projekta Ustanova je organizirala istoimenu izložbu. Izložbom je usmjerena pozornost na činjenicu da je „biti izbjeglica“ zajedničko europsko iskustvo kojeg treba učiniti vidljivim i dijeliti kao zajedničku tešku baštinu.</p>

Ustanova „Prirodoslovni muzej Rijeka“	
Kratki opis:	Prirodoslovni muzej u Rijeci (u daljnjem tekstu: Ustanova) utemeljen je u svibnju 1876. godine kada je dr. Josef Roman Lorenz tadašnjem gradonačelniku Rijeke, Giovanniju de Ciotti, predstavio detaljno razrađen program razvoja regionalnog prirodoslovnog muzeja. Od osnutka do danas u Ustanovi se radi na istraživanjima i popularizaciji prirodne baštine. Ustanova brine i skrbi o 29 zbirki s približno 90.000 muzejskih predmeta. Danas je Ustanova regionalni prirodoslovni muzej, koji svojim osnovnim djelatnostima: prikupljanjem, stručnom i znanstvenom obradom, trajnim pohranjivanjem te prezentacijom muzejske građe i muzejskom edukacijom u najvećoj mjeri pokriva područje Primorsko-goranske županije, ali i ostatka Republike Hrvatske i šire.
Skraćeni naziv Ustanove:	PMR
	
Osnovne informacije o Ustanovi	
Sjedište:	Lorenzov prolaz 1, 51 000 Rijeka.
OIB:	38904876318
Osnivač:	Primorsko-goranska županija.
Pravni oblik:	Javna ustanova u kulturi.
Godina osnivanja:	1945. godine.
Glavni objekt:	Obiteljska vila grofa Negronia.
Upravljanje drugim objektima:	Temeljem potpisanog Sporazuma između Ustanove i Grada Delnice, Ustanovi je povjereno upravljanje Kaštelom Zrinskih u naselju Brod na Kupi.
Službena internet stranica:	http://www.prirodoslovni.com/
Djelatnost, organizacijska struktura i programske aktivnosti Ustanove	
Djelatnosti:	<p>Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Rijeci. Prema važećem statutu djelatnost Ustanove obuhvaća:</p> <ul style="list-style-type: none"> prikupljanje, čuvanje i istraživanje kulturnih i prirodnih dobara značajnih za područje Primorsko-goranske županije, Republike Hrvatske i šire,

	<ul style="list-style-type: none"> • stručnu i znanstvenu obradu prirodoslovne građe, prirodnih i kulturnih dobara i sistematizaciju u zbirke, • trajno zaštićivanje muzejske građe, muzejske dokumentacije, muzejski prezentiranih baštinskih lokaliteta i nalazišta, • interpretiranje i prezentiranje javnosti muzejske građe i baštine putem različitih komunikacijskih oblika u stvarnom i virtualnom okruženju u zemlji i inozemstvu, • programe muzejske edukacije djece, mladeži, odraslih i ostalih skupina, • objavljivanje podataka i spoznaja o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava, • djelatnost botaničkih vrtova, akvarija, terarija i slični oblici držanja živih organizama u svrhu ex-situ zaštite, edukacije i prezentacije, • promidžbu i popularizaciju prirodoslovlja uopće, • zaštitu prirodne baštine, • vođenje specijalne knjižnice, • promidžbu, • stručne i znanstvene ekspertize i istraživanja, stručni nadzor, izrada elaborata i ostale usluge iz područja muzejske djelatnosti, • izdavačku djelatnost, • organiziranje predavanja, tečajeva, simpozija, seminara, radionica i drugih manifestacija, i dr.
<p>Organizacijska struktura:</p>	<p>Prema važećem statutu upravljačka tijela Ustanove su Muzejsko i Stručno vijeće te Ravnatelj. Muzejsko vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove i sastoji se od 5 članova. Predsjednika i dva člana Muzejskog vijeća u ime Osnivača bira Županijska skupština, dok druga dva člana biraju djelatnici Ustanove, pri čemu jednog člana bira Stručno vijeće među svojim članovima, a drugog člana biraju svi djelatnici Ustanove. Funkciju izvršnog rukovoditelja i osobe odgovorne za zastupanje nosi Ravnatelj, koji prema potrebi u suradnji s Upravnim vijećem, vodi operativno poslovanje Ustanove. Stručno vijeće sastavljeno je od stručnog muzejskog osoblja i Ravnatelja, a glavna mu je zadaća davati stručna mišljenja i smjernice za programski razvoj i organizaciju stručnih djelatnosti Ustanove.</p> <p>Organizacijske jedinice Ustanove podijeljene su na:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Stručno-znanstvene grupe: geološko-paleontološka, mineraloško-petrografska, botanička, zoološka, mikološka, mikrobiološka i antropološka grupa, • Zajedničke stručne službe: pedagoška, dokumentacijska, informatička, preparatorska, knjižničarska, promidžbena i služba odnosa s javnošću i služba za posjetitelje, • Služba općih poslova: administrativna i računovodstvena služba, • Služba pomoćnih poslova: služba održavanja i čistoće. <p>U 2017. godini Ustanova je zapošljavala ukupno 13 djelatnika.</p>
Programske aktivnosti:	<p>Programske aktivnosti Ustanove odnose se na prikupljanje, proučavanje i trajno čuvanje predmeta materijalne i nematerijalne prirodne baštine, muzejsko-edukativnu djelatnost, popularizaciju prirodoslovlja, kulture i znanosti u javnosti te jačanje identiteta ustanove, izložbenu, izdavačku i znanstvenu djelatnost, te javno djelovanje i unapređivanje ponude u kulturnom i prirodoslovnom turizmu.</p> <p>Posebni ciljevi su unapređenje postojećih aktivnosti Muzeja, te pokretanje novih od interesa za Županiju, s naglaskom na poticanje kvalitete javnog djelovanja i prezentacije ustanove u Rijeci i Brodu na Kupi.</p>
Misija i Vizija Ustanove	
Vizija:	Ne postoji jasno definirana vizija Ustanove.
Misija:	Ne postoji jasno definirana misija Ustanove.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Primorsko-goranske županije.
Drugi izvori financiranja:	Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva, Europski fondovi.
Razlika prihoda i rashoda:	Ustanova je 2017. godinu zaključila s viškom prihoda od 19.871,33 kuna.
EU projektno iskustvo Ustanove.	
EU projekt „KRASn'KRŠ“:	<p>Glavni cilj projekta je očuvanje prirodne i kulturne baštine krškog krajolika, kroz očuvanje i valorizaciju same baštine, ali i razvojem turističke ponude temeljene na baštini krša za moderne posjetitelje te povezivanjem turističkih atrakcija i usmjeravanje turista u turistički manje razvijena područja.</p> <p>Ukupna vrijednost projekt iznosi 1.526.392,25 eura.</p>
EU projekt „LIKE“:	Glavni cilj projekta je zaštita prirodne baštine, a usmjeren je na područje krškog ruba kao niza strmih stijena i vapnenačkih

	<p>padina gdje je dugotrajna interakcija čovjeka i prirode proizvela osebujne biološke, kulturne i estetske vrijednosti, a održavanje tog odnosa nužno je za njihovo očuvanje. U provedbi projekta Ustanova sudjeluje u stručnim i znanstvenim istraživanjima, praćenju stanja i provođenju mjera aktivne zaštite travnjaka, biljnih vrsta Tommasinijeve merinke i razgranjenog srpca, u osmišljavanju i provedbi kompleksnog edukativnog programa, u organizaciji promotivnih događanja.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.528.377,29 eura.</p>
<p>EU projekt „CLAUSTRA+“:</p>	<p>Glavni cilj projekta je aktivna zaštita baštine održivim turizmom – povijesnog rimskog obrambenog sustava Claustra Alpium Iuliarum na području Hrvatske i Slovenije. U sklopu projekta, Ustanova sudjeluje u različitim aktivnostima koje će život starih Rimljana i funkcioniranje obrambenog sustava predstaviti u kontekstu odnosa starih Rimljana s prirodom, kao i u smislu današnjih prirodnih vrijednosti koje okružuju arheološka nalazišta.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.779.988,15 eura.</p>
<p>EU projekt „Kulturno-turistička ruta Putovima Frankopana“:</p>	<p>Glavni cilj projekta je razviti kulturno-turistički proizvod čiji će sadržaji privući veći broj posjetitelja na lokacije kaštela koji nisu bili u prvom planu turističke ponude Primorsko-goranske županije te na taj način oživjeti dosad manje razvijene krajeve. Projekt će zaštititi kulturno nasljeđe obitelji Frankopan na području Primorsko-goranske županije te stvoriti novu društveno-ekonomsku vrijednost kroz njezinu turističku valorizaciju.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta je 64.116.001,04 kuna.</p>

Ustanova „Ivan Matetić Ronjgov“	
Kratki opis:	Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov" (u daljnjem tekstu: Ustanova) započela je radom listopadu 1994. godine, a nastala je iz Kulturno-prosvjetnog društva „Ivan Matetić Ronjgov". Kuća u kojoj se rodio skladatelj Ivan Matetić Ronjgov, a u kojoj djeluje Ustanova zaštićeni je spomenik i upisana je u registar nepokretnih spomenika kulture te ima svojstvo kulturnog dobra. Ustanova je od osobitog regionalnog interesa, i jedinstvena takve vrste u Hrvatskoj, jer se bavi očuvanjem i oživljavanjem kulturne baštine autohtonog jezičnog i glazbenog folklora i narodnih običaja Primorsko-goranske županije. Svrha Ustanove je da kroz svoje djelatnosti promiče Županiju, afirmira njezin kulturni identitet, potiče kulturno stvaralaštvo mladih, unapređuje, njeguje i proučava tradicije, običaje i folklor lokalnih cjelina.
Skraćeni naziv Ustanove:	IMR
	
Osnovne informacije o Ustanovi	
Sjedište:	Ronjgi 1, 51 216 Viškovo.
OIB:	38492113059.
Osnivač:	Primorsko-goranska županija.
Pravni oblik:	Javna ustanova.
Godina osnivanja:	1994. godine.
Glavni objekt:	Rodna kuća skladatelja Ivana Matetića Ronjgova.
Službena Internet stranica:	https://www.ustanova-imronjgov.hr
Djelatnost, organizacijska struktura i programske aktivnosti Ustanove	
Djelatnosti:	Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Rijeci. Prema važećem statutu djelatnost Ustanove podijeljena je na tri stavke te obuhvaća: <ol style="list-style-type: none"> 1. Opća djelatnost <ul style="list-style-type: none"> • posjeti spomen domu "Ivan Matetić Ronjgov" • sređivanje i pohrana rukopisne i druge građe

	<ul style="list-style-type: none"> • radio emisije "iz hrvatske narodne baštine" • marketing i propaganda <p>2. Manifestacijska djelatnost</p> <ul style="list-style-type: none"> • večeri pul Matetićevega ognjišća • Matetićeve dani • proljeće u Ronjgima • susret glazbenih škola • mantinjada pul Ronjgi • kanat pul Ronjgi – susret pjevačkih zborova PGŽ-a <p>3. Stručne katedre</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktiv zborovođa • katedra čakavskih pjesnika • katedra „Mladi glazbenici“ • delavska katedra • mješoviti pjevački zbor «Ronjgi» • katedra za istraživanje glazbene baštine Rijeke i okolice <p>4. Znanstveni skupovi – pogovori</p> <p>5. Izdavačka djelatnost</p>
<p>Organizacijska struktura:</p>	<p>Prema važećem statutu upravljačka tijela Ustanove su Upravno i Stručno vijeće te Ravnatelj. Upravno vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove. Upravno vijeće sastavljeno je od tri člana koje imenuje i razrješava Skupština PGŽ-a. Funkciju izvršnog rukovoditelja i osobe odgovorne za zastupanje nosi Ravnatelj, koji prema potrebi u suradnji s Upravnim vijećem, vodi operativno poslovanje Ustanove. Stručno vijeće sastavljeno je od stručnih djelatnika Ustanove ili njezinih vanjskih suradnika i Ravnatelja, a glavna mu je zadaća davati stručna mišljenja i smjernice vezanim uz organizaciju rada i razvitka djelatnosti Ustanove.</p> <p>U 2017. godini Ustanova je zapošljavala ukupno 3 djelatnika.</p>
<p>Programske aktivnosti:</p>	<p>Programske aktivnosti Ustanove usmjerene su na očuvanje materijalne i nematerijalne autohtone kulturne baštine, očuvanje i popularizaciju autohtonog jezičnog i glazbenog izričaja među građanstvom i mladima, istraživačka, izložbena, izdavačka i znanstvena djelatnost u svrhu aktiviranja društveno važnih tema, te javno djelovanje i unapređenje ponude u turizmu. Posebni ciljevi su unapređenje postojećih</p>

	aktivnosti Ustanove, te pokretanje novih, od interesa za Županiju, s naglaskom na poticanje kvalitete javnog djelovanja i prezentacije Ustanove.
Misija i Vizija Ustanove	
Vizija:	Kulturno-spomenički, turističko-izletnički sadržaji u kući jednog skladatelja originalni su i prepoznatljivi u širem smislu, te mogu postati značajni hrvatski brend i važan element turističke ponude Primorsko-goranske županije.
Misija:	Misija Ustanove usmjerena je na očuvanje kulturne baštine, autohtonog jezičnog izričaja, s naglaskom na stvaralaštvo Ivana Matetića Ronjgova, ali i oživljavanja starih narodnih običaja našega kraja.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Primorsko-goranske županije.
Drugi izvori financiranja:	Vlastiti prihodi Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva.
Proračun 2017. godine.	Ustanova je 2017. godinu zaključila s viškom prihoda od 8.600,79 kuna.
EU projektno iskustvo Ustanove	
Ustanova ne posjeduje iskustvo sudjelovanja u EU projektima.	

4.4. Primjeri modela upravljanja

Upravljanje kulturno-turističkim rutama termin je koji se odnosi na upravljanje materijalnim i nematerijalnim bogatstvima pojedinih ruta, a koji danas ima sve veću važnost i potrebu. Termin se ne odnosi samo na upravljanje pojedinim dijelovima baštine kao turističkim objektima i turističkim atrakcijama već i na drugi način upravljanja u vidu administracijsko-financijskog upravljanja, odnosno menadžmenta.

U procesu odabira organizacije koja će, nakon provedbe projekta, upravljati kulturno-turističkom rutom „Putovima Frankopana“ važno je osloniti se i na istraživanje primjera dobre prakse iz područja valorizacije kulturno-povijesne baštine i njihovog održivog turističkog razvoja. Funkcija primjera dobre prakse je informativne, a djelomično i inspirativne prirode, čija se vrijednost očituje u tome što omogućuje integraciju vlastitog iskustva s onim analiziranim iz prakse. Obzirom na izbor Nositelja projekta „Putovima Frankopana“ da za upravljanje kulturno-turističkom rutom odabere organizaciju u obliku Javne ustanove, kao primjer dobre prakse odabrana je Javna ustanova „Tvrđava kulture Šibenik“. Navedenu javnu ustanovu osnovalo je Gradsko vijeće grada Šibenika u svrhu upravljanja obnovljenim šibenskim fortifikacijama: tvrđavama sv. Mihovila i Barone. Ustanova predstavlja primjer prakse dobrog upravljanja gdje je kulturno-povijesna baština na najbolji mogući način iskorištena za promociju turističke destinacije i razvitka održivog turizma. Značaj i rad Ustanove vidljiv je iz dobivanja

prestižne nagrade „Plautilla“, čiji je dobitnik i PGŽ, a o kojoj će biti riječi u daljnjem tekstu. Detaljne informacije o Ustanovi dobivene su s Internet stranice same Ustanove te iz ostalih relevantnih izvora na internetu.

Također u svrhu davanja primjera dobrih upravljanja za preostale dvije organizacije – udrugu i d.o.o., navest će se primjeri Udruge „Društvo prijatelja dubrovačkih starina“ koja, među ostalim, provodi upravljanje zidinama Grada Dubrovnika i društva s ograničenom odgovornošću „RIJEKA 2020 d.o.o.“ osnovano sa svrhom provođenja inicijative Europska prijestolnica kulture za 2020. godinu.

Ustanova „Tvrđava kulture Šibenik“	
Razlog odabira:	Kroz svoj rad, Ustanova potiče svjesnost o očuvanju i valorizaciji spomeničkog i kulturnog nasljeđa, autohtonih lokacija i tradicije. Učinkovitim upravljanjem kulturnim bogatstvima dodatno pridonosi razvoju gospodarstva, a uz povećanje broja zaposlenih u kulturnom turizmu podiže i kvalitetu života lokalne zajednice. Krajnji cilj Ustanove je promocija kulturnih resursa grada Šibenika i kulturna nadogradnja u skladu sa održivim rastom i razvojem same destinacije. Ustanova ima status javne ustanove u kulturi za upravljanje objektima fortifikacijskog sustava Grada Šibenika i drugih objekata koje joj povjeri Osnivač po posebnim odlukama, provodi, afirmira i potiče kulturno-umjetničko stvaralaštvo, te koordinira kulturno-umjetničke aktivnosti od interesa za grad Šibenik u svrhu kulturnog, turističkog i gospodarskog razvoja grada Šibenika.
	
Osnovne informacije o Ustanovi	
Sjedište:	Vodička 4, 22 000 Šibenik
OIB:	09301205081
Osnivač:	Grad Šibenik
Pravni oblik:	Javna ustanova u kulturi
Godina osnivanja:	2016. godina
Glavni objekt:	Prilikom osnivanja Ustanova je s gradom Šibenikom potpisala Ugovor o povjeravanju kulturnih dobara, Tvrđave sv. Mihovila i Tvrđave Barone, na rok od 20 godina.
Službena internet stranica:	http://www.tvrdjava-kulture.hr/

Djelatnost i organizacijska struktura Ustanove	
Djelatnosti:	<p>Ustanova provodi, afirmira i potiče kulturno-umjetničko stvaralaštvo, te koordinira kulturno-umjetničke aktivnosti od interesa za grad Šibenik u svrhu kulturnog, turističkog i gospodarskog razvoja grada Šibenika. Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Zadru, stalnoj službi Šibenik. Prema važećem Statutu djelatnost Ustanove obuhvaća:</p> <ul style="list-style-type: none"> • djelatnost upravljanja objektima fortifikacijskog sustava sa svim pripadajućim sadržajima u vlasništvu ili koncesiji Grada Šibenika i drugim objektima u vlasništvu ili koncesiji Grada Šibenika koje joj povjeri Osnivač po posebnim odlukama. • Provodi, afirmira i potiče kulturno-umjetničko stvaralaštvo, te koordinira kulturno umjetničke i druge aktivnosti od interesa za grad Šibenik u svrhu kulturnog, turističkog i gospodarskog razvoja Grada Šibenika. <p>Ustanova obavlja i druge djelatnosti koje služe obavljanju djelatnosti upisane u sudski registar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kupnja i prodaja robe, • pružanje usluga u trgovini, • Izrada i prodaja suvenira, razglednica, publikacija, • Izdavačka i nakladnička djelatnost, • održava aktivnosti vezane uz djelatnost ustanove , • organizacija interaktivnih radionica u kojima se promiče nematerijalna i materijalna baština, • obavljanje i drugih poslova koji se odnose na rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje utvrđene Zakonom o ustanovama i Statutom.
Organizacijska struktura:	<p>Prema važećem statutu Ustanovu predstavlja i zastupa Ravnatelj.</p> <p>Ravnatelj također može dati punomoć drugoj osobi za zastupanje Ustanove u pravnom prometu. Ostala upravljačka tijela Ustanove su Upravno i Stručno vijeće. Upravno vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove. Upravno vijeće sastoji se od pet članova: tri predstavnika osnivača grada Šibenika te dva predstavnika djelatnika Ustanove. Stručno vijeće čine tri djelatnika Ustanove, koji se biraju na prijedlog Ravnatelja. Stručno vijeće sudjeluje u utvrđivanju plana i programa rada Ustanove, prati njegovo ostvarivanje, raspravljati odlučuje o</p>

stručnim pitanjima rada, potiče i promiče stručni rad te obavlja i druge stručne poslove utvrđene zakonom Statutom

Radi ostvarivanja prethodno navedenih djelatnosti ustrojeni su posebni Odjeli unutar Ustanove koji nemaju svojstvo pravne osobe niti imaju ovlaštenja u pravnom prometu. Ustanova izvršava poslove i ostvaruje svoje zadaće putem sljedećih Odjela:

1. Odjel za administrativne i financijske poslove:

U Odjelu se obavljaju poslovi u vezi s tehničkim usklađivanjem rada unutarnjih ustrojstvenih jedinica u sastavu Ustanove, poduzimaju mjera za osiguranje učinkovitosti u radu, te pravni poslovi, upravni i stručni poslovi vezani za planiranje, razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima. Obavljaju se i poslovi izrade prijedloga financijskog plana, praćenja ostvarivanja donesenog financijskog plana, izrada proračuna, pribavljanje izvješća i nadzor nad namjenskim trošenjem sredstava, sastavljanje financijskih izvješća, vođenje knjigovodstvenih evidencija i analitike te obavljanje računovodstvenih poslova Ustanove. Odjel također obavlja poslove javne nabave, informatizacije, te opće, pomoćne i tehničke poslove vezani za poslove prijepisa i umnožavanja, pisarnice, otpreme i pismohrane, ekonomata, održavanja prostora, opreme i čistoće.

2. Odjel za kulturno-povijesnu baštinu:

Odjel je zadužen za prikupljanje i istraživanje povijesne, spomeničke i arhivske građe, dokumentacije i literature vezane uz kulturno-povijesni i društveni razvoj grada Šibenika i okolice, s posebnim naglaskom na šibenski fortifikacijski sustav.

3. Odjel za programe i produkciju:

Odjel je zadužen za osmišljavanje, ugovaranje i realizaciju svih programa namijenjenih javnosti, na objema tvrđavama.

4. Odjel za marketing, promociju i prodaju:

Odjel je zadužen za planiranje i provedbu svih marketinških i promotivnih aktivnosti, razvijanje strategija marketinga, promocije i prodaje, osmišljavanje i nabavu svih vrsta promotivnog materijala, kao i za edukaciju osoblja o uspješnom izvođenju promotivnih i prodajnih aktivnosti.

5. Odjel za tehničke poslove:

Odjel skrbi o urednom i pravilnom korištenju imovine i sredstava za rad; vodi evidencija o imovini Ustanove, vode se

	<p>poslovi tekućeg održavanja objekata i nadzor nad funkcionalnim korištenjem objekata, instalacija i ostalih sredstava.</p> <p>Prosječan broj zaposlenih u Ustanovi tokom 2017. godine, na osnovi sati rada, iznosio je 23 zaposlena djelatnika.</p>
Cilj osnivanja Ustanove	
Vizija:	Cilj Ustanove je biti sinonim za uspješno upravljanje kulturnom baštinom, primjer dobre prakse u inovativnom upravljanju kulturnom baštinom, na društveno koristan i održiv način.
Misija:	Misija Ustanove je nastaviti podizati svijest o očuvanju i vrednovanju spomeničkog i kulturnog nasljeđa te pomnim planiranjem i organizacijom brojnih kulturnih programa razvijati pozitivne potencijale Šibenika i šibenskog područja.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Grada Šibenika.
Drugi izvori financiranja:	Vlastiti prihodi, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva, Europski fondovi.
Razlika prihoda i rashoda:	Ustanova je u 2017. godini ostvarila ukupne prihode poslovanja u iznosu od 6.556.220 kuna, dok su ukupni rashodi poslovanja ostvareni u iznosu od 6.763.186 kuna, što predstavlja manjak prihoda od 206.966 kuna. Međutim, obzirom na preneseni višak prihoda iz prethodne 2016. godine Ustanova je 2017. godinu završila s viškom prihoda poslovanja u iznosu 237.645 kuna.
Posebne nagrade Ustanove	
Kulturno-turistička nagrada „Plautilla“:	Grad Šibenik je za osnivanje javne ustanove u kulturi „Tvrđava kulture Šibenik“ osvojio međunarodnu kulturno-turističku nagradu ‘Plautilla’. Nagrada u vidu plaketa sa zlatnim znakom koja se dodjeljuje za kvalitetu i inovativnost u upravljanju povijesnim gradovima za zaštitu kulturne baštine, promidžbe i distribucije kulturno-turističkih proizvoda. Nagrada je dodijeljena u kategoriji ‘Povijesni grad’ gradovima ili ustanovama koji su se značajnim aktivnostima istaknuli u zaštiti i obnovi kulturno povijesne baštine. Kao dodatno, Tvrđava Barone, u kategoriji ‘Najbolji turistički proizvod’, osvojila je nagradu ‘Plautilla’, plaketu sa brončanim znakom, za kvalitetnu i kreativnu interpretaciju kulturno povijesne baštine.

Udruga „Društvo prijatelja dubrovačke starine“

Razlog odabira:

Udruga „Društvo prijatelja dubrovačke starine“ od 1969. godina upravlja zidinama Grada Dubrovnika generirajući prihode, od kojih dobit ulaže u njihovu obnovu, ali i obnovu svih ostalih spomenika na dubrovačkom području.

Uz navedeno, udruga također upravlja Stonskim zidinama, Sokol gradom i tvrđavom Lovrijenac.

Udruga je 2017. godinu završila s viškom prihoda 20.526.424,52 kune.

Osnovne informacije o udruzi

Sjedište:	Gundulićeva poljana 2, Dubrovnik
OIB:	68697988356
Pravni oblik	Udruga
Godina osnivanja:	1952.
Glavni objekt:	Dubrovačke zidine kojima udruga upravlja od 1969. godine
Internet stranica:	https://citywallsdubrovnik.hr/

Ciljevi, djelatnost i organizacijska struktura

Ciljevi:

- upoznavanje domaćih građana i stranaca s kulturno-povijesnom baštinom Dubrovnika i dubrovačkog kraja i promicanja važnosti te baštine kao kulturnog dobra za nacionalnu i svjetsku kulturnu baštinu
- poticanja i provođenja što bolje zaštite, popravka, konzervacije, restauracije i restitucije kulturno povijesne baštine i drugih povijesnih vrijednosti

	<ul style="list-style-type: none"> • materijalnoga pomaganja izvršenja programa i projekata drugih subjekata u zaštiti spomenika kulture i arhivske građe i drugih kulturno-povijesnih vrijednosti • pronalaženje, otkup i zaštita kulturno-povijesno i etnografski vrijednih predmeta • suradnja sa znanstvenim, stručnim, umjetničkim, kulturnim i prosvjetnim institucijama i udrugama, kao i s tijelima lokalne i područne samouprave i državne uprave • materijalno pomaganje tradicijskih, kulturnih i umjetničkih manifestacija koje doprinose ugledu Dubrovnika kao jedinstvene kulturno-povijesne vrijednosti • otklanjanje štete na kulturno-povijesnoj baštini nastale u Domovinskom ratu
<p>Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • održavanjem, zaštitom, konzervacijom, rekonstrukcijom i restitucijom fortifikacija u dubrovačkom kraju - posebno gradskih zidina, fortifikacija Dubrovnika i Stona - sukladno zakonskim propisima; • održavanjem predavanja radi upoznavanja šire javnosti s dubrovačkim kulturno-povijesnim spomenicima i starinama, kao i onima u dubrovačkom kraju; • financiranjem izrade programa i projekata te izvršenja arheoloških iskapanja i povijesnih istraživanja; • prikupljanjem, otkupom, zaštitom i pohranom kulturno-povijesne baštine; • sufinanciranjem publikacija koje obrađuju teme u vezi spomeničke baštine i povijesti Dubrovnika i dubrovačkoga kraja; • sufinanciranjem tradicijskih kulturnih i umjetničkih manifestacija koje doprinose ugledu Dubrovnika kao jedinstvenoj kulturno-povijesnoj vrijednosti; • organiziranjem kulturnih i drugih priredbi i manifestacija (izložbi, aukcija....) i na drugi prikladan način.
<p>Organizacijska struktura</p>	<p>Rad u Društvu je dobrovoljan i javan. Članom društva može postati svaka domaća i strana fizička osoba pod uvjetom da prihvaća odredbe statuta Društva. Nitko ne može biti plaćen za obavljanje funkcija u Društvu niti primati izvan Društva javnih počasti za svoj rad u Društvu. Ustroj Društva reguliran je Statutom koji donosi Skupština društva. Skupština je najviše tijelo Društva i čine je svi članovi društva. Ona izabire Veliko vijeće koje je najviši organ upravljanja Društvom između dva saziva Skupštine. Veliko vijeće između svojih članova bira članove Malog vijeća; ono je kolegijalni izvršni organ Velikog vijeća i upravlja Društvom između dvije sjednice Velikog vijeća. Malo vijeće između svojih članova bira predsjednika Društva. Skupština bira i pet članova Nadzornog odbora, koji nadziru zakonitost rada Društva i financijsko-materijalno poslovanje. Veliko vijeće imenuje članove Savjeta Društva i to iz redova zaslužnih članova Društva, kao i iz redova nečlanova,</p>

	ako su oni znanstveni, kulturni i javni radnici koji svojim radom mogu pridonijeti unapređenju rada Društva. Savjet je kolegijalni savjetodavni organ Društva. Mandat članovima Savjeta traje doživotno.
--	--

Rijeka 2020 d.o.o.

Razlog odabira:	Društvo je osnovano sa svrhom provođenja inicijative Europska prijestolnica kulture za 2020. godinu u Republici Hrvatskoj. Glavna zadaća društva je samostalna, efikasna i transparentna provedba projekta Rijeka 2020 na način da implementira operativne, programske i komunikacijske strategije.
------------------------	---

Osnovne informacije o društvu

Sjedište:	Ivana Grohovca 1/a
OIB:	65319684857
Pravni oblik:	d.o.o.
Osnivači:	Grad Rijeka i Primorsko-goranska županija
Godina osnivanja:	2016.

Ciljevi i ustrojstvo

Cilj:	Samostalna, efikasna i transparentna provedba projekta RIJEKA 2020 na način da se implementiraju operativne, programske i komunikacijske strategije uz osiguravanje provođenja umjetničke vizije i strukture kulturnog programa te osiguravanje uvjeta koji odgovaraju strateškim i operativnim ciljevima.
Djelatnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Koordiniranje svih aktivnosti u sklopu projekta Europska prijestolnica kulture 2020; • predstavljanje i umrežavanje radi zajedničkog nastupa na tržištu (konferencije, sajamsko nastupanje i dr.) u sklopu

	<p>projekta Europska prijestolnica kulture 2020 u zemlji i inozemstvu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • produkcija kulturnih i umjetničkih programa; organiziranje programa u kulturi, sajmovi, kongresa, nacionalnih i međunarodnih skupova; • izrada projektnih prijedloga za financiranje iz EU sredstava i provedba EU projekata; • poticanje suradnje kulturnih subjekata i zajedničkog nastupa na tržištu; • neformalna edukacija za stjecanje vještina iz područja kulturne produkcije i kulturnog menadžmenta, kao i organiziranje i posredovanje pri izgradnji objekata u kulturi
<p>Ustrojstvo:</p>	<p>Skupština</p> <p>Skupštinu Društva čine predstavnici članova Društva u osobi zakonskog zastupnika ili njegovog opunomoćenika. Članovi Skupštine između sebe biraju predsjednika Skupštine, na vrijeme koje odrede svojom odlukom. Skupština, između ostalog, odlučuje o financijskim izvješćima društva, upotrebi ostvarene dobiti i pokrivanju gubitka itd.</p> <p>Nadzorni odbor</p> <p>Nadzor nad vođenjem poslova Društva obavlja Nadzorni odbor. Nadzorni odbor ima ukupno 5 članova, od kojih 4 člana bira i opoziva Skupština na način da 3 člana predlaže Grad Rijeka, 1 člana Primorsko-goranska županija, a 1 člana imenuju, odnosno biraju i opozivaju radnici Društva. Članovi Nadzornog odbora koje bira Skupština, biraju se iz redova stručnjaka s područja bitnih za poslovanje Društva, na prijedlog nadležnog tijela člana Društva.</p> <p>Uprava</p> <p>Uprava utvrđuje godišnje planove i programe rada i poslovanja Društva, predlaže smjernice za poslovanje i poslovnu politiku Društva, zastupa Društvo prema trećima, izvršava odluke Skupštine i Nadzornog odbora, provodi poslovnu politiku Društva, predlaže i utvrđuje unutarnje ustrojstvo (organizaciju i sistematizaciju) Društva, podnosi izvješća o radu Nadzornom odboru (tromjesečno, a po potrebi i češće, sukladno odredbama zakona), te obavlja izbor vanjskih suradnika i konzultanata, te sve druge poslove sukladno pozitivnim propisima i aktima Društva.</p> <p>Upravu čini jedan član – Direktor društva. Direktor zastupa Društvo samostalno i pojedinačno. Odluku o njegovom imenovanju i opozivu donosi skupština</p>
<p>Financiranje i poslovni udio</p>	

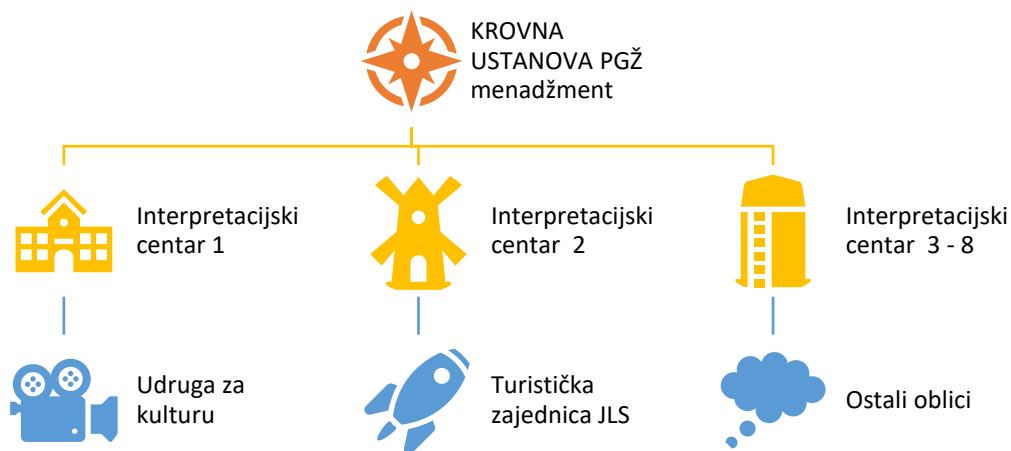
Izvori financiranja:	Proračun Grada Rijeke, proračun Primorsko-goranske županije i proračun Ministarstva kulture
Poslovni udjeli:	<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rijeka – 72% • Primorsko-goranska županija – 28%

Svi predstavljeni primjeri modele su novo osnovano - ustanova (Šibenik), d.o.o. (Rijeka 2020) i udruga (Dubrovnik). Na temelju analize njihovog poslovanja i izazova s kojima su se susreli (nedostatak financijskih sredstava, nedostatak stručnog kadra na tržištu, nepoznavanje prilika i odnosa između kulturnih i turističkih dionika, nepoznavanje pripreme EU projekata) razmatrana je opcija da rutom upravlja već postojeća županijska Ustanova koje iako nemaju iskustvo s ovakvom vrstom upravljanja posjeduje dugogodišnje iskustvo, stručan kadar i kontakte koji će biti od pomoći u početnoj fazi uhdavanja.

4.5. Prijedlog načina upravljanja

Obzirom na dislociranost pojedinih interpretacijskih centara i raspršenost svih interpretacijskih centara unutar Primorsko-goranske županije uopće, javlja se praktično pitanje na koji će način ustanova kojoj se upravljanje dodijeli to upravljanje i u praksi moći izvršavati. Budući da se upravljanje dodjeljuje za sveukupno osam centara čije su lokacije u Kraljevici, Bakru, Bribiru, Rijeci, Grobniku, Čabru, Krku i Brodu na Kupu, evidentno je kako će efikasno upravljanje iziskivati zapošljavanje većeg broja djelatnika što naravno predstavlja veće opterećenje za imovinu ustanove, a i samim time proračun jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Zbog toga se kao najbolje rješenje nameće organizacija u kojoj će se **menadžment cjelokupnim projektom/rutom Putovima Frankopana, kao i svim interpretacijskim centrima na ruti povjeriti jednoj postojećoj ustanovi u vlasništvu PGŽ (krovnoj ustanovi)**. Istovremeno, krovna ustanova će putem ugovora o suradnji **povjeriti operativno vođenje interpretacijskim centrima drugim organizacijama s područja JLS (npr. turistička zajednica, udruga, zadruga i sl)**, koje se nalaze u neposrednoj blizini Interpretacijskog centra ili već sudjeluju u upravljanju objekta (kaštela), a u kojima se nalaze interpretacijski centri.

Javna ustanova u vlasništvu PGŽ, kao krovna organizacija, ujedno bi trebala skrbiti za uspješnost cjelokupnog projekta/rute Putovima Frankopana, tj. imati predviđena sredstva u svojem godišnjem budžetu za uredno poslovanje svih interpretacijskih centara.

Kao najprikladniji upravitelj ističu se turističke zajednice koje se prema Zakonu² osnivaju radi promicanja i unapređenja turizma Republike Hrvatske i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske i druge turističke usluge ili obavljaju drugu djelatnost neposredno povezanu s turizmom na način da upravljaju destinacijom na razini za koju su osnovane. Njihovi zajednički ciljevi, između ostalog, obuhvaćaju i razvijanje svijesti o važnosti i gospodarskim, društvenim i drugim učincima turizma, te potrebi i važnosti očuvanja i unapređenja svih elemenata turističkog proizvoda određenog područja, a osobito zaštite okoliša te prirodne i kulturne baštine sukladno održivom razvoju. Njihov rad je javan, a javnost rada se osigurava i ostvaruje na način propisan statutom turističke zajednice. Na pojedinim lokacijama nalaze se i udruge čija je aktivnost usko vezana uz Frankopane i koje se također nameću kao potencijalni budući upravitelj interpretacijskih centara dok se kao najprikladniji upravitelj Kaštela Zrinskih u Brodu na Kupi ističe Ustanova „Prirodoslovni Muzej Rijeka“ kojoj je temeljem potpisanog Sporazuma između Ustanove i Grada Delnice već povjereno upravljanje Kaštelom Zrinskih. U nastavku ćemo dati njihov pregled ovisno o lokacijama.

U nastavku se analiziraju postojeće organizacije na ruti Putovima Frankopana s kojima bi krovna ustanova u vlasništvu PGŽ sklopila sporazum o operativnom vođenju interpretacijskog centra na svom području.

4.5.1. Dvorac Nova Kraljevica

Turistička zajednica Grada Kraljevice	
Adresa:	Zrinski trg bb, 51262 Kraljevica
Udaljenost od interpretacijskog centra:	1,6 kilometara
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe i članarine - proračun grada Kraljevice - proračun Primorsko-goranske županije - državni proračun - zajmovi - dragovoljni prilozi i darovi - sredstva koja po prijedlogu Turističkog vijeća mogu osigurati članovi Skupštine Zajednice i druge zainteresirane osobe - prihodi od obavljanja gospodarskih aktivnosti
Ustrojstvo	<p>Tijela Zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik Zajednice.</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Među ostalim, ona donosi statut Zajednice, poslovnik o radu skupštine i sl. Čine je</p>

² Zakon o turističkim zajednicama i promicanju Hrvatskog turizma (NN 152/08)

	<p>predstavnicu fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnicu pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Broj predstavnika članova skupštine iz stavka 2. ovoga članka utvrđen je razmjerno visini udjela pojedinog člana u prihodu Zajednice, ali jedan član može imati maksimalno 40% predstavnika u skupštini.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo Zajednice. Nadzorni odbor ima najmanje tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Predsjednik zajednice predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik turističkog vijeća Zajednice.</p> <p>Skupština Zajednice i Turističko vijeće mogu osnovati stalna ili privremena radna ili savjetodavna tijela (radne skupine, savjet, komisiju i sl.) radi razmatranja određenog pitanja, davanja mišljenja i prijedloga o značajnim pitanjima iz njihovog djelokruga.</p>
<p>Zadaće zajednice:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture

4.5.2. Kaštel u Bakru

Adresa:	Primorje 39, 51222 Bakar
Udaljenost od interpretacijskog centra	1 kilometar
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe i članarine - proračun Grada Bakra - dragovoljni prihodi - posebna sredstva koje po prijedlogu Turističkog vijeća mogu osigurati članovi Skupštine Zajednice i druge zainteresirane osobe - prihodi od obavljanja gospodarske djelatnosti
Ustrojstvo:	<p>Tijela Zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik Zajednice.</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice.</p>
Zadaće Zajednice:	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada,

	<ul style="list-style-type: none"> - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice,
--	--

	- ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade,
--	--

4.5.3. Kula Bribir

U kontekstu interpretacijskog centra u Bribiru, kao potencijalni upravitelji javljaju se Turistička Zajednica Općine Vinodol i Udruga Zrinskih Frankopana u Driveniku.

Turistička Zajednica Općine Vinodol	
Adresa:	Bribir 1, 51253 Bribir
Udaljenost od interpretacijskog centra:	170 metara
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Općine Vinodol - dragovoljni prihodi - prihodi koje osiguravaju njihovi članovi i zainteresirane pravne osobe - prihodi od imovine u vlasništvu i od obavljanja gospodarskih aktivnosti
Ustrojstvo:	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovladati drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova</p>

	<p>svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice.</p>
<p>Zadaće zajednice</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada,

	<ul style="list-style-type: none"> - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	---

Udruga Zrinskih-Frankopana Drivenik	
Sjedište:	Drivenik 6, 51242 Drivenik
Udaljenost od interpretacijskog centra:	14 kilometara
Cilj:	Promicanje i njegovanje kulturno – povijesne baštine primorskog kraja, čakavskog jezika s naglaskom na očuvanje kulturne baštine mjesta Drivenik
Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi:	Zaštita i očuvanje materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara, glazbene i scenske manifestacije i festivali, manifestacije vizualnih umjetnosti, literarni amaterizam, književno-nakladničke manifestacije, sudjelovanje u organizaciji kulturno umjetničkih manifestacija koje su u funkciji popularizacije i očuvanja običaja
Ciljane skupine djelovanja:	Djeca, građani i mladi

4.5.4. Kaštel Grobnik

U kontekstu upravljanja kaštelom Grobnik kao potencijalne organizacije ističu se Turistička zajednica Čavle i Udruga Frankopanska Straža.

Turistička Zajednica Čavle	
Adresa:	Čavja 17, 51219 Čavle
Udaljenost od interpretacijskog centra	3,4 kilometra
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Općine Čavle - dragovoljni prihodi

	<ul style="list-style-type: none"> - sredstva koja osiguravaju članovi i zainteresirane fizičke i pravne osobe - obavljanjem gospodarskih aktivnosti
<p>Ustrojstvo:</p>	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelj u gostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice</p>
<p>Zadaće zajednice</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture,

	<ul style="list-style-type: none"> - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okruženja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	---

Udruga Frankopanska straža	
Sjedište:	Trg Zrinskih i Frankopana 1, 51218 Grobnik
Udaljenost od interpretacijskog centra	3,1 kilometar

Cilj	Promicanje i njegovanje kulturno povijesne baštine Grobnišćine, - promoviranje povijesnih i tradicionalnih viteških vrijednosti te organiziranje povijesnih i kulturnih zbivanja na području Grobnišćine, Republike Hrvatske i inozemstva
Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje i razvijanje ljubavi za istraživanje i očuvanje običaja grobničkog kraja, - izučavanje srednjovjekovnih borbenih vještina, - uprizorenje srednjovjekovnog načina života, - organiziranje srednjovjekovnih povijesnih festivala te kulturnih manifestacija u cilju održavanja tradicije i turističkog promicanja područja na kojem djeluje, - gostovanje na festivalima sličnog karaktera diljem zemlje i inozemstva, - prikupljanje saznanja u odnosu na tradiciju održavanja pučkih zabava, - organiziranje kulturnih skupova i izložbi, - povezivanje i suradnja sa srodnim udrugama u zemlji i inozemstvu, - suradnja s nadležnim tijelima općina i županije, Ministarstva kulture, odgojno-obrazovnim institucijama te drugim ustanovama i udrugama
Ciljane skupine:	Građani i mladi
Gospodarske djelatnosti	<ul style="list-style-type: none"> - pružanje ugostiteljskih usluga, - iznajmljivanje rekvizita i objekata, - izrada i prodaja rekvizita i suvenira

4.5.5. Kaštel u Krku

U kontekstu interpretacijskog centra u Krku, kao potencijalni upravljači javljaju se Turistička Zajednica Grada Krka i Udruga Knezovi Krčki Frankopani.

Turistička Zajednica Grada Krk	
Adresa:	Trg Sv. Kvirina 1, 51500 Krk
Udaljenost od interpretacijskog centra:	200 metara
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Grada Krka - zajmovi - dragovoljni prihodi - sredstva koja osiguraju članovi Skupštine Zajednice i druge zainteresirane osobe - prihodi od obavljanja gospodarske djelatnosti - prihodi od imovine u vlasništvu

<p>Ustrojstvo:</p>	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice</p>
<p>Zadaće zajednice:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama)

	<p>radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista,</p> <ul style="list-style-type: none"> - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okruženja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	--

Udruga Knezovi Krčki Frankopani	
Sjedište:	Vela Placa 1, 51500 Krk
Udaljenost od interpretacijskog centra:	300 metara
Cilj:	Očuvanje kulturne baštine, osobito nasljeđa knezova Krčkih Frankopana, kao kulturnog identiteta grada i otoka Krka,

	uprizorenja povijesnih ličnosti, običaja i događaja iz razdoblja vladavine knezova Krčkih Frankopana u dane posebnih svečanosti u gradu Krku
Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi:	Aktivnosti očuvanja kulturne baštine, osobito naslijeđa knezova Krčkih Frankopana, kao kulturnog identiteta grada i otoka Krka, uprizorenja povijesnih ličnosti, običaja i događaja iz razdoblja vladavine knezova Krčkih Frankopana u dane posebnih svečanosti, promocija grad i otoka Krka, odnosno Primorsko-goranske županije u Hrvatskoj i inozemstvu u sklopu turističkih prezentacija kroz povijesne ličnosti, običaje i gastronomiju iz doba vladavine knezova Krčkih Frankopana, revitalizacija autohtone gastronomije na bazi krčkih poljoprivrednih proizvoda kroz "kulturu stola" kao dijela opće kulturne baštine otoka i grada Krka, revitalizacija Starohrvatskog jezika kroz dijaloge povijesnih ličnosti, napjeva na Starohrvatskom jeziku i glagoljskog pisma kao kapitalne vrijednosti krčke kulturne baštine, revitalizacija pokladnih običaja, Mesopusta i karnevala te drugih narodnih svečanosti prema starim običajima na području grada Krka, organiziranje priredbi, predstava, promocija, koncerata, izložbi, festivala, seminara, radionica. javnih predavanja, tribina i ostalih kulturnih i edukativnih sadržaja, pokretanje izdavačke djelatnosti, u suradnji sa ostalim institucijama kao što je Povijesno društvo otoka Krka, elektroničkim i pisanim medijima i slično u svrhu promocije navedenih ciljeva udruge, pokretanje dramske, likovne i plesne radionice, likovne galerije, pomaganje mladim umjetnicima u njihovoj afirmaciji, internacionalizacija kulturi i umjetnosti putem raznih projekata, kreirati modnu odjeću na osnovi etno elemenata krčke povijesne baštine, raditi na poboljšanju kvalitete života kroz organizaciju i osmišljavanje slobodnog vremena djece, mladih, žena i osoba starije životne dobi održavanjem radionica, predavanja, druženja
Ciljane skupine:	Građani i mladi

4.5.6. Kaštel Zrinskih u Brodu na Kupu

Kao potencijalni upravitelj Kaštelom Zrinskih u Brodu na Kupu može se izdvojiti već navedena Ustanova „Prirodoslovni muzej Rijeka“ kojoj je temeljem potpisanog sporazuma između Ustanove i Grada Delnice već povjereno upravljanje Kaštelom Zrinskih u naselju Brod na Kupu. U njezine programske aktivnosti, između ostalog, pod posebne ciljeve, spadaju unapređenje postojećih aktivnosti Muzeja, te pokretanje novih od interesa za Županiju, s naglaskom na poticanje kvalitete javnog djelovanja i prezentacije ustanove u Rijeci i Brodu na Kupu.³

4.5.7. Dvorac Zrinskih u Čabru

³ Vidi supra, str. 12

Turistička zajednica Grada Čabra	
Adresa:	Narodnog oslobođenja 2, 51306 Čabar
Udaljenost od interpretacijskog centra:	Turistička zajednica nalazi se na istoj lokaciji kao i dvorac
Izvor financiranja	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Grada Čabra - zajmovi - dragovoljni prihodi - sredstva koja osiguraju članovi Skupštine Zajednice i zainteresirane osobe - prihodi iz vlastite imovine i od obavljanja gospodarskih djelatnosti
Ustrojstvo:	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovladati drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice</p>
Zadaće zajednice:	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada,

	<ul style="list-style-type: none"> - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga,
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	--

4.5.8. Kaštel Trsat

Vezano za dodjeljivanje upravljanja interpretacijskim centrom na kaštelu Trsat, javlja se mogućnost potpisivanja sporazuma o suradnji krovne ustanove s Turističkom zajednicom Grada Rijeke koja na kaštelu ima osnovan Turistički informativni centar kao užu organizacijsku jedinicu Turističkog ureda. Zadaće Centra su prikupljanje, obrada i raspačavanje informacija u cilju poticanja promidžbe turizma na području Zajednice, prikupljanje informacija o turističkim potrebama i drugim pojama u zemlji i inozemstvu od značaja za turizam zajednice, informiranje turista o znamenitostima i privlačnostima turističkog okružja, promocija turističkog proizvoda s područja zajednice i drugih poslova utvrđenih odlukom o osnivanju Centra.

5. Zaključak

Prema turističkoj terminologiji, kulturnim rutama može se smatrati određeni (fizički opipljiv) put ili trasa povijesnog značaja koji se može prezentirati kao cjelina sa zajedničkim tematskim nazivnikom, označen, interpretiran i uslužnim sadržajima prilagođen turističkim posjetima.

Sadržaji na ruti moraju biti otvoreni i prilagođeni posjetiteljima fizički i interpretativno. O uvjetima prijema gosta te ukupnim dostupnim uslugama, administrativnom i pravnom vođenju rute trebalo bi brinuti upravljačko tijelo rute, odgovorno za tehnički menadžment. Na razini Europe ne postoji jedinstveni model takve organizacije koja bi upravljala pojedinim rutama. Postoji samo popis kriterija, koje upravljačko tijelo, bilo da se radi o udrugama, tvrtkama ili agencijama, treba zadovoljiti upravljajući sadržajima rute. Upravljačko tijelo dužno je baviti se i istraživanjem i obradom tržišta, ugovornim odnosima s dobavljačima, partnerima i turističkim agencijama i turoperatorima, ali jednako tako i s razvojem ponude i motivacije, osnaživanjem teme, tj. suradnjom s multidisciplinarnim znanstvenim istraživačkim tijelom, odgovornim za razvoj teme i kvalitetnu interpretacijsku podlogu.

Obzirom na navedeno, stav je autora kako je najprikladniji oblik organizacije za provedbu projekta „Putovima Frankopana“ javna ustanova koja predstavlja ravnotežu između izloženosti tržišnim zakonitostima te stupnja „institucionalizacije.“ Blaži porezni tretman te mogućnost korištenja proračunskih sredstava bitno ublažava rizike propasti uslijed neprofitabilnog poslovanja dok se organizacija ipak temelji na jasno definiranom i strukturiranom pravnom okviru koji proizlazi iz Zakona o ustanovama. Obzirom na dislociranost pojedinih interpretacijskih centara javlja se pitanje na koji će način ustanova kojoj se upravljanje dodijeli to upravljanje i u praksi moći izvršavati. Budući da se upravljanje dodjeljuje za sveukupno osam centara čije su lokacije u Kraljevici, Bakru, Bribiru, Rijeci, Grobniku, Čabru, Krku i Brodu na Kupu, evidentno je kako će efikasno upravljanje iziskivati zapošljavanje većeg broja djelatnika što naravno predstavlja veće opterećenje za imovinu ustanove, a i samim time proračun jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Zbog toga se kao najbolje rješenje nameće oblik upravljanja kod kojega će se upravljanje centrima dodijeliti jednoj ustanovi (krovna ustanova) koja će zatim putem ugovora o suradnji povjeriti upravljanje tim centrima drugim organizacijama koje su prostorno bliže ili već sudjeluju u upravljanju objekta u kojima se centri nalaze dok bi se eventualni gubitak u takvom upravljanju tim organizacijama namirivao iz imovine ustanove koja im je upravljanje dodijelila kao svojevrsna krovna ustanova. Kao najprikladniji upravitelj ističu se turističke zajednice. Na pojedinim lokacijama nalaze se i udruge čija je aktivnost usko vezana uz Frankopane i koje također treba uzeti u razmatranje prilikom odabira suradnika.

6. Literatura

- Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16)
- Zakon o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15)
- Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15)
- Zakon o udrugama (NN 74/14, 70/17)
- Zakon o ustanovama (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08)
- Primorsko-goranska županija (2015): Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016-2020 godine, Rijeka, 2015
- Studija izvodljivosti i analiza troškova i koristi - "KULTURNO -TURISTIČKA RUTA PUTEVIMA FRANKOPANA, Medicom d.o.o., 2015
- Turistička zajednica Kvarnera (2018): Turistička statistika za 2017., Rijeka, 2018
- Vlada Republike Hrvatske (2014): Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, web stranica: www.vlada.hr
- Vlada Republike Hrvatske (2003): Strategija razvoja kulturnog turizma „Od turizma i kulture do kulturnog turizma, web stranica: www.vlada.hr
- Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske Županije, prof. dr. sc. Dora Smolčić Jurdana (2015): Razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji, Rijeka, 2015
- <https://www.glasistre.hr/kultura/predstavljen-projekt-kulturnih-ruta-srednjovjekovne-freske-dionica-istra>
- <http://www.infenso.hr/putevizrinskih/web/en/>
- <http://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/culture-religion/cultural-routes/item/288-aphrodite-cultural-route>
- <http://www.diazoma.gr/en/cultural-routes/iperiou-route-en/>
- <http://danubecc.org/dcc-projects/the-roman-emperors-and-danube-wine-route>
- <http://www.tourisme-hautevienne.co.uk/node/112>
- <http://www.diazoma.gr/en/cultural-routes/iperiou-route-en/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Via_Claudia_Augusta
- <http://www.tourisme-hautevienne.co.uk/node/112>
- https://en.wikivoyage.org/wiki/Way_of_St._James

PLAN UPRAVLJANJA

kulturno- turističke rute
Putovima Frankopana i
posjetiteljskih centara –
projekt HERCULTOUR

Naručitelj:

Primorsko goranska županija
Upravni odjel za kulturu, sport i
tehničku kulturu

Autori:

Sensum d.o.o.
Dr.sc. Duško Radulović
Ksenija Ivanac, dipl.oec.
Teo Vuksan bacc.oec.
Sandro Kozulić, mag.iur.

Studeni 2018.

Sadržaj

Izvršni sažetak.....	4
1. Uvod	6
2. Pregled uspješnih praksi.....	9
2.1. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na slične rute	10
2.2. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na buduće potencijalne uzore	21
3. Analiza trenutnog stanja	40
4. Pregled mogućih scenarija upravljanja.....	43
4.1.1. Trgovačko društvo	45
4.1.2. Udruga	46
4.1.3. Ustanova	47
4.2. Usporedba.....	49
4.3. Prijedlog postojećih Ustanova	51
4.4. Primjeri modela upravljanja.....	62
4.5. Prijedlog načina upravljanja.....	71
4.5.1. Dvorac Nova Kraljevica	72
4.5.2. Kaštel u Bakru.....	73
4.5.3. Kula Bribir.....	76
4.5.4. Kaštel Grobnik.....	78
4.5.5. Kaštel u Krku.....	81
4.5.6. Kaštel Zrinskih u Brodu na Kupi	84
4.5.7. Dvorac Zrinskih u Čabru	84
4.5.8. Kaštel Trsat.....	87
5. Zaključak	88

Izvršni sažetak

Ovaj plan upravljanja razrađen je u pet poglavlja.

Izvršni sažetak prezentira sadržaj cijelog dokumenta, definira glavni cilj, ostale ciljeve, glavne dijelove, elemente rada te zaključak.

U prvom poglavlju, **Uvod** opisana je svrha i metodologija rada.

Drugo poglavlje **Pregled uspješnih praksi** metodom benchmarkinga analizira primjere dobre prakse kulturno-turističkih ruta istih ili sličnih ruti „Putovima Frankopana“. U svrhu stvaranja inovativne i kvalitetne ponude turističkog proizvoda, navedeni primjeri detaljno su opisani i analizirani, što će rezultirati preporukama za napredak. Primjere ruta analizirali smo na temelju dva različita koncepta:

- pet kulturno-turističkih ruta svjetskog glasa na području Europe (budući uzori)
- kulturno – turističke rute sličnih karakteristika (potencijalni konkurenti)

Karakteristike koje su istražene prilikom odabira primjera dobre prakse primarno su fokusirane na:

Važno je napomenuti da neke od ruta nemaju sustav prikupljanja podataka o turističkoj posjeti, stoga za neke rute nisu navedeni podaci o strukturi turista koji ih posjećuju.

Treće poglavlje **Kratak pregled trenutnog stanja** daje objedinjeni pregled prethodne analize te preporuke i nove momente u odnosu na postojeću Studiju izvodljivosti. Ažurirat će se preporuke vezano uz potrebne kapacitete te strukturu upravljanja.

Četvrto poglavlje **Mogući scenariji upravljanja** analizira oblike upravljanja i upravljačku strukturu koji uključuje analizu, opis prednosti i nedostataka osnivanja organizacije za upravljanje posjetiteljskim

centrima u tim objektima. Analiza će obuhvatiti minimalno tri moguća oblika organizacije kojim bi se upravljalo rutom, tj. :

- trgovačko društvo.
- udruga
- ustanova

Analiza uključuje:

- način osnivanja i vlasničku strukturu
- odgovornost vlasnika i odgovornih subjekata
- upravljačku strukturu
- potreban broj zaposlenih
- porezni tretman pojedinog pravnog oblika pravne osobe prema osnivaču sukladno pozitivnim propisima
- odnos pravne osobe prema osnivaču sukladno pozitivnim propisima
- primjena zakona o Proračunu

U zadnjem poglavlju **Zaključak** daje se konačna ocjena koja upućuje da pravilno upravljanje kulturno – turističkim rutama može značajno pridonijeti razvoju turizma, poduzetništva, zapošljavanja i predstavljati temelj razvoja lokalne zajednice.

1. Uvod

Projekt „HERCULTOUR“ strateški je projekt vrijedan 1,17 milijuna eura koji se financira putem Standard + poziva na dostavu projektnih prijedloga u sklopu INTERREG V-A Programa prekogranične suradnje Italija-Hrvatska 2014.-2020. Projekt „HERCULTOUR“ je nastavak uspješno realiziranog projekta „HERA - Upravljanje održivim turizmom zasnovanim na zajedničkom kulturnom nasljeđu Jadrana“.

U sklopu provedbe projekta HERCULTOUR planirana je izrada:

➤ **Plan upravljanja kulturno – turističke rute Putovima Frankopana i posjetiteljskim centrima**

Izrada Plana bazirana je na dokumentaciji dostavljenoj od strane Naručitelja (Krovni interpretacijski plan i Studija izvodljivosti projekta Kulturno – turistička ruta Putovima Frankopana). Pri planiranju vodilo se računa o odrednicama strateških dokumenata na razini Europske Unije, Republike Hrvatske i lokalnih strategija razvoja s naglaskom na aspekt očuvanja kulturne baštine i njenog privođenja kvalitetnom korištenju u svrhu edukacije, podizanja svijesti o potrebi njenog očuvanja i valorizacije u svakodnevnom životu zajednice i privlačenju i informiranju posjetitelja.

Kulturna baština, materijalna i nematerijalna, predstavlja zajedničko bogatstvo čovječanstva te njena zaštita predstavlja važan čimbenik za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta. Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra koja mogu biti od umjetničkog, povijesnog, paleontološkog, arheološkog, antropološkog i znanstvenog značenja. Republika Hrvatska prepoznaje važnost kulturne baštine, što je vidljivo kroz djelatnost Ministarstva kulture koja uključuje njenu zaštitu i očuvanje, no i mogućnost upravljanja i korištenja u ekonomske svrhe.

Današnji turist često obilazi svijet s ciljem da sazna što više o različitim kulturama i narodima, a nova znanja omogućuju mu i nove usporedbe, razvijaju njegovu moć zapažanja i potiču ga da stečeno znanje dalje kontekstualizira. Upravo tematske rute pružaju mogućnost stvaranja novih poveznica na različitim razinama. Odabir teme, konkretnih destinacija i način njihovog umrežavanja odredit će kvalitetu tematske rute. Sinergije se ostvaruju u nebrojenoj kombinaciji, variraju u zahtjevnosti i ambiciji, ciljevima koji se žele ostvariti pa sve to utječe na kvalitetu proizvoda koji se nude.

Plan upravljanja kulturnim dobrima na lokalnoj i regionalnoj razini predstavlja dokument koji ima zadatak identificirati kulturne resurse i njihove potencijale za razvoj turizma. Predstavlja najcjelovitiji i najopsežniji dokument koji daju viziju, smjernice, sredstva i preporučuju postupke za dugoročnu, održivu zaštitu lokaliteta i njihovih kulturnih vrijednosti. Obuhvaća sva sredstva koja omogućuju razvoj i zaštitu lokaliteta. Plan upravljanja kulturno – turističke rute Putovima Frankopana i posjetiteljskim centrima nije koncipiran kao tradicionalni plan, u smislu uvriježenog razumijevanja plana upravljanja.

Njegov opseg je širi te obuhvaća i kritičko promišljanje o mogućim scenarijima upravljanja, ukazat će postojeće prijetnje i slabosti, identificirat će ostale vrijednosti – kulturne, prirodne, turističke, ekonomske, simbolične, društvene...

Svrha ove analize je stvaranje pregleda mogućih scenarija upravljanja i davanje odgovora na pitanje kojoj organizaciji povjeriti na upravljanje interpretacijske centre i cjelokupnu turističku rutu u okviru kulturno-turističke rute Putovima Frankopana u periodu nakon završetka projekta „Putovima

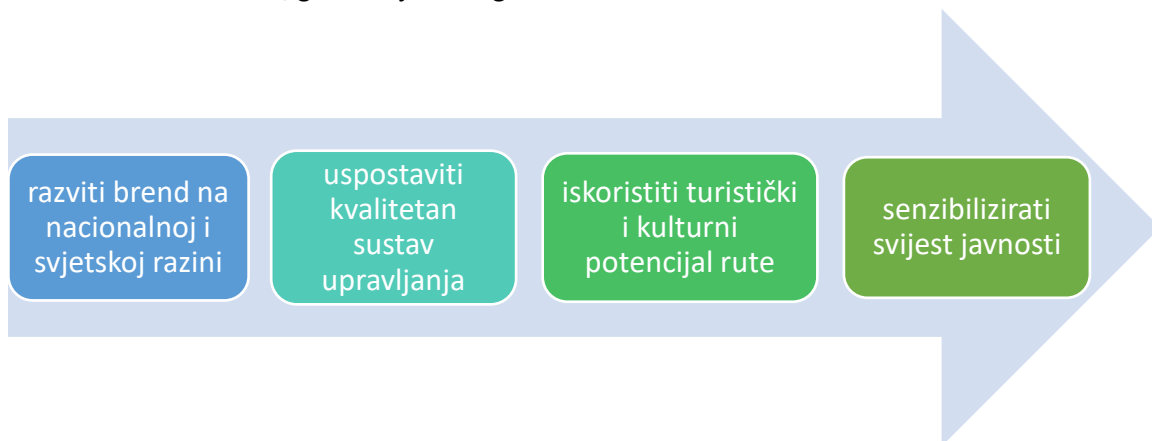
Frankopana“. Naglašava se značaj kvalitetnog upravljanja rutom, što uključuje preciznu i definiranu upravljačku politiku, administrativnu strukturu i osiguranje financijske održivosti.

Cilj je predstaviti model upravljanja kulturnom baštinom koji jamči sustavno održavanje i upotrebu te uspostavlja mehanizam korištenja sredstava prikupljenih korištenjem kulturne baštine u njezinu obnovu i održavanje te programske aktivnosti. Učinkovito upravljanje kulturno- turističkom rutom je od javnog interesa i ima utjecaj na razvoj gospodarstva i pridonosi stvaranju simboličkih vrijednosti i njegovanju identiteta. Održivo korištenje osigurava dodatna financijska sredstva za zaštitu i očuvanje koja se ne oslanjaju samo na proračun. Učinkovito upravljanje i gospodarsko korištenje kulturne baštine utječe na podizanje svijesti i razumijevanje šire javnosti o njezinoj važnosti za identitet, zajedništvo i društvenu koheziju.

Tekst Plana upravljanja uključuje poglavlja koja sadržajno obuhvaćaju:

- Izvršni sažetak
- Uvod
- Pregled uspješnih praksi
- Kratak pregled trenutnog stanja
- Pregled mogućih scenarija upravljanja
- Zaključak

S obzirom na navedeno, glavni ciljevi ovog Plana su:

- Razviti brend kulturno-turističke rute Putovima Frankopana i posjetiteljskim centrima na nacionalnoj i svjetskoj razini u skladu s principima održivog razvoja
- Uspostaviti kvalitetan sustav upravljanja rutom u skladu s principima razvoja održivog turizma
- Iskoristiti turistički i kulturni potencijal rute kako bi se povećao broj posjetitelja i produžio njihov boravak u Primorsko-goranskoj županiji i to kreiranjem kvalitetne ponude bazirane na objedinjavanju ostalih kulturnih i turističkih sadržaja
- Senzibilizirati svijest javnosti (lokalno stanovništvo, gospodarstvenici, udruge) o važnosti kulturnih dobara i mogućnostima koje njihov razvoj i pravilno upravljanje nosi za lokalnu zajednicu

Iz definiranih ciljeva proizlaze **specifični ciljevi** prema kojima su kreirane i marketinške aktivnosti.

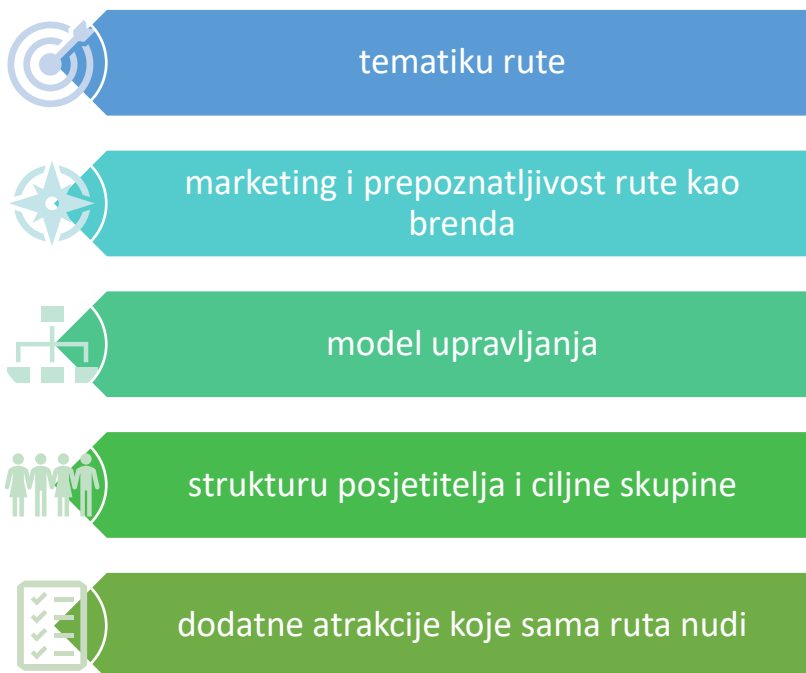

Jedan od specifičnih ciljeva je **tržišna prisutnost**, koja će se postići tako da se rutom upozna potencijalne posjetitelje prije njihove posjete, s obzirom na to da se više od polovine posjetitelja kulturnih atrakcija upozna s ponudom i do godinu dana unaprijed te **distribucija** kojom se mora osigurati da informacije o ruti budu široko dostupne potencijalnim posjetiteljima i turističkom distributivnom sustavu. Također je potrebno upoznati posjetitelje sa sadržajem i važnosti prije posjete, s obzirom na to da je **zadovoljstvom posjetom** tim veća što su posjetitelji bolje upoznati sa značajem kulturno-povijesne baštine i sadržajima koji im stoje na raspolaganju (stvoriti **prepoznatljivost destinacije** prije samog dolaska posjetitelja), **očuvati kulturno-povijesne vrijednosti** povećavanjem stupnja **razumijevanja posjetitelja o kulturno-povijesnoj važnosti** i značaju Primorsko- goranske županije. Jedan od ciljeva je i **povećati posjećenost broja posjetitelja** na principima održivosti te **povećati financijske prihode kroz proširenje različitih aktivnosti posjetitelja** (dodatni sadržaji, izložbe, koncerti, suveniri, interaktivni sadržaji, cikloturizam...)

Plan upravljanja sastavljen je tako da ga je lako nadopuniti, osuvremeniti, proširiti i primijeniti u fazama.

2. Pregled uspješnih praksi

Metodom benchmarkinga analizirali smo primjere dobre prakse kulturno-turističkih ruta istih ili sličnih ruti „Putovima Frankopana“. U svrhu stvaranja inovativne i kvalitetne ponude turističkog proizvoda, navedeni primjeri detaljno će se opisati i analizirati, što će rezultirati preporukama za napredak. Primjeri koji će se koristiti ovom metodom uzimaju se iz već postojećih turističkih ponuda u vidu kulturno-turističkih ruta na području Europe. Karakteristike koje će biti izražene prilikom odabira primjera dobre prakse primarno su fokusirane na:

Postoji velika atraktivnosti pojedinih turizmom preopterećenih regija kako u Europi tako i u Hrvatskoj. Jednako tako svjesni smo i brojnih neiskorištenih kulturnih resursa koji samostalno ne mogu privući turističku pozornost. Tematskim osmišljavanjem i umrežavanjem manje poznatih kulturnih atrakcija stvaraju se potencijali koji mogu preusmjeriti naglasak s EU mega-atrakcija, koje privlače rijeke turista, na mreže manje poznatih kulturnih krajolika.

2.1. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na slične rute

U Planu se analiziraju i rute koje se nalaze na području R. Hrvatske, a koje smatramo direktnim konkurentima odnosno potencijalnim partnerima u daljnjoj zajedničkoj promociji i suradnji (ruta „Srednjovjekovne freske- dionica Istra“, Ruta „Putovi Zrinskih“)

Naziv rute:	Ruta "Srednjovjekovne freske - dionica Istra"
Lokacija:	Hrvatska i Slovenija
	
Opis:	Ruta se nalazi u sjevernoj Hrvatskoj na području najvećeg jadranskog poluotoka Istre, a dijelom prolazi i kroz Sloveniju. Ruta broji približno 140 lokaliteta na hrvatskom i slovenskom dijelu Istre. Prve freske u Istri naslikane su s prijelaza 8. u 9. stoljeće, dok zlatno doba oslikavanja sakralnih objekata počinje u 11. stoljeću i traje sve do 16. stoljeća. U razdoblju srednjeg vijeka freske nisu predstavljale samo ukras, već i natpise za većinsko nepismeno stanovništvo. Mještani su gajili poštovanje, divljenje i molili su se pred slikama Bogorodice, Isusa, svetaca i zaštitnika pojedinog mjesta. Istovremeno su ih te slike i upozoravale da ne budu grešni jer ih čekaju scene sa slika, poput posljednjeg suda i slično. To su bile opomene koje su slikari stavljali na izlazima iz crkava. Benediktinci su u Istru donijeli prve značajnije freske u 11. stoljeću. Često su i sami bili autori slika s romaničkim i bizantskim elementima.
Dužina rute:	Ne postoje službeni podaci o dužini rute.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	Ruta povezuje freske (tehnika zidnog slikarstva) na području Istre. Poveznicu s našom rutom „Putovima Frankopana“, kao i razlog odabira rute „Srednjovjekovne freske- dionica Istra“ za primjer dobre prakse nalazimo u činjenici da je ruta nastala financiranjem od strane EU fondova te da se nalazi u neposrednoj geografskoj blizini rute „Putovima Frankopana“, kao i činjenice da rutom upravlja javna ustanova u kulturi.
Atrakcije:	Kao najvažnija atrakcija rute ističe se naselje Draguč .

	<p>Smješteno usred „ničega“ i stiješnjen na brežuljku svojim starinskim vizurama naprosto privlači posjetitelje. Draguč je nastao oko istoimenog srednjovjekovnog kaštela koji je danas gotovo potpuno uklopljen u arhitekturu kasnijih razdoblja. Poznat zbog mnoštva filmova koji su u njemu snimljeni, i filmskih zvijezda koje su njegovim ulicama kročili, naselje je dobilo nadimak– istarski Hollywood. Ali nije Draguč samo pozornica. Uzvišeno šarenilo freskama ukrašenih crkava i njihova sakralna baština meta su znatiželjnih posjetitelja, a udobni smještajni objekti pružaju mogućnost i posjetiteljima da budu u glavnoj ulozi.</p> <p>Kuća fresaka opremeljena je u okviru projekta REVITAS II, financiranog preko programa IPA prekogranične suradnje Slovenija Hrvatska 2007.-2013. u sveukupnom iznosu od 843.058,49 EUR. Projekt REVITAS II bavio se revitalizacijom unutrašnjosti Istre putem razvoja održivog kulturnog turizma i inovativnih pristupa reinterpretaciji kulturne baštine te oblikovanja prekogranične turističke destinacije Istre. Istarska županija kao jedan od projektnih partnera opremila je Kuću fresaka sa sadržajima info-centra, galerijskog prostora, konferencijske dvorane i artist in residence prostora te je prenamijenila u iskustveni centar u kojem posjetitelji mogu neposredno doživjeti bogatu kulturnu baštinu Istre putem inovativnih i dinamičnih multimedijских interakcija, višejezičnih fotomonografija, brošura i ostalog edukativno-promotivnog materijala.</p>
--	--

<p>Turistička infrastruktura:</p>	<p>Nažalost ruta ne posjeduje vlastitu Internet stranicu te je osim osobnim kontaktom s turističkom zajednicom, teško pronaći više informacija o ruti.</p> <p>O dostupnih informacija, posjetiteljima se nudi smještaj u vidu standardne turističke ponude hotela, hostela, apartmana, kamping mjesta, restorana i lokalnih konoba gdje mogu uživati u prirodnim ljepotama i nadasve poznatoj Istarskoj gastronomiji. Neke od atrakcija rute nude smještaj unutar njih samih, gdje posjetitelji uživaju u srednjovjekovnom gostoprimstvu kao i tadašnjim običajima te imaju mogućnost sudjelovanja u kulturno-umjetničkim manifestacijama.</p>
<p>Upravljanje rutom:</p>	<p>Koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom, kao i marketinških i promotivnih aktivnosti vrši javna ustanova u kulturi „Povijesni i pomorski muzej Istre“ u suradnji s Istarskom županijom i njenim Upravnim odjelom za kulturu te općinom Cerovlje.</p>
<p>Financirana od strane:</p>	<p>Projekt je nastao suradnjom javne ustanove u kulturi „Povijesni i pomorski muzej Istre“ Istarske županije i njenog Upravnog odjela za kulturu te općine Cerovlje.</p>
<p>Struktura posjetitelja:</p>	<p>Kulturni turisti, umjetnički turisti, gradski/urbani turisti, pustolovni turisti, izletnički turisti i elitni turisti.</p>

<p>Naziv rute:</p>	<p>Ruta „Putovi Zrinskih“ (engl. Routes of the Zrinskis)</p>
---------------------------	--

Lokacija: Hrvatska i Mađarska.

Opis: Članovi obitelji Zrinskih bili su redom političari, diplomati, hrvatski banovi, ratnici, gospodarstvenici, pjesnici i zagovaratelji ideje suvereniteta Hrvatskog-ugarskog kraljevstva, a među navedenim najviše se ističu Nikola IV. i Nikola VII. Zrinski su kroz povijest imali jako veliki utjecaj na oblikovanje šire regije i njihova ostavština na području Hrvatske i Mađarske danas predstavlja bogat kulturni i turistički potencijal. Obzirom na navedeno pokrenut je EU projekt Putovi Zrinskih koji se temelji na prekograničnoj suradnji Mađarske i Hrvatske. Projektom se nastoji etablirati Međimurje i Szigetvar (Siget) kao turističke destinacije za domaće i međunarodno tržište kroz uporabu visokih tehnologija na glavnim info točkama projekta. Lokacije tematskog puta, koje povezuju cijeli prostor Međimurske županije i nadovezuju se na tematske putove u Mađarskoj su odabrane radi iskorištavanja kulturno-povijesnog naslijeđa obitelji Zrinski u turističke svrhe. Iako je projekt utemeljen na lokalitetima koji datiraju iz 16. iz 17. stoljeća, također sadrži i vinske ceste te novije lokalitete s bogatom gastrološkom ponudom, a kroz moderne tehnološke alate i edukativni prikaz predstavlja turističku ponudu 21. stoljeća.

Dužina rute: Ne postoje službeni podaci o dužini same rute.

Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“: Ruta povezuje 19 lokacija unutar Hrvatske i Mađarske povezane s obitelji Zrinski te se kroz posjete tim lokacijama nastoji turiste upoznati s poviješću obitelji i utjecajem obitelji na tadašnja događanja na području njihovog utjecaja.

Navedena ruta poveznica s rutom „Putovima Frankopana“ nalazi u činjenici da je i ona usko vezana uz još jednu vladarsku obitelj s područja Hrvatske. Navedene obitelji ne samo da su tijekom istog perioda utjecale na politički, kulturni i društveni život u Hrvatskoj, već su i međusobno bile usko vezane kroz Zrinsko-Frankopansku urotu usmjerenu protiv Habsburgovaca koja je dovela do zajedničkog kraja tih obitelji u 17. stoljeću. Također, ruta „Putovi Zrinskih“ je sufinancirana putem bespovratnih fondova Europske Unije.

Atrakcije: Od 19 lokacija koje se nalaze u sklopu rute, izdvajamo nekoliko koje svakako vrijedi posjetiti:

Muzej Međimurja u Čakovcu: grad Čakovec je gospodarsko, administrativno i kulturno središte Međimurske županije te se u njemu nalazi muzej posvećen regiji Međimurje. Sakupljačka politika muzeja povezana je isključivo s područjem Međimurja i u njemu posjetitelji mogu pronaći razne povijesne predmete i upoznati baštinu vezanu uz obitelj Zrinski. Muzejska postava smještena je u prostoru utvrde Staroga grada koji je stavljen pod zaštitu te je dobio status kulturno-historijskog spomenika Republike Hrvatske.

Crkva Presvetog Trojstva s kipom Gospe Lurdske u Nedelišću: naselje Nedelišće administrativno je središte istoimene općine, smješteno između Čakovca i Varaždina. Značajan demografski i gospodarski uspon Nedelišće bilježi u 16. i 17. stoljeću za vrijeme vladara iz obitelji Zrinski, kada započinje i razvoj školstva. Razvoj školstva usko je povezan i sa crkvom Presvetog Trojstva. Kraj crkve u malenoj špilji nalazi se oltar Gospe Lurdske koji je ujedno prvi i najstariji kip Gospe Lurdske u Hrvatskoj.

Akumulacijsko jezero na rijeci Dravi u Gornjem Kuršancu: lokacija pogodna za nautičku turizam koji uključuje jedrenje na dasci, skijanje na vodi, vožnju skuterom i sl.

Mauzolej Zrinskih u Šenkovcu: obzirom na tematiku definitivno se ističe kao jedna od najvažnijih atrakcija rute.

Turistička infrastruktura:

Lokalna turistička ponuda sastoji se od posjeta raznim muzejima poput navedenog muzeja Međimurja u Čakovcu, crkvama, mauzolejima, mlinovima i sl. Također, rute uključuju brojne prezentacije kao primjerice ispiranje zlata uz rijeku Dravu, prezentacije unutar obiteljskih obrta kao i prezentaciju tiskarske preše unutar privatne radionice. Ovisno o aranžmanu, u rutu su

	uključeni i posjeti hotelima na različitim lokacijama. Unutar službene stranice „Putovi Zrinskih“ kreirane su i različite turističke ponude kroz jednodnevne, dvodnevne i trodnevne aranžmane te su razvijene i mobilne aplikacije za promociju povijesti i ostavštine obitelji Zrinski u pograničnom području Mađarske i Hrvatske. Uzduž rute moguće je pronaći hotele, hostele, gostinjske kuće, apartmane, vile i kamping mjesta. Službena Internet stranica sadrži sve potrebne informacije za posjetitelje kao i opise pojedinih lokacija. Stranica je prevedena na još dva svjetska jezika.
Upravljanje rutom:	Upravljanje rutom vrše glavni partneri projekta mađarski Szigetvári Várbaráti Kör ujedno i vodeći partner na projektu te glavni hrvatski partner muzej Međimurja Čakovec. Također, u provođenju samog projekta razvoja rute aktivno su sudjelovali još jedan partner iz Mađarske Humán Innovációs Csoport Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaságpredstavnici te kao suradnik na projektu Turistička zajednica Međimurske županije. Osim navedenih sudjelovali su još i općine i gradove, turističke zajednice i agencije s područja Hrvatske i Mađarske.
Način financiranja:	Projekt je sufinanciran od strane Europske unije u sklopu IPA prekogranični program Mađarska-Hrvatska 2007.-2013.
Struktura posjetitelja :	Kulturni turisti, obrazovni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti, kontinentalni turisti, seoski/ruralni turisti, gastronomski i vjerski turisti.

Naziv rute:	Ruta „Afroditin put“ (engl. Aphrodite cultural route)
Lokacija:	Cipar.
	
Opis:	<p>Afroditita je u antičkoj Grčkoj mitologiji poznata kao božica ljubavi i ljepote, i kao zaštitnica otoka Cipra te kao takva predstavlja veliku vrijednost za državu Cipar budući da nema puno država koje se mogu pohvaliti da su ujedno i rodno mjesto jednog od antičkih bogova. Cipar je kao najveći otok istočnog Sredozemlja s čak 340 sunčanih dana smješten na raskrižju pomorskih puteva triju kontinenata i obiluje naslijeđem rimskog, bizantskog i osmanskog carstva. Ruta usmjerava posjetitelje na praćenje tragova koje je Afroditita ostavila diljem otoka i upućuje ih na niz lokaliteta od kojih se neki nalaze i pod zaštitom UNESCO-a kao svjetska kulturna baština poput Palaipafosa, Amathousa i Kitiona. Navedeni lokaliteti ujedno čine i središnje lokalitete rute.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 135 kilometara.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje arheološka nalazišta posvećena Afroditi i muzeje s izlošcima tamo pronađenim i koncipirana je kao putovanje kroz povijest u svrhu učenja o njenom rođenju, mitologiji, ritualima povezanih s njenim kultom, te biljkama i školjkama koji su s njom povezani.</p> <p>Poveznica s rutom „Putovima Frankopana“ nalazi se u činjenici kako je i ova ruta usmjerena na povezivanje lokaliteta vezanih uz određenu osobu (u ovom slučaju božanstvo), a ne isključivo uz prirodne ljepote, te prati priču razvoja kulta Afrodite i njenog utjecaja na sam otok kao što ruta „Putovima Frankopana“ nastoji prikazati utjecaj obitelji Frankopan na jednu regiju. Kao dodatno, Cipar je država koja je po razvijenosti, turističkoj posjećenosti i prepoznatljivosti usporediva s Hrvatskom te turizam predstavlja glavnu granu gospodarstva.</p>
Atrakcije:	<p>Tri najpoznatija lokaliteta rute nalaze se na UNESCO-ovom popisu svjetske baštine.</p> <p>Lokalitet „Kouklia“: najvažniji od tri lokaliteta Afroditinog puta. Na navedenom se mjestu mogu vidjeti ostaci prvog svetišta izgrađenog u 12. st. prije Krista. Do njega se nalaze i ruševine rimskog hrama izgrađenog u 1. stoljeću.</p>

	<p>Afroditin hram u Amathousu: za hram se smatra da ga je izgradio Amathous, sin kralja Aeriasa za kojeg se, među ostalim, smatra da je izgradio i hram Afrodite u Pafosu.</p> <p>Muzej Cipra: najveći je i glavni muzej Cipra i sadrži najbogatije i najreprezentativnije kolekcije antikviteta vezanih uz štovanje božice Afrodite kao npr. čitav niz kipova i lončarskih predmeta.</p>
--	---

Turistička infrastruktura:	<p>Osim navedenih arheoloških nalazišta, turistička ponuda uključuje čitav niz državnih i privatnih muzeja koji čuvaju kipove i statue koji prikazuju razvoj slike i identiteta božice kroz tisućljeća. Gradovi koji su uključeni u rutu posjeduju stare gradske jezgre interesantne turistima kao i crkve i džamije. Arheološka nalazišta također sadrže amfiteatre, antičke teatre i terme, a neki od arheoloških parkova poput onog u Paphosu spadaju pod popis UNESCO-ve kulturne baštine. Iako ne postoji službena internet stranica rute, sve informacije dostupne su na stranicama turističke organizacije Cipra i ciparskih turističkih agencija.</p>
Upravljanje rutom:	Rutom upravlja Turistička organizacija Cipra.
Financirana od strane:	Ne postoje službeni podaci o načinu financiranja rute.
Struktura posjetitelja:	Kulturni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti i obrazovni turisti.

Naziv rute:	Ruta „Kulturna ruta Epirusa“ (engl. Cultural route of Epirus)
Lokacija:	Grčka.
	
Opis:	<p>Antička Grčka drama vladala je Grčkom u razdoblju od 6. do 2. st. prije Krista. Komedija, tragedija i satira bile tri dramske vrste koje su se izvodile tijekom svetkovina posvećenih Dionizu, bogu vina. Svaki grad imao je svoj teatre koji su se smatrali masovnim medijima svog vremena. Ruta se u cijelosti nalazi u Grčkoj i ima za cilj promoviranje antičkih teataru unutar antičke grčke regije Epir locirane na zapadu države. Proteže se na četiri regionalne jedinice i uključuje pet arheoloških nalazišta zajedno s osam antičkih građevina namijenjenih kazališnim, glazbenim i drugim svrhama poput kazališta u Nikopolisu, Dodoni, Kassopi i Gitani. Osim kulturnog naslijeđa Epira, posjetitelji će otkriti križišta civilizacija i predivne planinske lance od Pindosa do Jonskog mora.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 344 kilometara.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta otkriva povijesni tijek regije, vodeći posjetitelje od Mikenske ere i klasičnog perioda do antičkih teataru u Epiru i antičkog grada Nicopolisa koji potječe iz rimskog razdoblja.</p> <p>Poveznicu s našom rutom „Putovima Frankopana“, kao i razlog odabira predmetne rute za primjer dobre prakse nalazimo u činjenici da je ruta nastala partnerstvom više gradova jedne regije kao i da se radi o zemlji koja je po razvijenosti turističke ponude i turističkoj posjećenosti usporediva s Hrvatskom. Nadalje, obadrije države i njihov turizam obilježava pretjerana sezonalnost kao i dužina ostanka posjetitelja. Također, rute se nalaze na morskom/primorskom dijelu država te je u njihovu dodatnu ponudu uključeno i popularno „sunce i more“.</p>
Atrakcije:	Tri su nadasve poznata objekta na ruti:

Antički teatar u Dodoni: izgrađen u 3. st. prije Krista imao je kapacitet od 15-17 tisuća gledatelja što ga čini jednim od najvećih teataru u svijetu uopće. U vrijeme cara Augusta koristio se i kao borilačka arena za borbe gladijatora. Danas je jedan od najpoznatijih i najposjećenijih teataru ne samo u Grčkoj, već i u cijelom svijetu.

Antički teatar u Kassopi: također je izgrađen u 3. st. prije Krista i s kapacitetom od 3 tisuće gledatelja i dalje spada među velike teatre. Sa svojom lokacijom na velikoj nadmorskoj visini pruža nezaboravan pogled na Ambracijanski zaljev i Jonsko more.

Necromanteion: drevno svetište posvećeno Hadu, antičkom bogu podzemnog svijeta. Ostaci svetišta nalaze se na sjevernoj obali rijeke Archeron koja je po drevnom proročanstvu bila ulaz u pakao. Sagrađeno je vrhu brda gdje su stanovnici mogli, po predaji, komunicirati s dušama najmilijih koji su otišli na drugi svijet. Svetište je spaljeno 167. godine prije Krista od strane rimskih osvajača. U zapisima se prvi puta spominje u Homerovoj Odiseji.

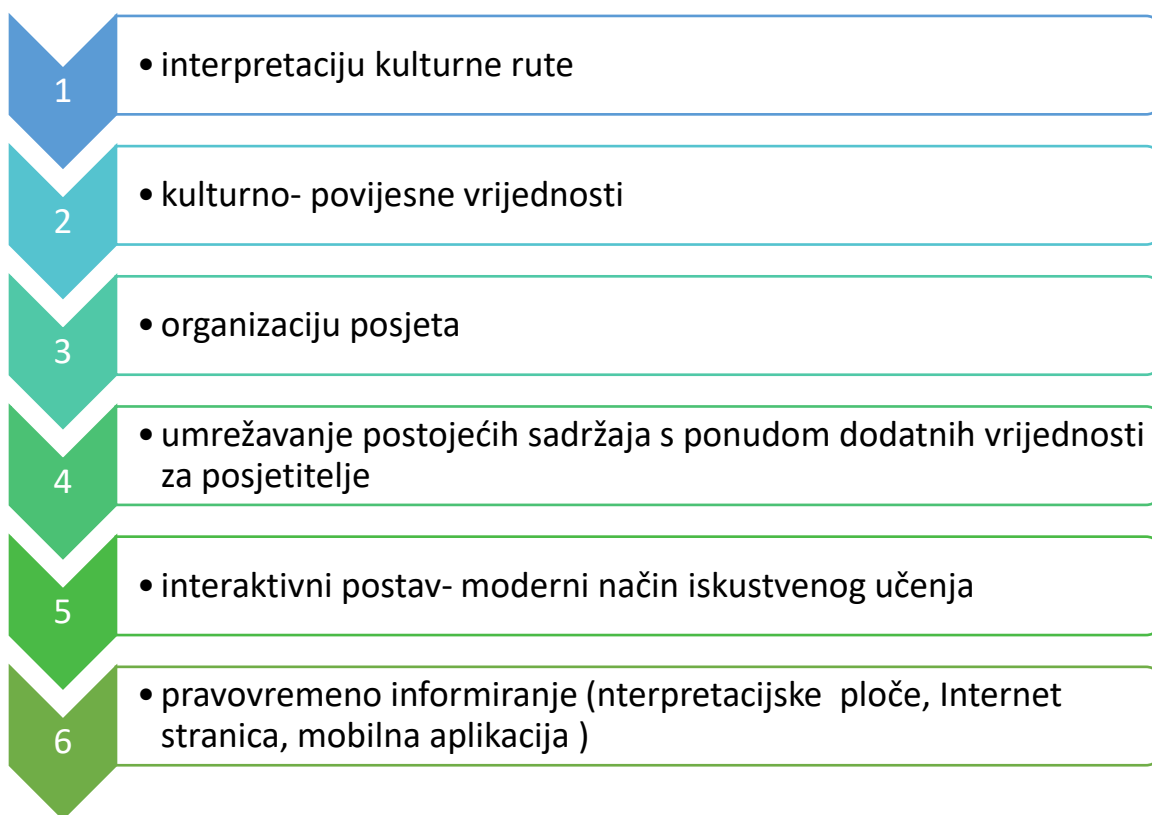

Turistička infrastruktura:

Obzirom da je cijela ruta usmjerena prvenstveno na prezentaciju antičkih grčkih teataru, glavnu atrakciju rute čine teatri u Dodoni, Ambraciji, Cassopi i Nicopolisu. Među

	navedenim, kao jedno od glavnih odredišta nalazi se i Necromanteion. Turistička ponuda, osim navedenih lokacija, cilja i na prezentaciju prirodnih ljepota grčke regije Epir i antičkih gradova. Cijela ruta također nudi posjete muzejima, a unutar Epirske regije se nalazi i vinska ruta koja svojom ponudom može nadopuniti Epirsku rutu i posjetiteljima ponuditi potpuni užitek kroz enološku i gastrološku ponudu.
Upravljanje rutom:	Ruta je osmišljena suradnjom regije Epir i grčkog ministarstva kulture, a osnovana je od strane Nacionalne strateške referentne mreže (NSFR). Lokalitetima i samom rutom upravlja Epirska razvojna agencija (engl. Epirus Development Agency S.A.).
Financirana od strane:	Osnivanje rute financirano je od strane Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda u iznosu od 80 %, dok je preostalih 20 % financirala država Grčka.
Struktura posjetitelja:	Kulturni turisti, kontinentalni turisti, gradski/urbani turisti, pustolovni turisti, izletnički turisti i povijesni turisti.

Prilikom koncipiranja strategije upravljanja, a uzimajući u obzir analizu postojećeg stanja i kulturno-resursne osnove Primorsko-goranske županije te trendove u kulturnom turizmu, potrebno je obratiti pozornost na sljedeće:

2.2. Pregled uspješnih praksi s naglaskom na buduće potencijalne uzore

Pregled uspješnih praksi u upravljanju kulturno – turističkim rutama u svijetu prikazuje modele upravljanja rutama i njihovim dodatnim sadržajima s naglaskom na elemente/ aktivnosti koji su primjenjivi u našem slučaju. Analizirane rute su svjetskog glasa, mogu poslužiti kao kvalitetan uzor ali njihov status nije moguće dovesti u vezu s rutom „Putovima Frankopana“.

Naziv rute:	Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta (eng. The Roman Emperors and Danube Wine Route).
Lokacija:	Ruta se proteže kroz četiri zemlje: Hrvatska, Srbija, Rumunjska i Bugarska.
  	
Opis:	Smještena u srednjem i donjem Podunavlju „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“ dio je europske mreže kulturnih ruta. Naime, Vijeće Europe i Europskog instituta kulturnih ruta 2015. godine dodijelilo je ruti certifikat „Kulturna ruta Vijeća Europe“ čime je ruta postala jedna od ukupno 33 rute koje su dobile tu čast. Ruta obuhvaća 20 arheoloških lokacija i nalazišta te 12 vinskih regija duž obale rijeke Dunav i povezuje razdoblje vladavine Rimskog carstva. Osnovna svrha rute jest promocija i razvoj prekograničnog turizma između Hrvatske, Srbije, Rumunjske i Bugarske, čime doprinosi europskom kulturnom nasljeđu i razvoju kulturalnog identiteta. Posjetiteljima i turistima ruta nudi vrijedne destinacije i atrakcije koje se nalaze duž druge najduže rijeke u Europi. Okolina i krajolik duž rijeke nude jedinstveno iskustvo koje posjetiteljima oduzima dah i nudi nevjerovatno turističko iskustvo tako da im omogućuje da posjete veliki dio podunavskog dijela Europe počevši od Crnog mora i toka rijeke Dunav pa sve do Jadranskog mora. Prilikom posjete turisti imaju priliku educirati se o drevnim rimskim granicama na Dunavu, povijesnim ličnostima Rimskog carstva i arheološkom bogatstvu te prirodnim ljepotama s naglaskom na kulturu uzgoja vinove loze i proizvodnje vina. Ruta dozvoljava turistima da se uključe na bilo kojem dijelu te je samim time otvorena širokoj masi ljudi koji mogu birati između dugih šetnji u prirodi, vožnje privatnim prijevozom, biciklizma, putovanja vlakom i plovidbe brodom ili pak mogu kombinirati navedene prijevoze. Vinogradarstvo i vinarstvo kao samostalne djelatnosti prisutne su u Podunavlju više od dvije tisuće godina te su proizvedena vina kroz povijest smatrana jednim od najkvalitetnijih vina u Europi. Uz degustaciju vina i obilazak vinograda, posjetitelji mogu uživati i u domaćim jelima tipičnim za lokaciju na kojoj se nalaze. Degustacija vina

	posjetiteljima se nudi u obnovljenim i moderniziranim vinarijama od kojih se mnoge ponose stogodišnjom tradicijom uzgajanja grožđa i vinove loze.
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 3.500 kilometara. Rutu je moguće prijeći automobilom, javnim prijevozom, pješice, biciklom te jedan dio riječnim tokom rijeke Dunav.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje arheološka nalazišta značajna za razdoblje vladavine Rimskog carstva. Nalazišta su vezana uz živote dvadeset rimskih careva te dvanaest vinskih regija tog razdoblja.</p> <p>Poveznicu s našom rutom, osim činjenice da prolazi kroz Hrvatsku, nalazimo i u načinu financiranja razvoja rute preko bespovratnih fondova Europske Unije. Navedena ruta nam iz prve ruke govori o načinima marketinške promocije na ovom dijelu Europe te nam daje uvid u daljnje mogućnosti razvoja rute „Putovima Frankopana“.</p>
Atrakcije:	<p>Ukupno 20 arheoloških nalazišta te 12 vinskih regija je povezano rutom. Navodimo neke od najpoznatijih atrakcija:</p> <p>Odmaralište „Gamzigrad“: arheološko nalazište u istočnoj Srbiji. Nalazište antičke rimske carske palače „Felix Romuliana“ od 2007. godine nalazi se na UNESCO-voj listi Svjetske baštine.</p> <p>Vinarija „Stari podrum“: U Iloku, na krajnjem istoku Hrvatske, ponad Dunava, smješteno je turističko naselje „Stari podrum“. Jedinstveni vinski objekt nasljeđe je i pokazatelj vrlo duge tradicije uzgoja vinove loze i proizvodnje vina. Vinski podrum podrijetlo vuče iz 15. i 18. stoljeća.</p> <p>Tvrđava „Kaleto- Belogradčik“: najvažnija je povijesna znamenitost grada Belogradčika i jedna od najbolje očuvanih i najimpresivnijih tvrđava Bugarske. Drevno utvrđenje Kale (od turskog naziva za tvrđavu) sagrađeno je u 3. stoljeću na nepristupačnoj stijeni, u doba kada država Bugarska još nije ni postojala i kada je to područje pripadalo Rimskom carstvu.</p> <p>Vinska regija „Negotin“: nazvana vinskom riznicom Srbije, regija Negotinska Krajina smještena je na sjeveroistočnom djelu Srbije. Tradicija uzgoja vinove loze i proizvodnje vina u Negotinskoj Krajini sežu do vremena Starih Rimljana i vladavine Marka Aurelija Proba, koji je regijom vladao u 3. stoljeću.</p> <p>Muzej vina: muzej vina i vinogradarstva smješten je u Plevenu, gradu u sjeverno središnjoj Bugarskoj. Otvoren je 2008. godine i jedini je muzej takve vrste na području Balkana. Muzejska postava obuhvaća više od 7.000 boca starih i više od 6.000 boca modernih vina, bačava, posuda i alata različitih dobnih skupina za pripremu, začim, posluživanje i konzumiranje vina.</p> <p>Antički grad „Sirmij“: smješten na području današnjeg grada Srijemske Mitrovice u Srbiji, antički grad rimske provincije Panonije bio je jedan od četiri prijestolnice Rimskog Carstva. Zanimljivo je da je iz grada poteklo sedam budućih vladara Carstva.</p> <p>Antički grad „Salona“: Šest kilometara sjeverno od Splita u Hrvatskoj nalaze se ostaci antičkog grada Salone. U antičkom dobu Salona je bila glavni grad rimske provincije s preko 60.000 stanovnika, a danas je najveći arheološki</p>

	<p>park u Hrvatskoj, o čijoj veličini svjedoče impozantne zidine s kulama i vratima, forum s hramovima, amfiteatar i groblja sa salonitanskim mučenicima. Prema legendi Salona je rodno mjesto rimskog cara Dioklecijana.</p> <p>Dioklecijanova palača: antička palača cara Dioklecijana u Splitu, jedna je od najpoznatijih palača u Hrvatskoj. Oko 300. godine podigao ju je rimski car Dioklecijan i u njoj je boravio nakon povlačenja s prijestolja pa sve do smrti. Sagrađena je u uvali poluotoka šest kilometara jugozapadno od navedenog grada Salone. Ostatci palače danas su dio povijesne jezgre grada Splita koja je upisana na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Europi još 1979. godine.</p> <p>Vinarija „Vinju Mare“: vinarija se nalazi u poznatoj povijesnoj i vinskoj regiji Oltenija u jugozapadnoj Rumunjskoj. Tradicija uzgoja vinove loze na tom području povijesno je dokazana arheološkim otkrićima koja potvrđuju postojanje vinove loze u godinama 1.000-700 godina prije Krista.</p>
	
<p>Turistička infrastruktura:</p>	<p>Razvojem rute i povećanjem turističke posjete atrakcijama koje ista nudi, pravi rast doživjela je i lokalna turistička ponuda. Tako je uzduž rute moguće pronaći hotele, hostele, gostinjske kuće, apartmane, vile i kamping mjesta. U sklopu projekta i promocije rute izrađena je Internetska podstranica koja nudi mogućnost pronalaska smještaja, prijevoza i dodatnih turističkih sadržaja te mogućnost izrade plana putovanja. Također, veliki broj festivala i manifestacije organizira se na godišnjoj bazi s temom rute te su neki od njih postali višegodišnji festivali. Jedan od primjera je i festival „Blue week-Danube“ koji posjetiteljima nudi mogućnost degustacije raznih vrsta vina s područja Dunava te vožnju kajakom samim Dunavom pritom prateći rutu. Isto tako, veliki broj turističkih agencija iz raznih zemalja nude organizirana tematska putovanja po ruti s različitim načinima prijevoza. Ruta je cijelom dužinom označena, uređena te postoje mjesta za odmor posjetitelja.</p>
<p>Upravljanje rutom:</p>	<p>Samu koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom te promociju i marketing iste vrši nevladina organizacija pod nazivom „Dunavski centar za kompetenciju“ koja je ujedno i vodeći partner na razvoju rute. U razvoju su kao partneri sudjelovali još i: Hrvatska gospodarska komora, Srpska turistička zajednica,</p>

	<p>grad Ruse iz Bugarske, Rumunjska turistička zajednica te dvije privatne turističke agencije Globtour Event iz Hrvatske i Robinson adventure team iz Srbije. Navedeni partneri sudjeluju u marketinškim aktivnostima te promoviraju rutu na vlastitim Internet stranicama. Također, u sklopu marketinške promocije izrađena je službena Internet stranica rute koja sadrži sve bitne informacije o samoj temi rute, najvećim atrakcijama i događanjima, kao i galeriju atrakcija te opise pojedinih partnera. Kao dodatno stranica nudi mogućnost pronalaska smještaja, prijevoza i dodatnih turističkih sadržaja.</p>
Način financiranja:	<p>Projekt je financiran od strane Europske Unije kao dio programa Europske komisije u okviru Transnacionalne suradnje razvoja Europskih kulturnih ruta u sklopu Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (CIP).</p>
Struktura posjetitelja :	<p>Kulturni turisti, gradski/urbani turisti, obrazovni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti, kontinentalni turisti, seoski/ruralni turisti, gastronomski i enofilski turisti.</p>

Naziv rute:	Ruta „Richarda Lavljeg Srca“ (eng. The Route of Richard the Lionheart).
Lokacija:	Francuska.
	
Opis:	<p>Kralj Richard rođen je u Oxfordu u Engleskoj 1157. godine. Kada je njegov otac Engleski kralj Henrika II. umro 1189. godine, Richard kao njegov nasljednik je okrunjen za kralja Engleske. Kao kralj sudjelovao je u križarskim ratovima te vodio rat s Francuskom na području antičke regije Limousin u današnjoj Francuskoj. Regija Limousin, povijesno je područje poznato još od antičkog doba. Isprepletana brdovitim i zelenim dolinama regija je kroz povijest bila vrlo važno umjetničko i kulturno područje te je usko povezana s bogatom vojnom i sakralnom baštinom. Zapadni dio regije bogat je brojnim dvorcima, tvrđavama i sakralnim objektima od kojih je većina izgrađena od 11. stoljeća nadalje i kojima je između ostaloga vladao i kralj Richard. Veliki broj arheoloških lokaliteta svjedoči o stalnim sukobima koji su se vodili između Engleskih i Francuskih kraljeva. Tematska ruta Richard Lavljeg Srca stvorena je 1984. godine kako bi se povezali povijesni dvorci, tvrđave, crkve i arheološki lokaliteti regije Limousine i njenih graničnih dijelova kojima je kralj Richard vladao i ratovao.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 180 kilometara. Rutu je moguće prijeći privatnim i javnim prijevozom te pješice.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje povijesne dvorce, tvrđave i crkve kojima je vladao i ratovao kralj Richard Lavljeg Srca.</p> <p>Poveznicu rute s našom rutom pronalazimo u samim temama. Teme su povezane preko vremenskog perioda u kojima su živjeli glavni akteri, točnije sami počeci 12. stoljeća od kada je poznata povijest obitelji Frankopan. Također, ruta „Richard Lavljeg Srca“ bazirana je samo na jednu regije. Ruta povezuje atrakcije jedne regije, kao i naša ruta „Putovima Frankopana“. Atrakcije povezuju kulturno povijesnu baštinu u vidu dvoraca i tvrđava te sakralnih objekata.</p>
Atrakcije:	<p>Od ukupno 19 atrakcija koje su uključene u rutu, izabrali smo 5 lokacija koje ćemo predstaviti:</p> <p>Dvorac „Pompadur“: povijesno je jedno od najznačajnijih sjedišta moći u Francuskoj koje postoji još od vladavine Rimskog carstva.</p>

Tokom stoljeća ratovanja, a i mira, dvorac je igrao strateški važnu ulogu zbog svog položaja između današnjih gradova Limonesa i Brive. Dvorac je nakon smrti kralja Richarda u 12. stoljeću potpuno uništen i spaljen te je obnovljen tek krajem 15. stoljeća. Danas je dvorac u vlasništvu Francuskog nacionalnog instituta za uzgoj konja te se u neposrednoj blizini dvorca nalazi jedna od najstarijih konjskih trkaćih staza.

Dvorac „Chalus-Chabrol“: dvorac je poznat po tome što je tokom opsade od strane vojske kralja Richarda, sam kralj ranjen te je na kraju od posljedica ranjavanja i preminuo. Sam napad na dvorac kojim je presjedao lord Montbrun, uslijedio je nakon što se kralj Richard vratio s trećeg križarskog puta te započeo za njega fatalni rat protiv francuskog kralja Filipa. Naime, lord Montbrun podržavao je francuskog kralja i dozvoljavao njegovoj vojsci da stoluje dvorcem, što je razljutilo kralja Richarda te je pokrenuo opsadu. U blizini dvorca nalaze se ruševine romaničke crkve u kojoj su prema vjerovanjima pokopani posmrtni ostaci kralja Richarda.

Opatijska crkva „Le Chalard“: crkva je postala poznata po tome što se nalazila na zlatnoj cesti, točnije u blizini crkve nalazio se rudnik iz kojega se vadilo zlato za potrebe Francuskog kraljevstva. Primarno zbog zaštite iskopanog zlata, crkva je unutar svojih prostorija izgradila malu utvrdu, koja je kasnije poslužila za obranu i sklanjanje lokalnih stanovnika prilikom napada vojske kralja Richarda.

Selo „Segur“: službeno proglašen jednim od najljepših francuskih sela, Segur je nastao oko istoimenog dvorca koji je razrušen nakon smrti kralja Richarda. Važno je napomenuti da su nakon smrti kralja njegovi vojnici i plaćenici u njegovoj službi, koji su u tom trenutku ostali bez gospodara i plaće, započeli pljačkaški pohod po lokalnim selima pljačkajući i uništavajući sve pred sobom, pa tako i Segur.

Dvorac „Rochechouart“: dvorac i njegovi vladari podupirali su kralja Richarda u njegovoj borbi protiv francuskog kralja Filipa. Dvorac je sagrađen krajem 12. i početkom 13. stoljeća te je s vremenom nadograđivan i danas je jedan od posjećenijih dvoraca u Francuskoj. Od 1985. godine u dvorcu se nalazi muzej suvremene umjetnosti u kojemu posjetitelji mogu vidjeti slike nekih od najvećih francuskih i svjetskih slikara. Također, lokacija gdje se dvorac nalazi poznata je kao „lokacija meteorita“ iz razloga što su pronađeni dokazi o tome da je prije više od 200 milijuna godina na tom području pao meteorit težak više od 6 milijuna tona, što je svakako jedan od najvećih meteorita ikada koji je pogodio zemlju. Posjetiteljima je omogućeno razgledavanje meteorita iz neposredne blizine.

<p>Turistička infrastruktura:</p>	<p>Osim standardne turističke ponude u vidu hotela, hostela, apartmana i restorana i kamping mjesta zanimljivost koju ruta nudi zasigurno je mogućnost smještaja u nekim od dvoraca. Naime, neki dvorci nude i mogućnost smještaja za posjetitelja gdje osim degustacije lokalnih gurmanskih specijaliteta, posjetitelji uživaju u gostoprimstvu kakvo je i sam kralj Rikard imao tokom svog boravka. Također, cijela dužina rute označena putokazima koji nose logotip rute: krunidbeni lav koji drže srce probušeno strelicom. Logo rute je osmišljen na način da podsjeća na tragičnu sudbinu i smrt kralja Rikarda. Cijelom dužinom rute postoje mjesta za odmor te interakcijske ploče s bitnim informacijama i geografskom kartom. Ruta je također uključena u veliki broj manifestacija klasične muzike i kulturnih događanja koja se organiziraju na godišnjoj bazi u nekim od atrakcija rute.</p>
<p>Upravljanje rutom:</p>	<p>Koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom kao i marketinških i promotivnih aktivnosti vrši nevladina organizacija pod nazivom „Organizacija povijesnih palača“. Promociju rute organizacija vrši preko vlastite internet stranice na kojoj posjetitelji mogu saznati sve informacije o ruti, isplanirati putovanje s dodatnim sadržajima te skinuti geografsku kartu s obilježjima rute.</p>
<p>Financirana od strane:</p>	<p>Ruta je nastala sponzorstvom navedene nevladine organizacije „Organizacija povijesnih palača“ koja se brine o povijesnim rezidencijama diljem Francuske.</p>
<p>Struktura posjetitelja:</p>	<p>Kulturni turisti, kontinentalni turisti, izletnički turisti, pustolovni turisti i obrazovni turisti.</p>

Naziv rute:	Cesta dvoraca (eng. The castle road).
Lokacija:	Njemačka i Češka.
	
Opis:	<p>Ruta se nalazi u sjevernoj Njemačkoj na području Bavorske regije, dok mali dio prolazi i kroz Češku. Točnije ruta vodi od Njemačkog grada Manheima do glavnog grada Češke Praga. Sama ruta nastala je 1954. godine, kao zajednički projekt gradova Mannheima, Heidelberga, Heilbronna, Rotenburga, Ansbacha i Nürnberga kako bi se promovirao turizam duž tada jedinog zapadno-istočnog puta kroz Njemačku. Potaknuti zanimanjem posjetitelja, koordinatori su u suradnji s Češkom turističkom agencijom 1994. godine proširili rutu do Praga. Kako i samo ime govori ruta povezuje više od 70 impresivnih povijesnih spomenika i arheoloških nalazišta. Počevši od romantičnih dvoraca, bajkovitih palača i veličanstvenih domova do srednjovjekovnih gradova, znamenitih crkvi i prirodnih ljepota ruta za posjetitelje predstavlja poseban i inspirirajući doživljaj Njemačke i svjetske povijesti. Slavna prošlost Bavorske regije, koja je i danas vrlo očuvana, ostavila je povijesni trag na mnogim gradovima i selima u njenom sklopu te su danas mnogi dvorci i palače predmet bajki, mitova i basni koje domaćini u povijesnim nošnjama prepričavaju posjetiteljima. Važno je spomenuti da je ruta u svojoj izvornoj veličina jedna od najstarijih njemačkih ruta.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 1.200 kilometara. Rutu je moguće prijeći privatnim i javnim prijevozom te pješice.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Ruta povezuje njemačke dvorce i palače kroz povijest postojanja.</p> <p>Poveznicu s našom rutom „Putovima Frankopana“, kao i razlog odabira rute „Cesta dvoraca“ za primjer dobre prakse nalazimo u činjenici da je ruta nastala partnerstvom više gradova regije.</p>
Atrakcije:	<p>S više od 70 atrakcija, ruta posjetiteljima pruža uvid u jedne od najvećih i najljepših zdanja Njemačke povijesti. Navodimo neke od njih:</p> <p>Stari grad „Rothenburg“: stari carski grad jedna je od glavnih turističkih atrakcija Bavorske. Smješten je između Frankfurta i Münchena u Središnjoj Frankoniji. Grad je poznat po svojoj srednjovjekovnoj gradskoj jezgri koja izgleda kao da je u njoj vrijeme stalo te uščuvanim gradskim zidinama iz 14. stoljeća. U 15. stoljeću grad je dosegao svoj vrhunac postavši slobodni grad. Danas</p>

je Rothenburg mali grad i velika turistička atrakcija koja se još i naziva draguljem srednjovjekovne arhitekture.

Grad „Bamberg“: smješten na sedam brežuljaka u regiji Frankonija, ovaj bavarski grad dobio je nadimak "Frankonijski Rim". U gradu se nalazi jedan od najvećih i najuščuvanijih europskih starih gradskih centara koji se ujedno nalazi na UNESCO-vom popisu svjetske kulturne baštine. Ostaci grada sežu u srednji vijek, međutim najuščuvanija arhitektura korijenje vuče od 10. stoljeća nadalje. Njegov srednjovjekovni plan gradnje, kao i vijugave uske uličice pomiješane s arhitekturom poluobrađenog drva smatraju se svetim gralom bajkovite Njemačke. U kasnom 18. stoljeću grad je bio centar prosvjetljenja u sjevernoj Njemačkoj u kojemu su živjeli i radili filozof G.W.F. Hegel i umjetnik E.T.A. Hoffmann.

Palača „Hermitage“: stara i nova palača Hermitage u gradu Bayreuthu predstavljaju izvanrednu sintezu arhitekture i panoramskih vrtova iz 18. stoljeća. Vrtove je dizajnirala jedna od najistaknutijih žena 18. stoljeća princeza Margravine Wilhelmine od Prusije. Također, sam grad Bayreuth međunarodno je poznat zbog svojih muzičkih i opernih kuća kao i festivala klasične glazbe, u kojima su zastupljena djela velikog skladatelja Richarda Wagnera.

Dvorac „Heidelberg“: ruševine nekada velebnog dvorca Heidelberg uzdižu se iznad stare jezgre istoimenog grada. Ruševine dvorca spadaju među najvažnije renesansne građevine sjeverno od Alpa. Dvorac je djelomično obnovljen nakon rušenja u 17. i 18. stoljeću te je danas jedna od najposjećenijih turističkih atrakcija ne samo Njemačke, već i Europe s više od tri milijuna posjetitelja godišnje.

Tvrđava „Coburg“: poznata kao i „Veste Coburg“, ova tvrđava jedna je od najvećih očuvanih srednjovjekovnih tvrđava u Njemačkoj. Nalazi se u pokrajini Gornja Frankonija u Bavarskoj. U sklopu tvrđave nalaze se impresivne obrambene zidine i brojne katedrale s kojih se pruža panoramski pogled na okolinu i sami grad Coburg. Tvrđava je pravo remek djelo vojne arhitekture u čijim je zidinama svojevremeno sklonište pronašao njemački teolog i reformator Martin Luther.

Dvorac „Neuschwanstein“: dvorac Neuschwanstein što u prijevodu znači Novi labuđi dvorac jedan je od najposjećenijih dvoraca u Njemačkoj i jedna od najpopularnijih turističkih destinacija u Europi. Dvorac se nalazi u Bavarskoj regiji, u blizini grada Füssena. Dao ga je izgraditi kralj Ludwig II. Bavarski, također poznat kao "Kralj bajke". Kralj Ludwig bio je veliki obožavatelj i pristaša Richarda Wagnera, svjetski poznatog skladatelja te je dvorac izgrađen je u njegovu čast. Mnoge sobe u unutrašnjosti dvorca inspirirane su Wagnerovim likovima i djelima, kao što je i sami naziv dvorca inspiriran jednim od likova pod nazivom „Swan Knight“. Dvorac se nalazi na UNESCO-voj listi svjetske kulturne baštine.

Carski dvorac „Nürnberg“: Na sjeveru staroga grada Nürnberga uzdiže se carski dvorac istoimenog naziva. S impresivnom visinom od 351 metra ova monumentalna građevina korijene vuče još od Svetog Rimskog Carstva iz 9. stoljeća. Kao jedna od najvažnijih preživjelih srednjovjekovnih utvrda u Europi, dvorac je bio rezidencija svih legitimnih njemačkih kraljeva i careva od 1050. do 1571. godine.

Turistička infrastruktura:

Cijelom svojom dužinom ruta posjetiteljima nudi smještaj u vidu standardne turističke ponude hotela, hostela, apartmana, kamping mjesta, restorana i lokalnih konoba gdje posjetitelji mogu uživati u lokalnim jelima i nadasve poznatom njemačkom pivu. Neke od atrakcija nude smještaj unutar njih samih, gdje posjetitelji uživaju u srednjovjekovnom gostoprimstvu kao i tadašnjim običajima. Također, uzduž same rute nalazi se više od 100 muzeja koji su posjetiteljima na raspolaganju. Uz muzeje posjetitelji, mogu uživati i u poznatoj wellness ponudi regije te su preporuke mnogih turističkih agencija da se na rutu ide povratno, u jednom smjeru istraživanje samih atrakcija rute te u povratku uživanje u wellness ponudi.

Internetska stranica sadrži izvrsne informacije o planiranju putovanja duž rute, mogućnosti prijevoza, dodatnih aktivnosti i atrakcija koje posjetitelj treba vidjeti. Također, stranica posjetiteljima pruža sve informacije potrebne za njihov boravak, ovisno o broju dana, gradu u kojemu se nalaze i atrakcijama koje žele posjetiti. Stranica je prevedena na dva svjetska jezika.

Upravljanje rutom:	Koordinaciju aktivnosti upravljanja rutom, kao i marketinških i promotivnih aktivnosti vrši organizacija civilnog društva „Die Burgenstraße e.v.“ (eng. Castle road) u suradnji s Njemačkom turističkom zajednicom.
Financirana od strane:	Projekt je nastao suradnjom navedene organizacije „Die Burgenstrasse e.v.“ i Njemačke turističke zajednice.
Struktura posjetitelja:	Kulturni turisti, kontinentalni turisti, gradski/urbani turisti, pustolovni turisti, izletnički turisti i elitni turisti.

Naziv rute:	Ruta „ Via Claudia Augusta (eng. Via Claudia Augusta).
Lokacija:	Italija, Austrija i Njemačka.
	
Opis:	<p>Cesta Via Claudia Augusta je prva prava cestovna veza između juga i sjevera Europe. Izgradnju je započeo u 15. godini pr.Kr. rimski general Drusus, a šezdeset godina kasnije (46. godina nove ere), cestu je dovršio njegov je sin car Klaudije. Izgradnjom ceste koja danas prolazi kroz tri zemlje (Italija, Austrija, Njemačka) povezani su dolina rijeke Po i Jadransko more s njemačkom Bavarskom i rijekom Dunav. Pored ostataka ove preko 2.000 godina stare ceste, posjetitelji imaju priliku uživati u nezaboravnom spoju: krajolika; malih, užurbanih gradova; pospanih sela; povijesnih nalazišta, kao i u cjelokupnom dijelu izvorne ceste; mostovima i miljokazima. Sve su to bogati podsjetnici na živote koji su se odigrali na cesti i po strani. Šetališta, izložbe, arhitektonski spomenici, slikoviti pejzaž, običaji, gostoljubivost i regionalne delicije vraćaju posjetitelje stoljećima unatrag u antičko doba, dok neki turistički objekti nude čak i iskustvo stvarnog rimskog života i rimske kuhinje. Sama ruta se ističe po raznolikosti prirodnih predjela, tradicije, umjetničkog bogatstva, kulinarskih specijaliteta i atrakcija sa kojima će se posjetitelji susreću putujući ovom cestom. Raznolikost na ruti namjerno se iskazuje kako bi ova cesta posjetiteljima dočarala veza i sudar dvije kulture, one latinske i germanske.</p>
Dužina rute:	Ukupna dužina rute iznosi 518 kilometara. Rutu je moguće prijeći automobilom, javnim prijevozom, pješice i biciklom.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	<p>Prva uspostavljena cestovna veza između Južne i Sjeverne Europe.</p> <p>Razlog odabira rute kao primjera dobre prakse je edukativna svrha rute. Naime, kao i naša ruta „Putovima Frankopana“ ova ruta posjetitelje educira o višestoljetnoj povijesti Europe.</p>
Atrakcije:	Od mnogobrojnih atrakcija u vidu arheoloških nalazišta, antičkih gradova i sela te prirodnog bogatstva, kao dvije najvažnije atrakcije izdvajaju se dva originalna rimska miljokaza. Rimski miljokazi su kameni stubci kojima su se obilježavale sve važnije rimske ceste. Miljokazi pod

nazivom Raplanda i Cesiomaggiore koji se nalaze na cesti Via Claudia Augusta daju iscrpno svjedočanstvo o nazivu same ceste, datumu dovršetka, podatke o naručitelju izgradnje, ukupnu duljinu i zbudujuće podatke o samom kraju ceste.

Turistička infrastruktura:

U svakom većem mjestu kroz koje ruta prolazi posjetitelji mogu pronaći neku vrstu od standardne turističke ponude u vidu hotela, hostela, apartmana, kamping mjesta, restorana i privatnih iznajmljivača. Sama ruta označena smjerokazima te je moguće s službene Internet stranice preuzeti geografsku kartu s navigacijom i obilježenim atrakcijama, kao i smještajnim jedincima. Također, posjetitelji koji se odluče rutu proći s biciklom, imaju mogućnost povratka organiziranim prijevozom za bicikle. Internet stranica kao i sav njen sadržaj prevedeni su na tri svjetska jezika.

Upravljanje rutom:

Upravljanje rutom provodi organizacija civilnog društva „Via Claudia Augusta“ u suradnji s partnerima organizacijom „MIAR“ iz Tirola, gradom Trento, predstavnicima regije Veneto te općina Feltre i Ostiglia.

Sama ruta promovirana je preko vlastite Internet stranice gdje je moguće pronaći sve potrebne informacije o ruti, preuzeti geografske karte, isplanirati putovanje, unajmiti biciklu te vidjeti ponudu smještaja.

Projekt financiran od strane:	Projekt je financiran od strane Europske Unije putem programa INTERREG i sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj.
Struktura posjetitelja:	Ekološki turisti, zdravstveni turisti, sportsko-rekreacijski turisti, pustolovni i izletnički turisti.

Naziv rute:	Put svetog Jakova (eng. the Way of St. James).
Lokacija:	Litva, Poljska, Njemačka, Belgija, Italija, Francuska, Španjolska i Portugal.

Opis:	<p>Ruta „Put svetog Jakova“, točnije njen najpoznatiji dio „Camino francés“, 1987. godine proglašena je prvom Europskom kulturnom rutom od strane Vijeća Europe. Također, 1993. godine ruta je upisana u UNESCO-vu listu svjetske baštine. Ruta je uspješna ponajviše zbog rasta popularnosti hodočašća, spiritualizma, religije i religijskog turizma u Europi. Kao hodočašće, „Put svetog Jakova“ ima tradiciju dulju od tisuću godina. U vrijeme Rimljana predstavljao je važnu trgovačku rutu koju su od milja nazivali Mliječnom stazom i pratili je sve do oceana. Hodočašća počinju potkraj 8. stoljeća, kada je otkrivena grobnica s tijelom sv. Jakova. Prema legendi, nakon smrti sv. Jakova učenici su njegovo tijelo poslali brodom iz Jeruzalema u sjevernu Španjolsku. Nedaleko od španjolske obale podignula se velika oluja i ocean je progutao brod prije nego što je dospio do cilja. Međutim, nakon nekog vremena tijelo sv. Jakova isplivalo je na obalu, neoštećeno i prekriveno školjkama. Danas se smatra da je zakopano na mjestu na kojem se nalazi grad Santiago de Compostela, točnije na mjestu današnje katedrale u povijesnom središtu toga grada. Ruta je tijekom srednjeg vijeka bila jedna od glavnih kršćanskih hodočasničkih ruta, što je ostala i do danas uz one do Rima i Jeruzalema. Hodočašće podrazumijeva dolazak u katedralu gdje se dobiva tradicionalna latinska diploma hodočašća. Da bi hodočasnici ili posjetitelji dobili diplomu moraju proći minimum od 100 km pješice ili 200 km na biciklu ili konju. Za one posjetitelje koji nisu motivirani religijskim ili spiritualnim razlozima, izdaje se posebna diploma na latinskom jeziku.</p>
Dužina rute:	Ruta ima nekoliko nastavaka, najpoznatija je Camino francés koja kreće iz Francuske- (grad Saint-Jean-Pied-de-Port) i završava u Španjolskoj (grad Santiago de Compostela) ukupne dužine 769 kilometara. Ruta je

	namijenjena prvenstveno hodočasnici, pješacima i biciklistima. Danas se u znatno manjem broju nego prije mogu se vidjeti i osobe koje rutu prelaze na konju.
Osnovna tema rute i poveznica s rutom „Putovima Frankopana“:	Hodočašćenje stopama Svetog Jakova. Izrazita poveznica između dviju ruta ne postoji, međutim ruta „Put svetog Jakova“ predstavlja jednu od najpoznatijih i marketinški najekspoziranijih ruta svijeta. Ruta nam služi kao primjer dobre prakse u vidu marketinške promocije same rute.
Atrakcije	
 	
Turistička infrastruktura:	U samim počecima razvoja rute hodočasnici su se u pravilu smjeli zadržati u svakome mjestu po jedan dan. Noćili bi u prenoćištima alberguea koji su bili namijenjeni samo za njih te su se nalazili na gotovo svakom mjestu duž rute. Razvojem same rute, kao i povećanjem posjete, ne samo hodočasnika već i običnih turista, razvila se i odgovarajuća turistička infrastruktura. Tako su danas vrata prenoćišta otvorena svima, a ne samo hodočasnici, te je duž rute moguće pronaći i razne vrste ostale smještajne ponude u vidu privatnih i općinskih hostela, apartmana te kamp mjesta za šatore. U javnim prenoćištima, cijena noćenja na donacijskoj bazi. Točnije sam posjetitelj odlučuje koliko je u mogućnosti donirati za noćenje. Logo i simbol rute je školjka Jakobova kapica koju hodočasnici i posjetitelji nose obješenu o svoju torbu, a služi im je kao čaša. Tim simbolom označena je cijela dužina rute.
Upravljanje rutom:	Za potrebe upravljanja rutom, od strane Španjolske turističke agencije, osnovana je javna ustanova Sociedad Anónima de Xestión do Plan Xacobeo koja upravlja svim

	aktivnostima vezanim uz samu rutu. Kao ostali partneri pojavljuje se Španjolska turistička agencija, jedinice lokalne samouprave i organizacije civilnog društva s područja Galicije te turističke agencije svakih od država kroz koje dio rute prolazi. Ruta ima vlastitu Internet stranicu koja je prevedena na 7 svjetskih jezika te na kojoj se nalaze sve bitne informacije o samoj ruti, dodatnih sadržajima kao i galerije i svjedočanstva osoba koje su rutu prešle.
Projekt financiran od strane:	Posljednje uređenje rute, kao i kreiranje dodatnog sadržaja za hodočasnike i turiste financirano je iz Europskog fonda za regionalni razvoj.
Struktura posjetitelja:	Vjerski turisti, masovni turisti, kulturni turisti, seoski/ruralni turisti, gastronomski turisti i obrazovni turisti.

Temeljem provedene analize navedenih ruta donesen je zaključak da su:

- ✓ uspješne i u svijetu prepoznate rute jasno su **tematizirane**. Jasnom i preciznom tematizacijom ruta se pozicionira na tržištu turističke ponude te time kreira vlastiti brend.
- ✓ Analizirane rute obuhvaćaju i povezuju **tematske atrakcije**, ali i kao **dodatnu ponudu** uvode mnoge druge atrakcije koje se nalaze neposredno uz samu rutu. Prirodne ljepote te bogatstvo flore i faune sastavni su dio marketinške ponude ruta.
- ✓ **Turistička infrastruktura** povezana sa rutama tematski je razvijena te je često u ponudi moguće pronaći posebne vrste smještaja namijenjenog samo za posjetitelje rute. Analizirane rute nude posjetiteljima mogućnost smještaja u samim atrakcijama koje nude.
- ✓ Rute imaju razvijen **sustav označavanja** kao i detaljne geografske karte koje je moguće preuzeti na više stranih jezika. Često se rute označavaju logom, čime se dodatno pridonosi brendiranju same rute.
- ✓ **Promotivni materijali** dostupni su u na službenim Internet stranicama ruta te u svim turističkim infrastrukturama povezanim s rutom.
- ✓ U svrhu koordinacije aktivnostima **upravljanja rutom**, kao i promotivnim i marketinškim aktivnostima, osnovana je nekakva vrsta javne organizacije koja brine o ruti.

Uvidom u analizu uspješnih i u svijetu prepoznatih ruta te dobivenim zaključcima iz analize istih moguće je izvući ključne faktore napretka i uspjeha kulturno-turističke rute „Putovima Frankopana. U svrhu stvaranja inovativne i kvalitetne ponude turističkog proizvoda u vidu kulturno-turističke rute, moguće je unaprijediti sljedeće:

- **Suradnja:** većina ruta prilikom samog razvoja bila je bazirana na kraćim udaljenostima i bližim atrakcijama, međutim daljnjim razvojem te kontinuiranim povećanjem posjete, rute su se širile i povezivale više atrakcija, regija i država u jednu jedinstvenu rutu. Kulturno- turistička ruta „Putovima Frankopana“ tu mogućnost u daljnjoj budućnosti, zbog izrazite povezanosti tema samih ruta, može pronaći u ruti „Putovi Zrinskih“. Navedena ruta povezuje kontinentalnu Hrvatsku i dijelove Mađarske te je i tema rute život obitelji Zrinski. Životi obitelji Frankopan i Zrinski usko su povezani i isprepleteni kroz povijest. Primjer dobre prakse možemo pronaći u ruti „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“.

- **Kvalitetna interpretacija rute:** odnosi se na prezentiranje same rute i njene teme posjetiteljima. Primjer dobre prakse pronalazimo u ruti „Put svetog Jakova“ na čijim je službenim Internet stranicama ruta razrađena do samih detalja. Kao dodatno ruta „Putovima Frankopana“ može unaprijediti vlastite internet stranica time što će pružiti mogućnost multimedijalnog putovanja po samoj ruti i korištenja multimedijskog vodiča tokom putovanja istom; što će kreirati interakcijsku podstranicu namijenjenu posjetiteljima, gdje će im omogućiti dijeljenje vlastitih multimedijalnih zapisa; što će prevesti sadržaj na više svjetskih jezika od sadašnja dva. Jezici bi trebali biti izabrani prema ciljnim skupinama same rute; pružiti mogućnost preuzimanja geografske karte prema načinu putovanja. Analiza navedenih 5 ruta daje zaključak da je bez kvalitetne interpretacije posjetiteljima teško pružiti nezaboravne uspomene i doživljaje.

- **Stvaranje dodatne turističke ponude:** Kvalitetna interpretacija rute, uređenost okoline uz istu, kao i brojnost stajališta i odmorišta, za posjetitelja predstavljaju važan faktor prilikom donošenja odluke o posjeti neke rute. Kako smo i vidjeli iz provedene analize, uspješne rute stvorile su dodatnu turističku ponudu kojom privlače veći broj posjetitelja. Kao primjer dobre prakse u ovu svrhu nam mogu poslužiti rute „Richarda Lavljeg Srca“ i „Cesta dvoraca“, naime navedene rute posjetiteljima nude smještaj u samim atrakcijama (dvorcima i tvrđavama), pritom dočaravajući posjetiteljima ugodnost života iz različitih povijesnih doba. Također, ruta „Via Claudia Augusta“ svoju turističku ponudu specijalizirala je i proširila na biciklizam, za što ruta „Putovima Frankopana“ zasigurno ima mogućnosti.
- **Stvaranje brenda i prepoznatljivosti u svijetu:** brendiranje rute iznimno je važno jer ako je uspješno provedeno, daje nam određenu garanciju prepoznatljivosti i posjećenosti same rute. Brend uz prepoznatljivost u svijetu, omogućava da se na temu rute i logotip, a pod istim brendom, promoviraju i drugi proizvodi i usluge koji inače ili ne bi postojali ili se ne bi toliko uspješno promovirali na tržištu. Kao primjer dobre prakse mogu nam poslužiti rute „Via Claudia Augusta“ i „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“ gdje se razvojem rute, razvilo i gospodarstvo regije. Tako je uzduž rute „Ruta rimskih careva i Dunavska vinska ruta“ otvoren veliki broj privatnih turističkih smještaja koji nude smještaj posjetiteljima rute. Također, na ruti „Via Claudia Augusta“ otvoren je veliki broj poduzeća koji se bave turizmom te djelatnostima vezanim u biciklizam. Brendiranje uključuje korištenje i promociju glavne teme rute i njenog logotipa.
- **Pozicioniranje rute:** Analizirane rute kulturnog i povijesnog nasljeđa za cilj imaju pozicioniranje u svijesti posjetitelja kao različite rute pune nezaboravnih doživljaja i uspomena, koje uz to nude i mogućnost edukacije te osobnog pa čak i spiritualnog razvoja. Rutu „Putovima Frankopana“ moguće je pozicionirati na način da se ruta uključi u ponudu školskih izleta i maturalaca. Također, temeljem primjera dobre prakse rute „Put svetog Jakova“ moguće bi bilo izraditi sustav prikupljanja podataka o godišnjoj posjeti rute.
- **Institucionalizacija sistema upravljanja i širenje partnerstva:** Sve analizirane rute pokazuju da je institucionalizacija sistema upravljanja rutom pravi put ka razvoju. Naime, uspostavljanje posebne organizacije ili ustanove koja se brine o ruti, jedan od ključnih faktora ka stvaranje novih partnerstva i promociji rute. Stvaranje novih kvalitetnih partnerstva između javnog i privatnog sektora, kao i unutar privatnog sektora, potpomaže razvoju rute ka uspješnom i prepoznatom turističkom proizvodu. Analiziranim rutama većinom upravljaju organizacije civilnog društva uspostavljenje u tu svrhu. Nositelj projekta razvoja rute „Putovima Frankopana“ Primorsko-goranska županija prema zakonima Republike Hrvatske upravljanje rutom može prepustiti već postojećim institucijama i organizacijama civilnog društva ili osnovati nove samo u svrhu upravljanja rutom.
- **Strategijsko upravljanje na temelju održivosti rute:** Razvoj strategije upravljanja rutom koja uključuje sve ključne atrakcije i partnere jedan je od ključnih faktora uspješnog razvoja održivog turističkog proizvoda.

3. Analiza trenutnog stanja

Pojam „kulturni turizam“ pojavio se kao „nova“ vrsta turizma 70-ih godina, iako gledajući unatrag uviđamo da su putovanja motivirana posjećivanjima manifestacija, znamenitih građevina i umjetničkih djela, postojala još u antičko doba, te se nastavila sve do današnjih dana kada su i ponovno prepoznata kao jedna od podvrsta turizma specijalnog interesa.

Trenutna turistička ponuda i strategija razvoja turizma u regiji bazira se na tradicionalnom sustavu u kojem pojedinačni gospodarski subjekti formiraju turističku ponudu. Primjer toga su turističke agencije i hotelske kuće koje zastupaju samo jedno turističko mjesto i nude ponudu smještaja uz pojedinačne izlete razgledavanja prirodnih znamenitosti u okolici.

Svjetski trend je povezivanje svih turističkih subjekata u regiji i formiranje foruma/udruženja destinacije (hoteli, gradovi, turistički uredi, muzeji, atrakcije, itd.) koji tada zajednički formiraju turistički proizvod te ga uz zajedničku promidžbu i provode. Područje Primorsko-goranske županije idealno je za organiziranje jedinstvenog turističkog paketa. Relativno male udaljenosti među destinacijama omogućuju posjet više destinacija u jednom turističkom aranžmanu.

Sve komponente projekta osim ulaganja u interpretacijske centre nisu predviđene da ostvaruju prihode, odnosno za korištenje istih neće se naplaćivati naknada niti će u istima postojati komercijalna, privatna djelatnost. Unutar rute nalazi se 7 takvih uređenih i opremljenih interpretacijskih centara te 1 centralni interpretacijski centar. Takvi centri spadaju pod lokalitete prve skupine, odnosno radi se o kaštelima koji posjeduju infrastrukturu potrebnu za smještanje kulturnih sadržaja, izložbenih postava i interpretacijskog centra. Njihova je zadaća promocija sustavne zaštite kulturne baštine na način da uz prezentacije, promocije, edukacije i druge manifestacije promoviraju njenu povijesnu vrijednost..

Lokacije diljem Primorsko-goranske županije uključene su u projekt pa će tako sljedeće lokacije postati interpretacijski centri sa stalnom postavom: Bakar, Kaštel Trsat (Rijeka), Bribirska kula (Bribir), Kaštel Grobnik, Dvorac Zrinskih (Čabar), Kaštel u Krku (Krk) i Kaštel Zrinskih (Brod na Kupu) dok će lokacije s pasivnom interpretacijom postati Gradec (na Krku), Kvadrac kula (Novi Vinodolski), Ledenice, Grižane, Drivenik, Stari grad Hreljin, Kuća Zrinskih (Kraljevica), Dvorac Stara Sušica, Dvorac Severin, Frankopanski kaštel (Crikvenica) i Manastir Gomirje.

Prema podacima Krovnog interpretacijskog plana i Studije izvodljivosti planirana je dodjela upravljanja već postojećim organizacijama. Kao **središnji interpretacijski centar** odabran je dvorac Nova Kraljevica u Kraljevici. Prihod od prodaje karte za kulturno-turističku rutu **pripisuje se centralnom interpretacijskom centru** u Kraljevici koji snosi većinu troškova kulturno-turističke rute kao jedinstvenog proizvoda dok **individualne karte** prodane na samim lokacijama, a koje se odnose na sami interpretacijski centar na lokaciji **idu na teret tog interpretacijskog centra**. Planirano je da **prihodi od usluga jednoliko raspoređuje po interpretacijskim centrima dok prihodi od suvenira odnose se na pojedini interpretacijski centar**.

Projektom se daje potpora i jedinicama lokalne samouprave koje planiraju daljnje investicije u kulturne objekte, a to se prije svega odnosi na Bakar, Općinu Vinodolsku, Grad Rijeku, Grad Krk i Grad Kraljevicu.

Navedena Studija se u okviru svoje financijske analize vodila pretpostavkom da će projekt generirati povećanje broja posjetitelja interpretacijskih centara i ostvarivati prihode na temelju 4 različite kategorije:

1. ulaznice,
2. usluge,
3. prihodi od prodaje suvenira (rabati) i
4. udio u boravišnoj pristojbi.

U kontekstu povećanja posjetitelja interpretacijskih centara predviđeno je povećanje broja posjetitelja koje za svaki od tri (Bakar, Bribir i Čabar) od tih osam centara iznosi čak 1.596,00%, za Kraljevicu 756,00%, Brod na Kupi 66,23%, Grobnik 42,00%, Krk 33,60% i Rijeku 26,22%.

Što se tiče već spomenutih operativnih prihoda, predviđen je prihod od prodaje ulaznica u iznosu od 2.623.842,00 kn, prihod od prodaje suvenira 264.600,00 kn, te prihod od prodaje usluga u iznosu od 224.000,00 kn za sve interpretacijske centre ukupno.

Obzirom da je iz same projekcije povećanja broja posjetitelja poprilično evidentno da su brojke unutar Studije **preoptimistične**, valja očekivati kako će realna brojka posjetitelja biti manja što posljedično sa sobom povlači i **smanjenje operativnih prihoda**, a posljedično tome diktira pravni oblik organizacije kojoj će upravljanje biti dodijeljeno.

Studija nije dala odgovor na neke od najčešćih razloga neuspjeha kulturno-turističkih ruta

Lokaliteti koji raspolažu određenim turističkim resursima prirodne i kulturne baštine trebale bi takve resurse na odgovarajući način pretvoriti u atraktivne turističke proizvode. Međutim, da bi se ti resursi mogli doživljavati kao poželjan turistički proizvod, trebale bi se posjetiteljima predstaviti na prikladan i originalan način. To je jedna od zadaća interpretacijskog centra, dok mu je druga funkcija isključivo kulturno-obrazovne naravi. Na takav se način promiče korištenje kulturnih i prirodnih resursa među samim stanovništvom „od malih nogu“ te među posjetiteljima, odnosno turistima.

Ranije predloženi sistem upravljanja rutom ne nudi zadovoljavajuća rješenja na nekoliko izazova:

- strateško promišljanje i upravljanje kulturnom rutom kao **jedinstvenim proizvodom**
- **nedovoljna proračunska sredstva** jedinica lokalne samouprave za održavanje i ulaganje u objekte
- multimedija je grana koja svakodnevno napreduje te je neophodno kontinuirano pratiti trendove i **ulagati u inovativnost**
- nemogućnost **financiranja** mogućih gubitaka
- sve jedinice lokalne samouprave nemaju dovoljne administrativne kapacitete za provedbu aktivnosti (**manjak djelatnika**)
- **neiskustvo** u promociji kulturnih ruta i manjak akcijskog plana marketinških aktivnosti
- preoptimistične **procjene broja posjetitelja**

Istovremeno, grad Rijeku karakteriziraju visoka gradska i županijska izdvajanja za kulturu uz visoku centralizaciju odlučivanja o financiranju kulture. Karakteristična je i visoka oslonjenost svih čimbenika na proračunsko financiranje te se uočava trend smanjenja udjela financiranja iz drugih izvora i nedovoljno financiranje iz međunarodnih fondova. Podaci o financiranju iz privatnih izvora nisu dostupni.

Postojeće stanje u kojem izrazito velik postotak sredstava odlazi za financiranje javnih ustanova u kulturi više je posljedica nacionalnog zakonodavnog okvira nego odluka koje se donose na lokalnoj razini. Zakonski definiran položaj zaposlenika javnih ustanova u kulturi dodatno je učvršćen kolektivnim ugovorom. Istodobno, izvaninstitucionalni sektor zastupljen je s oko 6 % s tim da se postotni udio i apsolutni iznos potpora izvaninstitucionalnom sektoru kontinuirano postupno smanjuju čime se narušava ravnoteža unutar samog kulturnog sektora i izvaninstitucionalni sektor dovodi se u nepravednu poziciju naspram institucionalnog.

Vezano uz najavljene velike kapitalne investicije u području kulture bilo bi potrebno uskladiti najavljene planove s višegodišnjim proračunskim projekcijama kako bi se osiguralo racionalno i transparentno planiranje i upravljanje dijelom gradskog i županijskog proračuna namijenjenog velikim investicijskim projektima u području kulture.

4. Pregled mogućih scenarija upravljanja

Plan upravljanja definirati će odrednice kulturne rute, njegovu svrhu, ciljeve i očekivane rezultate. Sukladno dostupnim informacijama sugerirati će oblik organizacijske strukture, uloge i odgovornost subjekata kako međusobno tako i s okruženjem/dionicima, potreban broj zaposlenika, porezni tretman te pregled Zakona o proračunu. Na osnovu baznih aktivnosti i prethodno izrađenih financijskih analiza i projekcija dati će prijedlog aktivnosti uzimajući u obzir vremenska i financijska ograničenja, kadrovske potrebe i moguće rizike.

Partnerstvo je preduvjet za stvaranje kvalitetnog turističkog proizvoda. U nastavku je prikazan pregled potrebnih partnerskih uloga koje su neophodne za uspješno funkcioniranje rute bez obzira na oblik upravljanja kulturno turističke rute.

Partneri	Uloge
Muzeji i galerije	Podrška u evidentiranju resursa i evaluaciji ključnih atrakcija, interpretacija, prezentacija
Ugostiteljski objekti	Ponudu na ruti, primjerenu temi i planiranim posjetiteljima
Smještajni objekti	Pružaju ponudu na ruti, primjerenu temi i planiranim posjetiteljima
Turističke agencije	Podrška u turističkoj procjeni rute. Organiziranu ponudu paketa prema ciljanim skupinama
Razvojne agencije	Organizacijska potpora, projektna priprema, izvori financiranja
Lokalne udruge	Sudjelovanje u kreiranju aktivnosti i događanja i novih sadržaja
Umjetnici, poduzetnici	Sudjelovanje u kreiranju aktivnosti i događanja i novih sadržaja

Upravljanje rutom podrazumijeva dobru povezanost dionika rute i dosljedne smjernice koje se odnose na procese i prava odlučivanja u određenim područjima odgovornosti. U samom početku kreiranja prvih europskih ruta upravljačka organizacija nije bila obvezna, stoga i danas ima ruta kojima upravlja isključivo jedan partner. Kvalitetno upravljanje rutom između partnera zahtijeva preciznu i definiranu upravljačku politiku s jasnim smjernicama odgovornosti i predanosti. U fazi kada mreža počne razvijati zajedničke proizvode, pravna struktura i ustrojstvo postaju važni kao i imenovanje Izvršnog odbora, osnivanje koordinacijskog ureda i određivanje formalnih pravila.

Osnovni elementi modela dobrog upravljanja rutom su

Pravna utemeljenost

Zajednička
administrativna
struktura

Jasno definirane
obveze

Kod projekta povezivanja objekata kulturne baštine u određenu cjelinu, od velike je važnosti osnivanje organizacija prikladnih za pravilno i kvalitetno upravljanje cjelinom. Takve organizacije bit će zadužene za djelatnosti poput upravljanja centrima za posjetitelje unutar objekata, informiranje posjetitelja o povijesti i važnosti objekata, izradi i prijevodu web stranica na svjetske jezike radi privlačenje što većeg broja posjetitelja i sl. Organizacije takvog tipa najčešće mogu biti osnovane u obliku: trgovačkog društva, udruge ili ustanove. Svi navedeni oblici organizacije imaju svoje specifičnosti, prednosti i nedostatke, stoga će cilj ove analize bit usporedba organizacijskih oblike prema kriterijima poput: načina osnivanja, vlasničke i upravljačke strukture, potrebnog broja zaposlenika, poreznog tretmana i sl., koji će pomoći u donošenju zaključka o najprimjerenijem obliku organizacije za provedbu projekta „Putovima Frankopana.“

Prilikom izrade analize u svrhu odabira najprikladnijeg oblika organizacije za upravljanje interpretacijskim centrima, uzeta je u obzir i mogućnost dodjele upravljanja **jedinicama lokalne samouprave** na čijem se području pojedini interpretacijski centri nalaze. Obzirom da u provedbi projekta uz Primorsko-goransku županiju kao korisnika sredstava i vodećeg partnera na projektu sudjeluje još 12 projektnih partnera od kojih čak 7 predstavljaju jedinice lokalne samouprave (Grad Bakar, Grad Rijeka, Općina Čavle, Općina Vinodolska, Grad Kraljevica, Općina Lokve i Grad Čabar) i da se projekt i sve provedbene aktivnosti vezane uz njega provode od 1. listopada 2015. godine, dostupni su podaci na temelju kojih se **može zaključiti kako jedinice lokalne samouprave nisu dobar odabir u kontekstu budućeg upravljanja** i to iz više razloga. Kao prvi razlog može se navesti činjenica da od navedenih 7 jedinica lokalne samouprave koje na projektu sudjeluju kao partneri njih troje **kasni s provedbom svojih predmeta nabave** (prema podacima vidljivih iz Plana nabave i Zahtjeva za nadoknadom sredstava), odnosno ne prate definirani vremenski plan nabave. Navedeni pokazatelji daju naslutiti kako bi se negativna praksa mogla nastaviti i u slučaju kada bi se istima dodijelilo upravljanje i u periodu nakon provedbe projekta zbog lokalne dnevne problematike u samim JLS i nemogućnosti sagledavanja važnosti rute Putovima Frankopana u cjelini.

Nadalje, prilikom davanja pregleda uspješnih praksi u ranijem dijelu ove analize, usmjerenim na kulturno-turističke rute u Republici Hrvatskoj i inozemstvu, vidljivo je kako se upravljanje takvim rutama dodjeljuje raznim ustanovama u kulturi, muzejima i turističkim organizacijama kao vrstama organizacija čija je isključiva djelatnost usmjerena na kulturu. Što nameće zaključak kako jedinice lokalne samouprave **nisu najprikladnije organizacije za upravljanje kulturno turističkim rutama**. Opseg djelatnosti JLS jednostavno je preširok da bi efikasno mogao obuhvatiti sve aspekte koje upravljanje kulturno-turističkom rutom uključuje.

Konačno, prilikom razmatranja uzeta je u obzir i činjenica mogućnosti financiranja svake od tih jedinica samouprave prilikom čega je izveden zaključak kako samo dvije jedinice lokalne samouprave (Grad Rijeka i Grad Krk) raspoložu novčanim sredstvima i suficitom koji bi mogao „istrpiti“ upravljanje kulturno-turističkom rutom bez stvaranja deficita unutar proračuna.¹ Premda Grad Rijeka trenutno izdvaja velik dio budžeta za financiranje ostalih projekata iz kulture zbog organizacije Europska prijestolnica kulture 2020. Preostale jedinice lokalnih samouprava u svojim godišnjim proračunskim izvješćima prikazuju ili premali proračunski suficit od nekoliko stotina tisuća kuna (Općina Čavle, Općina

¹ Newsletter – povremeno glasilo Instituta za javne financije, Ostvarenje proračuna općina, gradova i županija u 2016., veljača 2018., br. 113., dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/113.pdf>

Vinodolska, Grad Čabar) ili proračunski deficit (Grad Bakar i Grad Kraljevica) što daje za zaključiti kako **njihova financijska snaga nije dovoljna za dodjelu daljnjeg upravljanja Interpretacijskim centrima na svojem području.**

Daljnja analiza će se poglavito temeljiti na odredbama zakonskih akata poput Zakona o trgovačkim društvima, Zakona o udrugama, Zakona o proračunu, itd.

4.1. Oblici organizacije

4.1.1. Trgovačko društvo

Prema Zakonu o trgovačkim društvima, trgovačko društvo kao pravna osoba predstavlja poprilično širok pojam te je predviđena podjela na društva osoba i društva kapitala. Najveći broj registriranih društava u Republici Hrvatskoj čini društvo s ograničenom odgovornošću kao jedan od dva oblika društva kapitala (uz dioničko društvo) koji ograničava odgovornost članova samo na visinu njihovih uloga. Kao takav oblik organizacije, **d.o.o.** je prilikom osnivanja, u okviru trgovačkih društava, najinteresantniji oblik udruživanja budući da **omogućuje članovima društva isključiti osobnu odgovornost za obveze društva**, a da se ujedno odreknu ovlasti vođenja poslova društva, iako naravno Zakon o trgovačkim društvima isključuje izbjegavanje takve odgovornosti u slučaju kada se npr. društvo koristi kako bi se oštetilo vjerovnike.

Društvo s ograničenom odgovornošću oblik je trgovačkog društva u koje **jedna ili više osoba unosi uloge u unaprijed dogovoreni temeljni kapital**. Najniži iznos temeljnog kapitala je 20.000,00 kuna, dok je najniži nominalni iznos poslovnog udjela 200,00 kn. Ulozi u d.o.o. uključuju novac, no moguć je ulog i stvari i prava.

Osnivanje d.o.o.-a temelji se na društvenom ugovoru kojeg sklapaju osnivači (može biti jedna ili više osoba). Sadržaj društvenog ugovora propisan je Zakonom o trgovačkim društvima te se sklapa u obliku **javnobilježničkog akta ili ovjerene privatne isprave**. Nakon sklapanja društvenog ugovora društvo se upisuje u **sudski registar kada dobiva pravnu osobnost**. U **vlasničku strukturu** ulaze osobe koje drže poslovne udjele u društvu, a za stjecanje **poslovnih udjela** u društvo je potrebno unijeti ulog.

Obvezni organi d.o.o.-a koji predstavljaju upravljačku strukturu su **uprava i glavna skupština** dok je osnivanje nadzornog odbora obvezno jedino u Zakonom propisanim slučajevima. U konkretnom slučaju projekta „Putovima Frankopana“, propisani slučajevi neće biti primjenjivi budući da se odnose na društva s velikim temeljnim kapitalom te brojem zaposlenika. **Uprava društva** sastoji se od jednog ili više direktora te vodi poslove društva u skladu s društvenim ugovorom, odlukama članova društva te odlukama skupštine. **Glavna skupština** odlučuje o pitanjima određenim društvenim ugovorom koji njezine ovlasti može proširivati ili smanjivati u odnosu na odredbe Zakona o trgovačkim društvima iz članka 441.

Sukladno čl. 61. st. 2. Zakona o proračunu, za izvršavanje javnih službi i djelatnosti u javnom interesu država, odnosno jedinica lokalne i područne samouprave može svojom imovinom osnovati ustanove,

trgovačka društva i druge pravne osobe. Stoga je jedna od mogućnosti osnivanja društva s ograničenom odgovornošću njegovo osnivanje od strane jedinice regionalne i lokalne samouprave, odnosno Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke. Obzirom na veliku vjerojatnost da će poslovanje dioničkog društva nakon razdoblja završetka projekta biti neprofitabilno, postojala bi potreba za **eksternim financiranjem** ove organizacije, odnosno financiranje putem proračuna županije. Osim financiranja iz proračunskih sredstava, društvo bi financiranje moglo ostvariti dugoročnim kreditiranjem putem komercijalnih banaka. **Problem** koji se u tom kontekstu javlja je činjenica kako su takve banke spremne kreditirati javna poduzeća uz relativno nepovoljne uvjete i kamatne stope, opravdavajući takvu politiku rizikom prijevremene naplate dok bi bilo kakvo kratkoročno zaduživanje radi financiranja tekućih rashoda društva dovelo do povećanog duga unutar županijskog proračuna.

Pri oporezivanju, trgovačko društvo (d.o.o.) bilo bi **obveznik poreza na dobit**, kao pravna osoba koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti. Oporezivanje bi se vršilo na utvrđenu poreznu osnovicu po stopi od 12% ako su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi do 3.000.000,00 kn, odnosno po stopi od 18% ako su prihodi veći ili jednaki iznosu od 3.000.000,01 kn, kako propisuje Zakon o porezu na dobit. Uz to, trgovačko društvo bilo bi **obveznik poreza na dodanu vrijednost i obveznika doprinosa po osnovi ranog odnosa**.

4.1.2. Udruga

Udruga je oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba koje se, radi zaštite vlastitih probitaka ili, u ovom konkretnom slučaju, zaštite socijalnih, kulturnih, odgojno-obrazovnih ciljeva koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonom osnivaju sukladno Zakonu o udrugama.

Udrugu mogu **osnovati najmanje tri osnivača**, dok članom udruge može postati svaka fizička ili pravna osoba, sukladno zakonu i statutu. Udruga je **dužna voditi popis svojih članova**. Temeljni opći akt udruge je **statut**, čiji je sadržaj propisan člankom 13. Zakona o udrugama. Republika Hrvatska vodi javni registar udruga, no upis je dobrovoljan te se vrši na zahtjev osnivača udruge.

Za svoje obveze, **udruga odgovara svojom cjelokupnom imovinom**. Članovi udruge ne odgovaraju za obveze udruge svojom osobnom imovinom. Za štetu učinjenu udruzi, članovi udruge odgovaraju sukladno općim propisima o odgovornosti za štetu. Kod upravljanja udrugom, **najviše tijelo udruge je skupština** čiju nadležnost propisuje članak 18. Zakona. Pored skupštine, statutom se mogu utvrditi i upravna, nadzorna te druga tijela udruge. **Članovi udrugom upravljaju neposredno ili putem predstavnika u tijelima na način propisan statutom**.

Udruge **nemaju redovite izvore financiranja** i prepuštene su same sebi u pronalaženju potrebnih sredstava za rad udruge. Naravno, obzirom da se ova analiza referira na period nakon završetka projekta „Putovima Frankopana“, udruga bi svoje djelovanje u pogledu upravljanja interpretacijskim centrima morala financirati inicijativom vlastitih članova, bez mogućnosti financiranja iz sredstava projekta. Sukladno čl. 32 st. 1 Zakona o udrugama, udruga bi sredstva za financiranje mogla osigurati putem natječaja koji bi financirali programe i projekte od interesa za opće dobro. Obzirom da se upravljanje interpretacijskim centrima u okviru kulturne baštine može klasificirati kao projekt od

interesa za opće dobro, mogućnost financiranja udruge ovisila bi o budućoj dostupnosti takvih natječaja raspisanih od strane jedinice regionalne samouprave, ministarstva ili Europske Unije. Valja naglasiti da se takvi natječaji za udruge vrlo rijetko raspisuju što uvelike smanjuje mogućnost udruge da provodi upravljanje takvim centrima u budućnosti. Također, obzirom da projekt upravljanja interpretacijskim centrima traži veći broj osoba koje bi na upravljanju sudjelovale za svaki pojedini objekt, udruga se ne nameće kao najlogičniji izbor budući da udruge u velikom broju čine volonteri te u tom pogledu udruga raspolaže smanjenim resursima. Ukoliko bi se udruga odlučila na zapošljavanje radnika postala bi obveznik plaćanja plaće i doprinosa po osnovi radnog odnosa što bi predstavljalo dodatno opterećenje na financije udruge.

Obzirom da je prethodno već navedeno kako udruga gospodarske djelatnosti ne smije obavljati radi stjecanja dobrobiti za svoje članove ili treće osobe, radi se o neprofitnoj organizaciji koje prema čl. 2 st. 6 Zakona o porezu na dobit nisu obveznici poreza na dobit. Međutim, ukoliko udruga obavlja gospodarsku djelatnost i ako bi neoporezivanje te djelatnosti dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, Porezna uprava može rješenjem utvrditi da je određena udruga obveznik poreza na dobit za tu gospodarsku djelatnost. Drugim riječima, ukoliko bi udruga obavljanjem gospodarske djelatnosti ostvarila dobit od koje bi financijska sredstva ulagala u aktivnosti koje nisu određene njezinim statutom, ona bi bila obveznik poreza na dobit samo za navedenu gospodarsku djelatnost kojom je tu imovinu stekla, a ne i obveznik poreza na dobit na razliku između prihoda i rashoda koju ostvari od obavljanja negospodarskih i neprofitnih djelatnosti (članarine, dobrovoljni prilogi, darovi i sl.). U ovom konkretnom slučaju **upravljanja interpretacijskim centrima u okviru kulturne baštine udruga bi provodila gospodarske djelatnosti prodaje ulaznica, usluga i suvenira od kojih dok bi se njezina obveza plaćanja poreza na dobit za navedenu djelatnost utvrđivala obzirom na to bi li svoju imovinu kasnije koristila za ostvarivanje ciljeva utvrđenih statutom.**

S druge strane, prema članku 90. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, neprofitne organizacije poput udruge u načelu nisu obveznici poreza na dodanu vrijednost dokle god vrijednost njezinih isporučenih (prodanih) dobara i usluga ne prelazi svotu od 300.000 kn godišnje (pod koji iznos ne spadaju donacije i članarine). Studijom izvodljivosti i analizom troškova i koristi predviđeno je kako će ukupni godišnji operativni prihodi od prodaje ulaznica, usluga i suvenira iznositi 3.112.424,00 kn. Iako je već utvrđeno kako su brojke u navedenoj analizi nerealne, definitivno je za očekivati da će i **vrijednosti prodanih dobara i usluga** iznositi više od 300.000 kn godišnje što **udrugu dovodi u položaj obveznika poreza na dodanu vrijednost.**

4.1.3. Ustanova

Ustanova je također, poput udruge, **neprofitna organizacija koja se osniva radi trajnog obavljanja djelatnosti koje se ne obavljaju radi stjecanja dobiti.** Sukladno čl. 6. st. 1. Zakonu o ustanovama, ustanove mogu biti osnovane i kao javne ustanove za obavljanje djelatnosti kulture i obrazovanja ako je zakonom određeno da se obavljaju kao javne službe. Imovinu takve ustanove čine sredstva za rad pribavljena od osnivača ustanove, stečena pružanjem usluga i prodajom proizvoda ili sredstva koja su pribavljena iz drugih izvora.

Ustanova se osniva **aktom o osnivanju ustanove koji donosi osnivač**. Zakon propisuje sadržaj akta o osnivanju te je kod ustanova **obvezan upis u sudski registar ustanova**, kao i kod trgovačkih društava. Za svoje obveze, **ustanova odgovara cijelom svojom imovinom dok osnivač ustanove solidarno i neograničeno odgovara za njene obveze**.

Sukladno čl. 61. st. 2. Zakona o proračunu, za izvršavanje javnih službi i djelatnosti u javnom interesu država, odnosno jedinica lokalne i područne samouprave može svojom imovinom osnovati ustanove, trgovačka društva i druge pravne osobe. Pošto se u ovom slučaju razmatra **odjeljivanje upravljanja interpretacijskim centrima jednoj od 3 javne ustanove s područja Grada Rijeke čiji je osnivač Primorsko-goranska županija** (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, Prirodoslovni muzej Rijeka i Ustanova „Ivan Matetić Ronjgov) koje su već financirane od strane Primorsko-goranske županije, one predstavljaju oblik koji bi možda i najlakše mogao podnijeti takvu aktivnost budući da iza sebe ima iznos javnih sredstava kao oblik financijske sigurnosti. Uz proračunska sredstva Primorsko-goranske županije, navedene ustanove ostvaruju i financiranje putem vlastitih prihoda, Ministarstva kulture Republike Hrvatske, sredstava jedinica lokalne samouprave, donacija odnosno sponzorstva i europskih fondova. Također, sve tri ustanove su 2017. godinu zaključile s dobiti što je također veoma bitno u kontekstu sprječavanja situacije u kojoj će organizacija koja će upravljati navedenim centrima generirati gubitak. Važno je napomenuti da Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka i Prirodoslovni muzej Rijeka već posjeduju iskustva sudjelovanja u EU projektima usmjerenim na očuvanje i promociju kulturne baštine što će im definitivno povećati vjerojatnost dobivanja sredstava za buduće slične projekte.

Osim **financiranjem putem projekata**, oblik prihodovanja financijskih sredstava mogu biti i **donacije u novcu** kod kojih ne bi postojala obveza vraćanja ili protučinidbe dodijeljenih od strane lokalnih poduzetnika i fizičkih osoba, ljubitelja kulture i povijesti ili prihodi od sponzora koji bi se odnosili na donacije tvrtki kod kojih bi se određeni iznos novaca primao za neku mjerljivu korist (npr. gostoprimstvo za klijente sponzora). Međutim, za navedena dva oblika financiranja se ne može očekivati da će generirati veliki iznos prihoda i njihovo ostvarivanje u velikoj mjeri ovisi o osobnom angažmanu i sposobnostima djelatnika.

U kontekstu obveze plaćanja poreza na dobit, sukladno Zakonu poreza na dobit, ustanova, kao i udruga, **nije obveznik poreza na dobit** budući da se također radi o neprofitnoj organizaciji. Međutim, ona također može biti obveznik poreza na dobit ukoliko bi neoporezivanje gospodarske djelatnosti koju obavlja dovelo do ostvarivanja neopravdanih povlastica na tržištu, odnosno ukoliko bi dobit ostvarena obavljanjem te gospodarske djelatnosti ulagala u aktivnosti koje nisu određene njenim statutom.

Obzirom da je već utvrđeno kako će vrijednost prodanih dobara i usluga premašiti iznos od 300.000 kn koji je predviđen kao donja granica kojom se mali porezni obveznik oslobađa obveze plaćanja poreza na dodanu vrijednost, pogotovo uzimajući u obzir da navedene ustanove kroz svoje druge aktivnosti već generiraju prihode u većim iznosima, **ustanova bi bila obveznik plaćanja poreza na dodanu vrijednost. Također, navedene ustanove zapošljavaju određeni broj djelatnika što ih čini obveznicima plaćanja doprinosa po osnovi radnog odnosa.**

4.2. Usporedba

Provedbom analize tri moguća oblika organizacije u kontekstu dodjeljivanja upravljanja kulturno-turističkom rutom „Putovima Frankopana“ i interpretacijskim centrima koji se u njoj nalaze, moguće je uočiti određena obilježja koja predstavljaju prednosti i nedostatke u smislu navedenog upravljanja.

Trgovačko društvo je obveznik poreza na dobit, poreza na dodanu vrijednost i poreza na doprinose iz radnih odnosa. Vodeći računa prvenstveno o profitabilnosti upravljanja kulturno-turističkom rutom u budućnosti lako je zaključiti da trgovačko društvo samim time nije najbolji oblik organizacije kojem se može povjeriti upravljanje kulturološkim projektom. Ono može biti korisnik proračunskih sredstava županije i jedinice lokalne samouprave ukoliko su isti njezini osnivači, međutim to samo dodatno nameće pitanje opravdanosti ulaganja proračunskih sredstava u organizaciju koja je u potpunosti izložena zakonitostima tržišta i koja ničime ne garantira financijsku stabilnost i opstojnost. Također, izgledna je potreba i za dugoročnim kreditiranjem, a uz vjerojatno relativno nepovoljne uvjete i kamatne stope.

Udruga predstavlja slobodno i dobrovoljno udruženje osoba zainteresiranih za neko uvjerenje ili cilj te je stupanj „institucionalizacije“ vrlo blag, što je vidljivo i iz činjenice kako za osnivanje udruge nije potreban upis u sudski registar, već isti predstavlja izraz osnivačeve dobre volje. Mišljenje je kako se udruga ne bi mogla efikasno nositi sa zadaćama i izazovima takvog upravljanja koje bi obuhvaćalo čitav niz aktivnosti (gospodarskih i negospodarskih) koje uz to iziskuju više resursa u pogledu financija i zaposlenika ili volontera kojima udruge u pravilu ne raspolažu u većem broju. Također, mogućnost financiranja udruge je ograničenije i neizvjesnije u odnosu na ustanovu budući da udruga svoje financiranje može ostvariti putem prijave na projektne natječaje, te bi na taj način financiranje udruge ovisilo o budućoj dostupnosti takvih natječaja raspisanih od strane jedinice regionalne samouprave, ministarstva ili Europske Unije. Valja naglasiti da se takvi natječaji za udruge vrlo rijetko raspisuju što uvelike smanjuje mogućnost udruge da provodi upravljanje takvim centrima u budućnosti.

Ustanova. Na temelju navedenog nameće se zaključak kako je upravo ustanova najprikladniji oblik organizacije za obavljanje predmetne aktivnosti. Ona predstavlja ravnotežu između izloženosti tržišnim zakonitostima te stupnja „institucionalizacije“ čija se organizacija temelji na jasno definiranom i strukturiranom pravnom okviru koji proizlazi iz Zakona o ustanovama. Karakterizira je blaži porezni tretman dok mogućnost korištenja proračunskih sredstava u kontekstu javnih ustanova daje veću financijsku sigurnost prijeko potrebnu za upravljanje kulturno-turističkom rutom i bitno smanjuje i ublažava rizike propasti uslijed neprofitabilnog poslovanja. Ustanove se također mogu financirati iz projekata Europske Unije u čemu tri navedene ustanove, kojima se upravljanje razmatra dodijeliti, već posjeduju iskustvo.

UDRUGA

- **PREDNOSTI**
 - jednostavnost osnivanja
 - blaži porezni tretman
- **NEDOSTACI**
 - otežana mogućnost financiranja
 - nedostatak ljudskih resursa za provedbu upravljanja

USTANOVA

- **PREDNOSTI**
 - mogućnost djelovanja kao javna ustanova i financiranja iz proračuna JLRS
 - proračunska sredstva daju veću financijsku sigurnost prilikom provedbe upravljanja
 - lakša mogućnost financiranja kroz projektne natječaje
 - blaži porezni tretman
- **NEDOSTACI**
 - financijsko opterećenje županijskog proračuna

TRGOVAČKO DRUŠTVO

- **PREDNOSTI**
 - mogućnost osnivanja i financiranja od strane JLRS
 - naknadna mogućnost privatiziranja
- **NEDOSTACI**
 - potpuna izloženost zakonitostima tržišta
 - obveznik poreza na dobit, poreza na dodanu vrijednost i poreza na doprinose iz plaće
 - otežana mogućnost dugoročnog financiranja bez stvaranja proračunskih gubitaka jedinicama lokalne i regionalne samouprave

4.3. Prijedlog postojećih Ustanova

Primorsko-goranska županija osnivač je tri javne ustanove kulture:

1. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka,
2. Prirodoslovni muzej Rijeka,
3. Ustanova „Ivan Matetić Ronjgov“.

Ustanova „Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka“	
Kratki opis:	Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja (u daljnjem tekstu: Ustanova), osnovan je 1893. godine kao Museo Civico- Gradski muzej. Od 1961. godine nosi današnji naziv. Svoju djelatnost Ustanova obavlja osnovom Zakona o muzejima (NN 110/15) i Zakona o zaštiti kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 87/09 i 88/10). Muzej je ustanova od osobitog regionalnog interesa jer kao jedina takva institucija kompleksnog tipa na području Primorsko – goranske županije pribavlja, stručno čuva, proučava, znanstveno obrađuje, publicira, promovira i prezentira kulturnu i povijesnu baštinu Županije te svjedoči o dugoj, organiziranoj muzejskoj djelatnosti u Gradu Rijeci.
Skraćeni naziv Ustanove:	PPMHP

Osnovne informacije o Ustanovi

Sjedište:	Muzejski trg 1, 51 000 Rijeka.
OIB:	06230677933
Osnivač:	Primorsko-goranska županija.
Pravni oblik:	Javna ustanova.
Godina osnivanja:	1961. godine.
Glavni objekt:	Guvernerova palača na navedenom sjedištu.
Upravljanje drugim objektima:	PPMHP kao središnja muzejska ustanova upravlja s ukupno pet dislociranih muzejskih zbirki na području Primorsko-goranske županije: <ol style="list-style-type: none"> 1. Muzejska zbirka Kastavštine- Grad Kastav, 2. Etnografska zbirka otoka Krka- Općina Dobrinj, 3. Memorijalni centar Lipa pamti- Općina Matulji, 4. Zbirka arheoloških nalaza Cickini- Općina Malinska-Dubašnica, 5. Zbirka maketa brodova brodogradilišta Kraljevica- Grad Kraljevica.
Službena internet stranica:	http://www.ppmhp.hr/

Djelatnost, organizacijska struktura i programske aktivnosti Ustanove

Djelatnosti:	Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Rijeci. Prema važećem statutu djelatnost Ustanove obuhvaća: <ul style="list-style-type: none"> • sustavno skupljanje, čuvanje i istraživanje predmeta i zbirke značajnih za povijest, povijest pomorstva i kulture, etnografiju i arheologiju Primorsko - goranske županije i njezinih rubnih područja, • stručna i znanstvena obrada i sistematizacija u zbirke,
---------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • trajno zaštićivanje muzejske građe, muzejske dokumentacije, muzejskih lokaliteta i nalazišta, njihovo neposredno i posredno predočavanje javnosti putem stalnih i povremenih izložaba, • objavljivanje podataka i spoznaja o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava, • dopunsko educiranje mladeži i odraslih u suradnji s prosvjetnim i drugim ustanovama, • restauriranje i konzerviranje predmeta, • fotolaboratorijski poslovi i slični poslovi i usluge, • iznajmljivanje slobodnog prostora, pomagala i muzejske građe za izložbe, kulturne i ostale namjene.
<p>Organizacijska struktura:</p>	<p>Prema važećem statutu upravljačka tijela Ustanove su Upravno i Stručno vijeće te Ravnatelj. Upravno vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove. Predsjednika i jednog člana Upravnog vijeća u ime Osnivača bira Županijska skupština iz redova istaknutih kulturnih i znanstvenih stručnjaka, dok trećeg člana bira Stručno vijeće iz svojih redova. Funkciju izvršnog rukovoditelja i osobe odgovorne za zastupanje nosi Ravnatelj, koji prema potrebi u suradnji s Upravnim vijećem, vodi operativno poslovanje Ustanove. Stručno vijeće sastavljeno je od stručnog muzejskog osoblja i Ravnatelja, a glavna mu je zadaća davati stručna mišljenja i smjernice za programski razvoj i organizaciju stručnih djelatnosti.</p> <p>Organizacijske jedinice Ustanove podijeljene su na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odjeli: arheološki, etnografski i kulturno-povijesni odjel te odjel za povijest pomorstva, • Stručne službe: konzervatorsko – restauratorska, preparatorska i pedagoška služba,

	<ul style="list-style-type: none"> Zajedničke službe: administrativno – računovodstveni poslovi, čuvarska služba i služba za održavanje čistoće. <p>U 2017. godini Ustanova je zapošljavala ukupno 28 djelatnika.</p>
Programske aktivnosti:	Programske aktivnosti Ustanove odnose se na stručnu, istraživačku, izložbenu, izdavačku, znanstvenu, edukativnu i promidžbenu djelatnost u cilju očuvanja materijalne i nematerijalne kulturne baštine, popularizacije umjetnosti i znanosti među građanstvom i mladima i unapređenja turističke i kulturne ponude.
Misija i Vizija Ustanove	
Vizija:	Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja je ustanova koja prikuplja, čuva i prezentira građu značajnu za kulturno-povijesni identitet Rijeke i Primorsko-goranske županije. Djelatnost obavlja sukladno najvišim muzeografskim standardima, na način koji je inovativan, društveno relevantan, ekonomski održiv te inkluzivan i atraktivan za najširi krug korisnika i posjetitelja.
Misija:	Prema važećem Statutu, Ustanova svoju misiju ispunjava obavljanjem registriranih djelatnosti, u skladu s ciljem osnivanja, a to je prikupljanje, čuvanje i prezentiranje građe na području Primorsko-goranske županije.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Primorsko-goranske županije.
Drugi izvori financiranja:	Vlastiti prihodi, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva, Europski fondovi.
Razlika prihoda i rashoda:	Ustanova je 2017. godinu zaključila s viškom prihoda od 125.282,27 kuna.
EU projektno iskustvo Ustanove	
EU projekt „Mala barka 2– Očuvanje pomorske baštine Sjevernog Jadrana“:	Glavni cilj projekta je očuvanje, zaštita, promicanje i razvoj pomorske baštine pograničnog područja Hrvatske i Slovenije kroz valorizaciju na načelima održivog turizma. Projekt će na cijelom obalnom dijelu pograničnog područja maksimalno zaštititi postojeću materijalnu i nematerijalnu pomorsku baštinu te ju kroz niz mjera sustavno iskoristiti

	<p>kako bi se razvio i zaživio zajednički turistički proizvod.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 2.164.455,00 eura.</p>
<p>EU integrirani projekt „Revitalizacija Guvernerove palače i Nugentove kuće u Rijeci“:</p>	<p>Cilj projekta je izrada studijske i projektne dokumentacije potrebne za pristupanje fazi provedbe revitalizacije Guvernerove palače i Nugentove kuće. Posljedično, uspješnom pripremom studijske i projektne dokumentacije za integrirani projekt ostvarili bi se uvjeti za provedbu građevinskih zahvata i opremanje dva zaštićena nepokretna kulturna dobra: Guvernerove palače i Nugentove kuće te strateški okvir za buduće djelovanje korisnika, kao i njegovo pozicioniranje i valoriziranje u turističkom kontekstu na području Primorsko-goranske županije, odnosno unutar Grada Rijeke. Ukupna vrijednost projekta iznosi 3.486.133,68 kuna.</p>
<p>EU projekt „Claustra+ Prekogranična destinacija kulturnog i zelenog turizma Claustra Alpium Iuliarum“:</p>	<p>Cilj projekta je aktivna zaštita baštine održivim turizmom u vidu zaštite povijesnog rimskog obrambenog sustava Claustra Alpium Iuliarum na području Hrvatske i Slovenije. Arheološki ostaci sustava pružaju se u intervalima od Rijeke u Hrvatskoj do Posočja u Sloveniji, a položaj obrambenih zidova ukazuje na svrhovito korištenje prirodnih obilježja raznolikog krajolika. Projekt Claustra predstavlja izniman primjer integracije arhitekture s prirodnim okolišem, te je takav i doživljaj posjetitelja.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.779.988,15 eura.</p>
<p>EU projekt „Biti izbjeglica: europski narativ“:</p>	<p>Cilj projekta je predočenje europske izbjegličke priče na mjestima gdje se povijest tradicionalno prenosi- u muzejima. U sklopu projekta Ustanova je organizirala istoimenu izložbu. Izložbom je usmjerena pozornost na činjenicu da je „biti izbjeglica“ zajedničko europsko iskustvo kojeg treba učiniti vidljivim i dijeliti kao zajedničku tešku baštinu.</p>

Ustanova „Prirodoslovni muzej Rijeka“	
Kratki opis:	Prirodoslovni muzej u Rijeci (u daljnjem tekstu: Ustanova) utemeljen je u svibnju 1876. godine kada je dr. Josef Roman Lorenz tadašnjem gradonačelniku Rijeke, Giovanniju de Ciotti, predstavio detaljno razrađen program razvoja regionalnog prirodoslovnog muzeja. Od osnutka do danas u Ustanovi se radi na istraživanjima i popularizaciji prirodne baštine. Ustanova brine i skrbi o 29 zbirki s približno 90.000 muzejskih predmeta. Danas je Ustanova regionalni prirodoslovni muzej, koji svojim osnovnim djelatnostima: prikupljanjem, stručnom i znanstvenom obradom, trajnim pohranjivanjem te prezentacijom muzejske građe i muzejskom edukacijom u najvećoj mjeri pokriva područje Primorsko-goranske županije, ali i ostatka Republike Hrvatske i šire.
Skraćeni naziv Ustanove:	PMR
	
Osnovne informacije o Ustanovi	
Sjedište:	Lorenzov prolaz 1, 51 000 Rijeka.
OIB:	38904876318
Osnivač:	Primorsko-goranska županija.
Pravni oblik:	Javna ustanova u kulturi.
Godina osnivanja:	1945. godine.
Glavni objekt:	Obiteljska vila grofa Negronia.
Upravljanje drugim objektima:	Temeljem potpisanog Sporazuma između Ustanove i Grada Delnice, Ustanovi je povjereno upravljanje Kaštelom Zrinskih u naselju Brod na Kupi.
Službena internet stranica:	http://www.prirodoslovni.com/
Djelatnost, organizacijska struktura i programske aktivnosti Ustanove	
Djelatnosti:	<p>Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Rijeci. Prema važećem statutu djelatnost Ustanove obuhvaća:</p> <ul style="list-style-type: none"> prikupljanje, čuvanje i istraživanje kulturnih i prirodnih dobara značajnih za područje Primorsko-goranske županije, Republike Hrvatske i šire,

	<ul style="list-style-type: none"> • stručnu i znanstvenu obradu prirodoslovne građe, prirodnih i kulturnih dobara i sistematizaciju u zbirke, • trajno zaštićivanje muzejske građe, muzejske dokumentacije, muzejski prezentiranih baštinskih lokaliteta i nalazišta, • interpretiranje i prezentiranje javnosti muzejske građe i baštine putem različitih komunikacijskih oblika u stvarnom i virtualnom okruženju u zemlji i inozemstvu, • programe muzejske edukacije djece, mladeži, odraslih i ostalih skupina, • objavljivanje podataka i spoznaja o muzejskoj građi i muzejskoj dokumentaciji putem stručnih, znanstvenih i drugih obavijesnih sredstava, • djelatnost botaničkih vrtova, akvarija, terarija i slični oblici držanja živih organizama u svrhu ex-situ zaštite, edukacije i prezentacije, • promidžbu i popularizaciju prirodoslovlja uopće, • zaštitu prirodne baštine, • vođenje specijalne knjižnice, • promidžbu, • stručne i znanstvene ekspertize i istraživanja, stručni nadzor, izrada elaborata i ostale usluge iz područja muzejske djelatnosti, • izdavačku djelatnost, • organiziranje predavanja, tečajeva, simpozija, seminara, radionica i drugih manifestacija, i dr.
<p>Organizacijska struktura:</p>	<p>Prema važećem statutu upravljačka tijela Ustanove su Muzejsko i Stručno vijeće te Ravnatelj. Muzejsko vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove i sastoji se od 5 članova. Predsjednika i dva člana Muzejskog vijeća u ime Osnivača bira Županijska skupština, dok druga dva člana biraju djelatnici Ustanove, pri čemu jednog člana bira Stručno vijeće među svojim članovima, a drugog člana biraju svi djelatnici Ustanove. Funkciju izvršnog rukovoditelja i osobe odgovorne za zastupanje nosi Ravnatelj, koji prema potrebi u suradnji s Upravnim vijećem, vodi operativno poslovanje Ustanove. Stručno vijeće sastavljeno je od stručnog muzejskog osoblja i Ravnatelja, a glavna mu je zadaća davati stručna mišljenja i smjernice za programski razvoj i organizaciju stručnih djelatnosti Ustanove.</p> <p>Organizacijske jedinice Ustanove podijeljene su na:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Stručno-znanstvene grupe: geološko-paleontološka, mineraloško-petrografska, botanička, zoološka, mikološka, mikrobiološka i antropološka grupa, • Zajedničke stručne službe: pedagoška, dokumentacijska, informatička, preparatorska, knjižničarska, promidžbena i služba odnosa s javnošću i služba za posjetitelje, • Služba općih poslova: administrativna i računovodstvena služba, • Služba pomoćnih poslova: služba održavanja i čistoće. <p>U 2017. godini Ustanova je zapošljavala ukupno 13 djelatnika.</p>
Programske aktivnosti:	<p>Programske aktivnosti Ustanove odnose se na prikupljanje, proučavanje i trajno čuvanje predmeta materijalne i nematerijalne prirodne baštine, muzejsko-edukativnu djelatnost, popularizaciju prirodoslovlja, kulture i znanosti u javnosti te jačanje identiteta ustanove, izložbenu, izdavačku i znanstvenu djelatnost, te javno djelovanje i unapređivanje ponude u kulturnom i prirodoslovnom turizmu.</p> <p>Posebni ciljevi su unapređenje postojećih aktivnosti Muzeja, te pokretanje novih od interesa za Županiju, s naglaskom na poticanje kvalitete javnog djelovanja i prezentacije ustanove u Rijeci i Brodu na Kupi.</p>
Misija i Vizija Ustanove	
Vizija:	Ne postoji jasno definirana vizija Ustanove.
Misija:	Ne postoji jasno definirana misija Ustanove.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Primorsko-goranske županije.
Drugi izvori financiranja:	Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva, Europski fondovi.
Razlika prihoda i rashoda:	Ustanova je 2017. godinu zaključila s viškom prihoda od 19.871,33 kuna.
EU projektno iskustvo Ustanove.	
EU projekt „KRASn'KRŠ“:	<p>Glavni cilj projekta je očuvanje prirodne i kulturne baštine krškog krajolika, kroz očuvanje i valorizaciju same baštine, ali i razvojem turističke ponude temeljene na baštini krša za moderne posjetitelje te povezivanjem turističkih atrakcija i usmjeravanje turista u turistički manje razvijena područja.</p> <p>Ukupna vrijednost projekt iznosi 1.526.392,25 eura.</p>
EU projekt „LIKE“:	Glavni cilj projekta je zaštita prirodne baštine, a usmjeren je na područje krškog ruba kao niza strmih stijena i vapnenačkih

	<p>padina gdje je dugotrajna interakcija čovjeka i prirode proizvela osebujne biološke, kulturne i estetske vrijednosti, a održavanje tog odnosa nužno je za njihovo očuvanje. U provedbi projekta Ustanova sudjeluje u stručnim i znanstvenim istraživanjima, praćenju stanja i provođenju mjera aktivne zaštite travnjaka, biljnih vrsta Tommasinijeve merinke i razgranjenog srpca, u osmišljavanju i provedbi kompleksnog edukativnog programa, u organizaciji promotivnih događanja.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.528.377,29 eura.</p>
<p>EU projekt „CLAUSTRA+“:</p>	<p>Glavni cilj projekta je aktivna zaštita baštine održivim turizmom – povijesnog rimskog obrambenog sustava Claustra Alpium Iuliarum na području Hrvatske i Slovenije. U sklopu projekta, Ustanova sudjeluje u različitim aktivnostima koje će život starih Rimljana i funkcioniranje obrambenog sustava predstaviti u kontekstu odnosa starih Rimljana s prirodom, kao i u smislu današnjih prirodnih vrijednosti koje okružuju arheološka nalazišta.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta iznosi 1.779.988,15 eura.</p>
<p>EU projekt „Kulturno-turistička ruta Putovima Frankopana“:</p>	<p>Glavni cilj projekta je razviti kulturno-turistički proizvod čiji će sadržaji privući veći broj posjetitelja na lokacije kaštela koji nisu bili u prvom planu turističke ponude Primorsko-goranske županije te na taj način oživjeti dosad manje razvijene krajeve. Projekt će zaštititi kulturno nasljeđe obitelji Frankopan na području Primorsko-goranske županije te stvoriti novu društveno-ekonomsku vrijednost kroz njezinu turističku valorizaciju.</p> <p>Ukupna vrijednost projekta je 64.116.001,04 kuna.</p>

Ustanova „Ivan Matetić Ronjgov“	
Kratki opis:	Ustanova "Ivan Matetić Ronjgov" (u daljnjem tekstu: Ustanova) započela je radom listopadu 1994. godine, a nastala je iz Kulturno-prosvjetnog društva „Ivan Matetić Ronjgov". Kuća u kojoj se rodio skladatelj Ivan Matetić Ronjgov, a u kojoj djeluje Ustanova zaštićeni je spomenik i upisana je u registar nepokretnih spomenika kulture te ima svojstvo kulturnog dobra. Ustanova je od osobitog regionalnog interesa, i jedinstvena takve vrste u Hrvatskoj, jer se bavi očuvanjem i oživljavanjem kulturne baštine autohtonog jezičnog i glazbenog folklora i narodnih običaja Primorsko-goranske županije. Svrha Ustanove je da kroz svoje djelatnosti promiče Županiju, afirmira njezin kulturni identitet, potiče kulturno stvaralaštvo mladih, unapređuje, njeguje i proučava tradicije, običaje i folklor lokalnih cjelina.
Skraćeni naziv Ustanove:	IMR
	
Osnovne informacije o Ustanovi	
Sjedište:	Ronjgi 1, 51 216 Viškovo.
OIB:	38492113059.
Osnivač:	Primorsko-goranska županija.
Pravni oblik:	Javna ustanova.
Godina osnivanja:	1994. godine.
Glavni objekt:	Rodna kuća skladatelja Ivana Matetića Ronjgova.
Službena Internet stranica:	https://www.ustanova-imronjgov.hr
Djelatnost, organizacijska struktura i programske aktivnosti Ustanove	
Djelatnosti:	Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Rijeci. Prema važećem statutu djelatnost Ustanove podijeljena je na tri stavke te obuhvaća: <ol style="list-style-type: none"> 1. Opća djelatnost <ul style="list-style-type: none"> • posjeti spomen domu "Ivan Matetić Ronjgov" • sređivanje i pohrana rukopisne i druge građe

	<ul style="list-style-type: none"> • radio emisije "iz hrvatske narodne baštine" • marketing i propaganda <p>2. Manifestacijska djelatnost</p> <ul style="list-style-type: none"> • večeri pul Matetićevega ognjišća • Matetićeve dani • proljeće u Ronjgima • susret glazbenih škola • mantinjada pul Ronjgi • kanat pul Ronjgi – susret pjevačkih zborova PGŽ-a <p>3. Stručne katedre</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktiv zborovođa • katedra čakavskih pjesnika • katedra „Mladi glazbenici“ • delavska katedra • mješoviti pjevački zbor «Ronjgi» • katedra za istraživanje glazbene baštine Rijeke i okolice <p>4. Znanstveni skupovi – pogovori</p> <p>5. Izdavačka djelatnost</p>
<p>Organizacijska struktura:</p>	<p>Prema važećem statutu upravljačka tijela Ustanove su Upravno i Stručno vijeće te Ravnatelj. Upravno vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove. Upravno vijeće sastavljeno je od tri člana koje imenuje i razrješava Skupština PGŽ-a. Funkciju izvršnog rukovoditelja i osobe odgovorne za zastupanje nosi Ravnatelj, koji prema potrebi u suradnji s Upravnim vijećem, vodi operativno poslovanje Ustanove. Stručno vijeće sastavljeno je od stručnih djelatnika Ustanove ili njezinih vanjskih suradnika i Ravnatelja, a glavna mu je zadaća davati stručna mišljenja i smjernice vezanim uz organizaciju rada i razvitka djelatnosti Ustanove.</p> <p>U 2017. godini Ustanova je zapošljavala ukupno 3 djelatnika.</p>
<p>Programske aktivnosti:</p>	<p>Programske aktivnosti Ustanove usmjerene su na očuvanje materijalne i nematerijalne autohtone kulturne baštine, očuvanje i popularizaciju autohtonog jezičnog i glazbenog izričaja među građanstvom i mladima, istraživačka, izložbena, izdavačka i znanstvena djelatnost u svrhu aktiviranja društveno važnih tema, te javno djelovanje i unapređenje ponude u turizmu. Posebni ciljevi su unapređenje postojećih</p>

	aktivnosti Ustanove, te pokretanje novih, od interesa za Županiju, s naglaskom na poticanje kvalitete javnog djelovanja i prezentacije Ustanove.
Misija i Vizija Ustanove	
Vizija:	Kulturno-spomenički, turističko-izletnički sadržaji u kući jednog skladatelja originalni su i prepoznatljivi u širem smislu, te mogu postati značajni hrvatski brend i važan element turističke ponude Primorsko-goranske županije.
Misija:	Misija Ustanove usmjerena je na očuvanje kulturne baštine, autohtonog jezičnog izričaja, s naglaskom na stvaralaštvo Ivana Matetića Ronjgova, ali i oživljavanja starih narodnih običaja našega kraja.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Primorsko-goranske županije.
Drugi izvori financiranja:	Vlastiti prihodi Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva.
Proračun 2017. godine.	Ustanova je 2017. godinu zaključila s viškom prihoda od 8.600,79 kuna.
EU projektno iskustvo Ustanove	
Ustanova ne posjeduje iskustvo sudjelovanja u EU projektima.	

4.4. Primjeri modela upravljanja

Upravljanje kulturno-turističkim rutama termin je koji se odnosi na upravljanje materijalnim i nematerijalnim bogatstvima pojedinih ruta, a koji danas ima sve veću važnost i potrebu. Termin se ne odnosi samo na upravljanje pojedinim dijelovima baštine kao turističkim objektima i turističkim atrakcijama već i na drugi način upravljanja u vidu administracijsko-financijskog upravljanja, odnosno menadžmenta.

U procesu odabira organizacije koja će, nakon provedbe projekta, upravljati kulturno-turističkom rutom „Putovima Frankopana“ važno je osloniti se i na istraživanje primjera dobre prakse iz područja valorizacije kulturno-povijesne baštine i njihovog održivog turističkog razvoja. Funkcija primjera dobre prakse je informativne, a djelomično i inspirativne prirode, čija se vrijednost očituje u tome što omogućuje integraciju vlastitog iskustva s onim analiziranim iz prakse. Obzirom na izbor Nositelja projekta „Putovima Frankopana“ da za upravljanje kulturno-turističkom rutom odabere organizaciju u obliku Javne ustanove, kao primjer dobre prakse odabrana je Javna ustanova „Tvrđava kulture Šibenik“. Navedenu javnu ustanovu osnovalo je Gradsko vijeće grada Šibenika u svrhu upravljanja obnovljenim šibenskim fortifikacijama: tvrđavama sv. Mihovila i Barone. Ustanova predstavlja primjer prakse dobrog upravljanja gdje je kulturno-povijesna baština na najbolji mogući način iskorištena za promociju turističke destinacije i razvitka održivog turizma. Značaj i rad Ustanove vidljiv je iz dobivanja

prestižne nagrade „Plautilla“, čiji je dobitnik i PGŽ, a o kojoj će biti riječi u daljnjem tekstu. Detaljne informacije o Ustanovi dobivene su s Internet stranice same Ustanove te iz ostalih relevantnih izvora na internetu.

Također u svrhu davanja primjera dobrih upravljanja za preostale dvije organizacije – udrugu i d.o.o., navest će se primjeri Udruge „Društvo prijatelja dubrovačkih starina“ koja, među ostalim, provodi upravljanje zidinama Grada Dubrovnika i društva s ograničenom odgovornošću „RIJEKA 2020 d.o.o.“ osnovano sa svrhom provođenja inicijative Europska prijestolnica kulture za 2020. godinu.

Ustanova „Tvrđava kulture Šibenik“	
Razlog odabira:	Kroz svoj rad, Ustanova potiče svjesnost o očuvanju i valorizaciji spomeničkog i kulturnog nasljeđa, autohtonih lokacija i tradicije. Učinkovitim upravljanjem kulturnim bogatstvima dodatno pridonosi razvoju gospodarstva, a uz povećanje broja zaposlenih u kulturnom turizmu podiže i kvalitetu života lokalne zajednice. Krajnji cilj Ustanove je promocija kulturnih resursa grada Šibenika i kulturna nadogradnja u skladu sa održivim rastom i razvojem same destinacije. Ustanova ima status javne ustanove u kulturi za upravljanje objektima fortifikacijskog sustava Grada Šibenika i drugih objekata koje joj povjeri Osnivač po posebnim odlukama, provodi, afirmira i potiče kulturno-umjetničko stvaralaštvo, te koordinira kulturno-umjetničke aktivnosti od interesa za grad Šibenik u svrhu kulturnog, turističkog i gospodarskog razvoja grada Šibenika.
	
Osnovne informacije o Ustanovi	
Sjedište:	Vodička 4, 22 000 Šibenik
OIB:	09301205081
Osnivač:	Grad Šibenik
Pravni oblik:	Javna ustanova u kulturi
Godina osnivanja:	2016. godina
Glavni objekt:	Prilikom osnivanja Ustanova je s gradom Šibenikom potpisala Ugovor o povjeravanju kulturnih dobara, Tvrđave sv. Mihovila i Tvrđave Barone, na rok od 20 godina.
Službena internet stranica:	http://www.tvrdjava-kulture.hr/

Djelatnost i organizacijska struktura Ustanove	
Djelatnosti:	<p>Ustanova provodi, afirmira i potiče kulturno-umjetničko stvaralaštvo, te koordinira kulturno-umjetničke aktivnosti od interesa za grad Šibenik u svrhu kulturnog, turističkog i gospodarskog razvoja grada Šibenika. Ustanova je registrirana pri Trgovačkom sudu u Zadru, stalnoj službi Šibenik. Prema važećem Statutu djelatnost Ustanove obuhvaća:</p> <ul style="list-style-type: none"> • djelatnost upravljanja objektima fortifikacijskog sustava sa svim pripadajućim sadržajima u vlasništvu ili koncesiji Grada Šibenika i drugim objektima u vlasništvu ili koncesiji Grada Šibenika koje joj povjeri Osnivač po posebnim odlukama. • Provodi, afirmira i potiče kulturno-umjetničko stvaralaštvo, te koordinira kulturno umjetničke i druge aktivnosti od interesa za grad Šibenik u svrhu kulturnog, turističkog i gospodarskog razvoja Grada Šibenika. <p>Ustanova obavlja i druge djelatnosti koje služe obavljanju djelatnosti upisane u sudski registar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kupnja i prodaja robe, • pružanje usluga u trgovini, • Izrada i prodaja suvenira, razglednica, publikacija, • Izdavačka i nakladnička djelatnost, • održava aktivnosti vezane uz djelatnost ustanove , • organizacija interaktivnih radionica u kojima se promiče nematerijalna i materijalna baština, • obavljanje i drugih poslova koji se odnose na rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje utvrđene Zakonom o ustanovama i Statutom.
Organizacijska struktura:	<p>Prema važećem statutu Ustanovu predstavlja i zastupa Ravnatelj.</p> <p>Ravnatelj također može dati punomoć drugoj osobi za zastupanje Ustanove u pravnom prometu. Ostala upravljačka tijela Ustanove su Upravno i Stručno vijeće. Upravno vijeće ima funkciju glavnog upravljačkog tijela zaduženog za donošenje upravnih, programskih, financijskih i drugih akata, propisa i dokumenata nužnih za rad Ustanove. Upravno vijeće sastoji se od pet članova: tri predstavnika osnivača grada Šibenika te dva predstavnika djelatnika Ustanove. Stručno vijeće čine tri djelatnika Ustanove, koji se biraju na prijedlog Ravnatelja. Stručno vijeće sudjeluje u utvrđivanju plana i programa rada Ustanove, prati njegovo ostvarivanje, raspravljati odlučuje o</p>

	<p>stručnim pitanjima rada, potiče i promiče stručni rad te obavlja i druge stručne poslove utvrđene zakonom Statutom</p> <p>Radi ostvarivanja prethodno navedenih djelatnosti ustrojeni su posebni Odjeli unutar Ustanove koji nemaju svojstvo pravne osobe niti imaju ovlaštenja u pravnom prometu. Ustanova izvršava poslove i ostvaruje svoje zadaće putem sljedećih Odjela:</p> <p>1. Odjel za administrativne i financijske poslove:</p> <p>U Odjelu se obavljaju poslovi u vezi s tehničkim usklađivanjem rada unutarnjih ustrojstvenih jedinica u sastavu Ustanove, poduzimaju mjera za osiguranje učinkovitosti u radu, te pravni poslovi, upravni i stručni poslovi vezani za planiranje, razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima. Obavljaju se i poslovi izrade prijedloga financijskog plana, praćenja ostvarivanja donesenog financijskog plana, izrada proračuna, pribavljanje izvješća i nadzor nad namjenskim trošenjem sredstava, sastavljanje financijskih izvješća, vođenje knjigovodstvenih evidencija i analitike te obavljanje računovodstvenih poslova Ustanove. Odjel također obavlja poslove javne nabave, informatizacije, te opće, pomoćne i tehničke poslove vezani za poslove prijepisa i umnožavanja, pisarnice, otpreme i pismohrane, ekonomata, održavanja prostora, opreme i čistoće.</p> <p>2. Odjel za kulturno-povijesnu baštinu:</p> <p>Odjel je zadužen za prikupljanje i istraživanje povijesne, spomeničke i arhivske građe, dokumentacije i literature vezane uz kulturno-povijesni i društveni razvoj grada Šibenika i okolice, s posebnim naglaskom na šibenski fortifikacijski sustav.</p> <p>3. Odjel za programe i produkciju:</p> <p>Odjel je zadužen za osmišljavanje, ugovaranje i realizaciju svih programa namijenjenih javnosti, na objema tvrđavama.</p> <p>4. Odjel za marketing, promociju i prodaju:</p> <p>Odjel je zadužen za planiranje i provedbu svih marketinških i promotivnih aktivnosti, razvijanje strategija marketinga, promocije i prodaje, osmišljavanje i nabavu svih vrsta promotivnog materijala, kao i za edukaciju osoblja o uspješnom izvođenju promotivnih i prodajnih aktivnosti.</p> <p>5. Odjel za tehničke poslove:</p> <p>Odjel skrbi o urednom i pravilnom korištenju imovine i sredstava za rad; vodi evidencija o imovini Ustanove, vode se</p>
--	---

	<p>poslovi tekućeg održavanja objekata i nadzor nad funkcionalnim korištenjem objekata, instalacija i ostalih sredstava.</p> <p>Prosječan broj zaposlenih u Ustanovi tokom 2017. godine, na osnovi sati rada, iznosio je 23 zaposlena djelatnika.</p>
Cilj osnivanja Ustanove	
Vizija:	Cilj Ustanove je biti sinonim za uspješno upravljanje kulturnom baštinom, primjer dobre prakse u inovativnom upravljanju kulturnom baštinom, na društveno koristan i održiv način.
Misija:	Misija Ustanove je nastaviti podizati svijest o očuvanju i vrednovanju spomeničkog i kulturnog nasljeđa te pomnim planiranjem i organizacijom brojnih kulturnih programa razvijati pozitivne potencijale Šibenika i šibenskog područja.
Izvori financiranja Ustanove u 2017. godini	
Primarni izvor financiranja:	Proračunska sredstva Grada Šibenika.
Drugi izvori financiranja:	Vlastiti prihodi, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Sredstva jedinica lokalne samouprave, Donacije, odnosno sponzorstva, Europski fondovi.
Razlika prihoda i rashoda:	Ustanova je u 2017. godini ostvarila ukupne prihode poslovanja u iznosu od 6.556.220 kuna, dok su ukupni rashodi poslovanja ostvareni u iznosu od 6.763.186 kuna, što predstavlja manjak prihoda od 206.966 kuna. Međutim, obzirom na preneseni višak prihoda iz prethodne 2016. godine Ustanova je 2017. godinu završila s viškom prihoda poslovanja u iznosu 237.645 kuna.
Posebne nagrade Ustanove	
Kulturno-turistička nagrada „Plautilla“:	Grad Šibenik je za osnivanje javne ustanove u kulturi „Tvrđava kulture Šibenik“ osvojio međunarodnu kulturno-turističku nagradu ‘Plautilla’. Nagrada u vidu plaketa sa zlatnim znakom koja se dodjeljuje za kvalitetu i inovativnost u upravljanju povijesnim gradovima za zaštitu kulturne baštine, promidžbe i distribucije kulturno-turističkih proizvoda. Nagrada je dodijeljena u kategoriji ‘Povijesni grad’ gradovima ili ustanovama koji su se značajnim aktivnostima istaknuli u zaštiti i obnovi kulturno povijesne baštine. Kao dodatno, Tvrđava Barone, u kategoriji ‘Najbolji turistički proizvod’, osvojila je nagradu ‘Plautilla’, plaketu sa brončanim znakom, za kvalitetnu i kreativnu interpretaciju kulturno povijesne baštine.

Udruga „Društvo prijatelja dubrovačke starine“

Razlog odabira:

Udruga „Društvo prijatelja dubrovačke starine“ od 1969. godina upravlja zidinama Grada Dubrovnika generirajući prihode, od kojih dobit ulaže u njihovu obnovu, ali i obnovu svih ostalih spomenika na dubrovačkom području.

Uz navedeno, udruga također upravlja Stonskim zidinama, Sokol gradom i tvrđavom Lovrijenac.

Udruga je 2017. godinu završila s viškom prihoda 20.526.424,52 kune.

Osnovne informacije o udruzi

Sjedište:	Gundulićeva poljana 2, Dubrovnik
OIB:	68697988356
Pravni oblik	Udruga
Godina osnivanja:	1952.
Glavni objekt:	Dubrovačke zidine kojima udruga upravlja od 1969. godine
Internet stranica:	https://citywallsdubrovnik.hr/

Ciljevi, djelatnost i organizacijska struktura

Ciljevi:

- upoznavanje domaćih građana i stranaca s kulturno-povijesnom baštinom Dubrovnika i dubrovačkog kraja i promicanja važnosti te baštine kao kulturnog dobra za nacionalnu i svjetsku kulturnu baštinu
- poticanja i provođenja što bolje zaštite, popravka, konzervacije, restauracije i restitucije kulturno povijesne baštine i drugih povijesnih vrijednosti

	<ul style="list-style-type: none"> • materijalnoga pomaganja izvršenja programa i projekata drugih subjekata u zaštiti spomenika kulture i arhivske građe i drugih kulturno-povijesnih vrijednosti • pronalaženje, otkup i zaštita kulturno-povijesno i etnografski vrijednih predmeta • suradnja sa znanstvenim, stručnim, umjetničkim, kulturnim i prosvjetnim institucijama i udrugama, kao i s tijelima lokalne i područne samouprave i državne uprave • materijalno pomaganje tradicijskih, kulturnih i umjetničkih manifestacija koje doprinose ugledu Dubrovnika kao jedinstvene kulturno-povijesne vrijednosti • otklanjanje štete na kulturno-povijesnoj baštini nastale u Domovinskom ratu
<p>Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • održavanjem, zaštitom, konzervacijom, rekonstrukcijom i restitucijom fortifikacija u dubrovačkom kraju - posebno gradskih zidina, fortifikacija Dubrovnika i Stona - sukladno zakonskim propisima; • održavanjem predavanja radi upoznavanja šire javnosti s dubrovačkim kulturno-povijesnim spomenicima i starinama, kao i onima u dubrovačkom kraju; • financiranjem izrade programa i projekata te izvršenja arheoloških iskapanja i povijesnih istraživanja; • prikupljanjem, otkupom, zaštitom i pohranom kulturno-povijesne baštine; • sufinanciranjem publikacija koje obrađuju teme u vezi spomeničke baštine i povijesti Dubrovnika i dubrovačkoga kraja; • sufinanciranjem tradicijskih kulturnih i umjetničkih manifestacija koje doprinose ugledu Dubrovnika kao jedinstvenoj kulturno-povijesnoj vrijednosti; • organiziranjem kulturnih i drugih priredbi i manifestacija (izložbi, aukcija....) i na drugi prikladan način.
<p>Organizacijska struktura</p>	<p>Rad u Društvu je dobrovoljan i javan. Članom društva može postati svaka domaća i strana fizička osoba pod uvjetom da prihvaća odredbe statuta Društva. Nitko ne može biti plaćen za obavljanje funkcija u Društvu niti primati izvan Društva javnih počasti za svoj rad u Društvu. Ustroj Društva reguliran je Statutom koji donosi Skupština društva. Skupština je najviše tijelo Društva i čine je svi članovi društva. Ona izabire Veliko vijeće koje je najviši organ upravljanja Društvom između dva saziva Skupštine. Veliko vijeće između svojih članova bira članove Malog vijeća; ono je kolegijalni izvršni organ Velikog vijeća i upravlja Društvom između dvije sjednice Velikog vijeća. Malo vijeće između svojih članova bira predsjednika Društva. Skupština bira i pet članova Nadzornog odbora, koji nadziru zakonitost rada Društva i financijsko-materijalno poslovanje. Veliko vijeće imenuje članove Savjeta Društva i to iz redova zaslužnih članova Društva, kao i iz redova nečlanova,</p>

	<p>ako su oni znanstveni, kulturni i javni radnici koji svojim radom mogu pridonijeti unapređenju rada Društva. Savjet je kolegijalni savjetodavni organ Društva. Mandat članovima Savjeta traje doživotno.</p>
--	---

Rijeka 2020 d.o.o.

Razlog odabira:	<p>Društvo je osnovano sa svrhom provođenja inicijative Europska prijestolnica kulture za 2020. godinu u Republici Hrvatskoj. Glavna zadaća društva je samostalna, efikasna i transparentna provedba projekta Rijeka 2020 na način da implementira operativne, programske i komunikacijske strategije.</p>
------------------------	--

Osnovne informacije o društvu

Sjedište:	Ivana Grohovca 1/a
OIB:	65319684857
Pravni oblik:	d.o.o.
Osnivači:	Grad Rijeka i Primorsko-goranska županija
Godina osnivanja:	2016.

Ciljevi i ustrojstvo

Cilj:	<p>Samostalna, efikasna i transparentna provedba projekta RIJEKA 2020 na način da se implementiraju operativne, programske i komunikacijske strategije uz osiguravanje provođenja umjetničke vizije i strukture kulturnog programa te osiguravanje uvjeta koji odgovaraju strateškim i operativnim ciljevima.</p>
Djelatnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Koordiniranje svih aktivnosti u sklopu projekta Europska prijestolnica kulture 2020; • predstavljanje i umrežavanje radi zajedničkog nastupa na tržištu (konferencije, sajamsko nastupanje i dr.) u sklopu

	<p>projekta Europska prijestolnica kulture 2020 u zemlji i inozemstvu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • produkcija kulturnih i umjetničkih programa; organiziranje programa u kulturi, sajmovi, kongresa, nacionalnih i međunarodnih skupova; • izrada projektnih prijedloga za financiranje iz EU sredstava i provedba EU projekata; • poticanje suradnje kulturnih subjekata i zajedničkog nastupa na tržištu; • neformalna edukacija za stjecanje vještina iz područja kulturne produkcije i kulturnog menadžmenta, kao i organiziranje i posredovanje pri izgradnji objekata u kulturi
<p>Ustrojstvo:</p>	<p>Skupština Skupštinu Društva čine predstavnici članova Društva u osobi zakonskog zastupnika ili njegovog opunomoćenika. Članovi Skupštine između sebe biraju predsjednika Skupštine, na vrijeme koje odrede svojom odlukom. Skupština, između ostalog, odlučuje o financijskim izvješćima društva, upotrebi ostvarene dobiti i pokrivanju gubitka itd.</p> <p>Nadzorni odbor Nadzor nad vođenjem poslova Društva obavlja Nadzorni odbor. Nadzorni odbor ima ukupno 5 članova, od kojih 4 člana bira i opoziva Skupština na način da 3 člana predlaže Grad Rijeka, 1 člana Primorsko-goranska županija, a 1 člana imenuju, odnosno biraju i opozivaju radnici Društva. Članovi Nadzornog odbora koje bira Skupština, biraju se iz redova stručnjaka s područja bitnih za poslovanje Društva, na prijedlog nadležnog tijela člana Društva.</p> <p>Uprava Uprava utvrđuje godišnje planove i programe rada i poslovanja Društva, predlaže smjernice za poslovanje i poslovnu politiku Društva, zastupa Društvo prema trećima, izvršava odluke Skupštine i Nadzornog odbora, provodi poslovnu politiku Društva, predlaže i utvrđuje unutarnje ustrojstvo (organizaciju i sistematizaciju) Društva, podnosi izvješća o radu Nadzornom odboru (tromjesečno, a po potrebi i češće, sukladno odredbama zakona), te obavlja izbor vanjskih suradnika i konzultanata, te sve druge poslove sukladno pozitivnim propisima i aktima Društva. Upravu čini jedan član – Direktor društva. Direktor zastupa Društvo samostalno i pojedinačno. Odluku o njegovom imenovanju i opozivu donosi skupština</p>
<p>Financiranje i poslovni udio</p>	

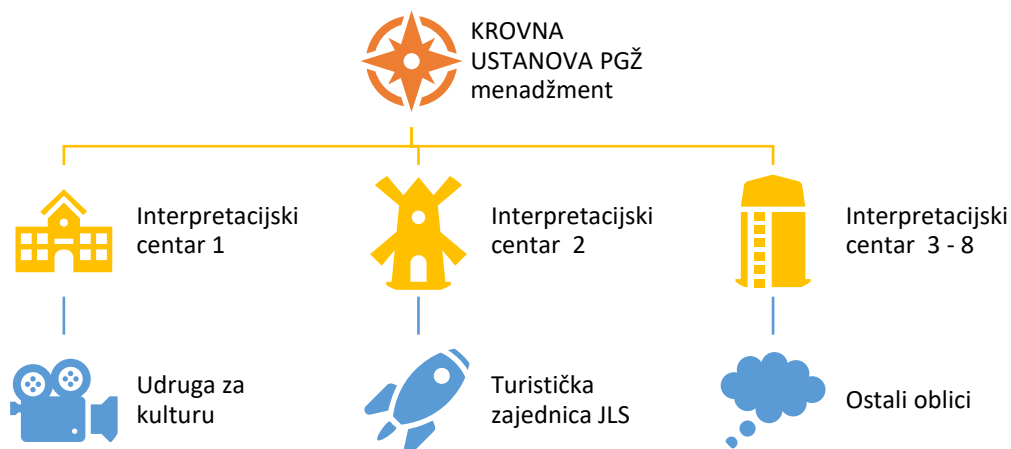
Izvori financiranja:	Proračun Grada Rijeke, proračun Primorsko-goranske županije i proračun Ministarstva kulture
Poslovni udjeli:	<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rijeka – 72% • Primorsko-goranska županija – 28%

Svi predstavljeni primjeri modele su novo osnovano - ustanova (Šibenik), d.o.o. (Rijeka 2020) i udruga (Dubrovnik). Na temelju analize njihovog poslovanja i izazova s kojima su se susreli (nedostatak financijskih sredstava, nedostatak stručnog kadra na tržištu, nepoznavanje prilika i odnosa između kulturnih i turističkih dionika, nepoznavanje pripreme EU projekata) razmatrana je opcija da rutom upravlja već postojeća županijska Ustanova koje iako nemaju iskustvo s ovakvom vrstom upravljanja posjeduje dugogodišnje iskustvo, stručan kadar i kontakte koji će biti od pomoći u početnoj fazi uhdavanja.

4.5. Prijedlog načina upravljanja

Obzirom na dislociranost pojedinih interpretacijskih centara i raspršenost svih interpretacijskih centara unutar Primorsko-goranske županije uopće, javlja se praktično pitanje na koji će način ustanova kojoj se upravljanje dodijeli to upravljanje i u praksi moći izvršavati. Budući da se upravljanje dodjeljuje za sveukupno osam centara čije su lokacije u Kraljevici, Bakru, Bribiru, Rijeci, Grobniku, Čabru, Krku i Brodu na Kupu, evidentno je kako će efikasno upravljanje iziskivati zapošljavanje većeg broja djelatnika što naravno predstavlja veće opterećenje za imovinu ustanove, a i samim time proračun jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Zbog toga se kao najbolje rješenje nameće organizacija u kojoj će se **menadžment cjelokupnim projektom/rutom Putovima Frankopana, kao i svim interpretacijskim centrima na ruti povjeriti jednoj postojećoj ustanovi u vlasništvu PGŽ (krovnoj ustanovi)**. Istovremeno, krovna ustanova će putem ugovora o suradnji **povjeriti operativno vođenje interpretacijskim centrima drugim organizacijama s područja JLS (npr. turistička zajednica, udruga, zadruga i sl)**, koje se nalaze u neposrednoj blizini Interpretacijskog centra ili već sudjeluju u upravljanju objekta (kaštela), a u kojima se nalaze interpretacijski centri.

Javna ustanova u vlasništvu PGŽ, kao krovna organizacija, ujedno bi trebala skrbiti za uspješnost cjelokupnog projekta/rute Putovima Frankopana, tj. imati predviđena sredstva u svojem godišnjem budžetu za uredno poslovanje svih interpretacijskih centara.

Kao najprikladniji upravitelj ističu se turističke zajednice koje se prema Zakonu² osnivaju radi promicanja i unapređenja turizma Republike Hrvatske i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske i druge turističke usluge ili obavljaju drugu djelatnost neposredno povezanu s turizmom na način da upravljaju destinacijom na razini za koju su osnovane. Njihovi zajednički ciljevi, između ostalog, obuhvaćaju i razvijanje svijesti o važnosti i gospodarskim, društvenim i drugim učincima turizma, te potrebi i važnosti očuvanja i unapređenja svih elemenata turističkog proizvoda određenog područja, a osobito zaštite okoliša te prirodne i kulturne baštine sukladno održivom razvoju. Njihov rad je javan, a javnost rada se osigurava i ostvaruje na način propisan statutom turističke zajednice. Na pojedinim lokacijama nalaze se i udruge čija je aktivnost usko vezana uz Frankopane i koje se također nameću kao potencijalni budući upravitelj interpretacijskih centara dok se kao najprikladniji upravitelj Kaštela Zrinskih u Brodu na Kupi ističe Ustanova „Prirodoslovni Muzej Rijeka“ kojoj je temeljem potpisanog Sporazuma između Ustanove i Grada Delnice već povjereno upravljanje Kaštelom Zrinskih. U nastavku ćemo dati njihov pregled ovisno o lokacijama.

U nastavku se analiziraju postojeće organizacije na ruti Putovima Frankopana s kojima bi krovna ustanova u vlasništvu PGŽ sklopila sporazum o operativnom vođenju interpretacijskog centra na svom području.

4.5.1. Dvorac Nova Kraljevica

Turistička zajednica Grada Kraljevice	
Adresa:	Zrinski trg bb, 51262 Kraljevica
Udaljenost od interpretacijskog centra:	1,6 kilometara
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe i članarine - proračun grada Kraljevice - proračun Primorsko-goranske županije - državni proračun - zajmovi - dragovoljni prilozi i darovi - sredstva koja po prijedlogu Turističkog vijeća mogu osigurati članovi Skupštine Zajednice i druge zainteresirane osobe - prihodi od obavljanja gospodarskih aktivnosti
Ustrojstvo	<p>Tijela Zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik Zajednice.</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Među ostalim, ona donosi statut Zajednice, poslovnik o radu skupštine i sl. Čine je</p>

² Zakon o turističkim zajednicama i promicanju Hrvatskog turizma (NN 152/08)

	<p>predstavnicu fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnicu pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Broj predstavnika članova skupštine iz stavka 2. ovoga članka utvrđen je razmjerno visini udjela pojedinog člana u prihodu Zajednice, ali jedan član može imati maksimalno 40% predstavnika u skupštini.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo Zajednice. Nadzorni odbor ima najmanje tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Predsjednik zajednice predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik turističkog vijeća Zajednice.</p> <p>Skupština Zajednice i Turističko vijeće mogu osnovati stalna ili privremena radna ili savjetodavna tijela (radne skupine, savjet, komisiju i sl.) radi razmatranja određenog pitanja, davanja mišljenja i prijedloga o značajnim pitanjima iz njihovog djelokruga.</p>
<p>Zadaće zajednice:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture

4.5.2. Kaštel u Bakru

Adresa:	Primorje 39, 51222 Bakar
Udaljenost od interpretacijskog centra	1 kilometar
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe i članarine - proračun Grada Bakra - dragovoljni prihodi - posebna sredstva koje po prijedlogu Turističkog vijeća mogu osigurati članovi Skupštine Zajednice i druge zainteresirane osobe - prihodi od obavljanja gospodarske djelatnosti
Ustrojstvo:	<p>Tijela Zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik Zajednice.</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice.</p>
Zadaće Zajednice:	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada,

	<ul style="list-style-type: none"> - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice,
--	--

	- ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade,
--	--

4.5.3. Kula Bribir

U kontekstu interpretacijskog centra u Bribiru, kao potencijalni upravitelji javljaju se Turistička Zajednica Općine Vinodol i Udruga Zrinskih Frankopana u Driveniku.

Turistička Zajednica Općine Vinodol	
Adresa:	Bribir 1, 51253 Bribir
Udaljenost od interpretacijskog centra:	170 metara
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Općine Vinodol - dragovoljni prihodi - prihodi koje osiguravaju njihovi članovi i zainteresirane pravne osobe - prihodi od imovine u vlasništvu i od obavljanja gospodarskih aktivnosti
Ustrojstvo:	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova</p>

	<p>svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice.</p>
<p>Zadaće zajednice</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada,

	<ul style="list-style-type: none"> - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	---

Udruga Zrinskih-Frankopana Drivenik	
Sjedište:	Drivenik 6, 51242 Drivenik
Udaljenost od interpretacijskog centra:	14 kilometara
Cilj:	Promicanje i njegovanje kulturno – povijesne baštine primorskog kraja, čakavskog jezika s naglaskom na očuvanje kulturne baštine mjesta Drivenik
Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi:	Zaštita i očuvanje materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara, glazbene i scenske manifestacije i festivali, manifestacije vizualnih umjetnosti, literarni amaterizam, književno-nakladničke manifestacije, sudjelovanje u organizaciji kulturno umjetničkih manifestacija koje su u funkciji popularizacije i očuvanja običaja
Ciljane skupine djelovanja:	Djeca, građani i mladi

4.5.4. Kaštel Grobnik

U kontekstu upravljanja kaštelom Grobnik kao potencijalne organizacije ističu se Turistička zajednica Čavle i Udruga Frankopanska Straža.

Turistička Zajednica Čavle	
Adresa:	Čavja 17, 51219 Čavle
Udaljenost od interpretacijskog centra	3,4 kilometra
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Općine Čavle - dragovoljni prihodi

	<ul style="list-style-type: none"> - sredstva koja osiguravaju članovi i zainteresirane fizičke i pravne osobe - obavljanjem gospodarskih aktivnosti
<p>Ustrojstvo:</p>	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelj u gostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice</p>
<p>Zadaće zajednice</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture,

	<ul style="list-style-type: none"> - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	---

Udruga Frankopanska straža	
Sjedište:	Trg Zrinskih i Frankopana 1, 51218 Grobnik
Udaljenost od interpretacijskog centra	3,1 kilometar

Cilj	Promicanje i njegovanje kulturno povijesne baštine Grobnišćine, - promoviranje povijesnih i tradicionalnih viteških vrijednosti te organiziranje povijesnih i kulturnih zbivanja na području Grobnišćine, Republike Hrvatske i inozemstva
Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje i razvijanje ljubavi za istraživanje i očuvanje običaja grobničkog kraja, - izučavanje srednjovjekovnih borbenih vještina, - uprizorenje srednjovjekovnog načina života, - organiziranje srednjovjekovnih povijesnih festivala te kulturnih manifestacija u cilju održavanja tradicije i turističkog promicanja područja na kojem djeluje, - gostovanje na festivalima sličnog karaktera diljem zemlje i inozemstva, - prikupljanje saznanja u odnosu na tradiciju održavanja pučkih zabava, - organiziranje kulturnih skupova i izložbi, - povezivanje i suradnja sa srodnim udrugama u zemlji i inozemstvu, - suradnja s nadležnim tijelima općina i županije, Ministarstva kulture, odgojno-obrazovnim institucijama te drugim ustanovama i udrugama
Ciljane skupine:	Građani i mladi
Gospodarske djelatnosti	<ul style="list-style-type: none"> - pružanje ugostiteljskih usluga, - iznajmljivanje rekvizita i objekata, - izrada i prodaja rekvizita i suvenira

4.5.5. Kaštel u Krku

U kontekstu interpretacijskog centra u Krku, kao potencijalni upravljači javljaju se Turistička Zajednica Grada Krka i Udruga Knezovi Krčki Frankopani.

Turistička Zajednica Grada Krk	
Adresa:	Trg Sv. Kvirina 1, 51500 Krk
Udaljenost od interpretacijskog centra:	200 metara
Izvor financiranja:	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Grada Krka - zajmovi - dragovoljni prihodi - sredstva koja osiguraju članovi Skupštine Zajednice i druge zainteresirane osobe - prihodi od obavljanja gospodarske djelatnosti - prihodi od imovine u vlasništvu

<p>Ustrojstvo:</p>	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice</p>
<p>Zadaće zajednice:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada, - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama)

	<p>radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista,</p> <ul style="list-style-type: none"> - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okruženja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga, - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	--

Udruga Knezovi Krčki Frankopani	
Sjedište:	Vela Placa 1, 51500 Krk
Udaljenost od interpretacijskog centra:	300 metara
Cilj:	Očuvanje kulturne baštine, osobito nasljeđa knezova Krčkih Frankopana, kao kulturnog identiteta grada i otoka Krka,

	uprizorenja povijesnih ličnosti, običaja i događaja iz razdoblja vladavine knezova Krčkih Frankopana u dane posebnih svečanosti u gradu Krku
Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi:	Aktivnosti očuvanja kulturne baštine, osobito naslijeđa knezova Krčkih Frankopana, kao kulturnog identiteta grada i otoka Krka, uprizorenja povijesnih ličnosti, običaja i događaja iz razdoblja vladavine knezova Krčkih Frankopana u dane posebnih svečanosti, promocija grad i otoka Krka, odnosno Primorsko-goranske županije u Hrvatskoj i inozemstvu u sklopu turističkih prezentacija kroz povijesne ličnosti, običaje i gastronomiju iz doba vladavine knezova Krčkih Frankopana, revitalizacija autohtone gastronomije na bazi krčkih poljoprivrednih proizvoda kroz "kulturu stola" kao dijela opće kulturne baštine otoka i grada Krka, revitalizacija Starohrvatskog jezika kroz dijaloge povijesnih ličnosti, napjeva na Starohrvatskom jeziku i glagoljskog pisma kao kapitalne vrijednosti krčke kulturne baštine, revitalizacija pokladnih običaja, Mesopusta i karnevala te drugih narodnih svečanosti prema starim običajima na području grada Krka, organiziranje priredbi, predstava, promocija, koncerata, izložbi, festivala, seminara, radionica. javnih predavanja, tribina i ostalih kulturnih i edukativnih sadržaja, pokretanje izdavačke djelatnosti, u suradnji sa ostalim institucijama kao što je Povijesno društvo otoka Krka, elektroničkim i pisanim medijima i slično u svrhu promocije navedenih ciljeva udruge, pokretanje dramske, likovne i plesne radionice, likovne galerije, pomaganje mladim umjetnicima u njihovoj afirmaciji, internacionalizacija kulturi i umjetnosti putem raznih projekata, kreirati modnu odjeću na osnovi etno elemenata krčke povijesne baštine, raditi na poboljšanju kvalitete života kroz organizaciju i osmišljavanje slobodnog vremena djece, mladih, žena i osoba starije životne dobi održavanjem radionica, predavanja, druženja
Ciljane skupine:	Građani i mladi

4.5.6. Kaštel Zrinskih u Brodu na Kupu

Kao potencijalni upravitelj Kaštelom Zrinskih u Brodu na Kupu može se izdvojiti već navedena Ustanova „Prirodoslovni muzej Rijeka“ kojoj je temeljem potpisanog sporazuma između Ustanove i Grada Delnice već povjereno upravljanje Kaštelom Zrinskih u naselju Brod na Kupu. U njezine programske aktivnosti, između ostalog, pod posebne ciljeve, spadaju unapređenje postojećih aktivnosti Muzeja, te pokretanje novih od interesa za Županiju, s naglaskom na poticanje kvalitete javnog djelovanja i prezentacije ustanove u Rijeci i Brodu na Kupu.³

4.5.7. Dvorac Zrinskih u Čabru

³ Vidi supra, str. 12

Turistička zajednica Grada Čabra	
Adresa:	Narodnog oslobođenja 2, 51306 Čabar
Udaljenost od interpretacijskog centra:	Turistička zajednica nalazi se na istoj lokaciji kao i dvorac
Izvor financiranja	<ul style="list-style-type: none"> - boravišne pristojbe - članarine - proračun Grada Čabra - zajmovi - dragovoljni prihodi - sredstva koja osiguraju članovi Skupštine Zajednice i zainteresirane osobe - prihodi iz vlastite imovine i od obavljanja gospodarskih djelatnosti
Ustrojstvo:	<p>Tijela zajednice su: Skupština, Turističko vijeće, Nadzorni odbor i predsjednik zajednice</p> <p>Skupština je najviše tijelo upravljanja u Zajednici. Skupštinu Zajednice čine predstavnici fizičkih osoba članova Zajednice i predstavnici pravnih osoba članova Zajednice, na način da svaki predstavnik u skupštini predstavlja određeni broj članova, s time da predstavnici članova Zajednice ne mogu putem punomoći ovlastiti drugu osobu da umjesto njih sudjeluje u radu skupštine. Između ostalog, Skupština donosi statut Zajednice i poslovnik o radu Skupštine.</p> <p>Turističko vijeće izvršno je tijelo Skupštine Zajednice i odgovorno je Skupštini Zajednice. Turističko vijeće Zajednice ima predsjednika i osam članova koje bira skupština Zajednice iz redova članova Zajednice, vodeći računa o zastupljenosti djelatnosti u turizmu (pružatelji ugostiteljskih usluga, putničke agencije i sl.). Predsjednik Zajednice je predsjednik Turističkog vijeća.</p> <p>Nadzorni odbor je nadzorno tijelo zajednice. Nadzorni odbor ima tri člana, a čine ga članovi koje bira skupština Zajednice iz redova svih članova Zajednice i član kojeg delegira turističko vijeće turističke zajednice županije.</p> <p>Zajednica ima predsjednika Zajednice koji predstavlja Zajednicu. Dužnost predsjednika Zajednice obnaša gradonačelnik koji je ujedno i predsjednik skupštine Zajednice i predsjednik Turističkog vijeća Zajednice</p>
Zadaće zajednice:	<ul style="list-style-type: none"> - promoviranje turističke destinacije na razini grada samostalno i putem udruženog oglašavanja, - upravljanje javnom turističkom infrastrukturom danom na upravljanje od strane grada,

	<ul style="list-style-type: none"> - sudjelovanje u definiranju ciljeva i politike razvoja turizma na nivou grada, - sudjelovanje u stvaranju uvjeta za efikasnu koordinaciju javnog i privatnog sektora, - poticanje optimalizacije i uravnoteženje ekonomskih i društvenih koristi i koristi za okoliš, - izrada strateških i razvojnih planova turizma na nivou grada, - poticanje i sudjelovanje u uređenju grada u cilju unapređenja uvjeta boravka turista, osim izgradnje komunalne infrastrukture, - redovito, a najmanje svaka 4 mjeseca, prikupljanje i ažuriranje podataka o turističkoj ponudi, smještajnim i ugostiteljskim kapacitetima (kulturnim, sportskim i drugim manifestacijama) radnom vremenu zdravstvenih ustanova, banaka, pošte, trgovina i sl. i drugih informacija potrebnih za boravak i putovanje turista, - izdavanje turističkih promotivnih materijala, - obavljanje informativnih poslova u svezi s turističkom ponudom, - poticanje i organiziranje kulturnih, zabavnih, umjetničkih, sportskih i drugih manifestacija koje pridonose obogaćivanju turističke ponude, - koordinacija djelovanja svih subjekata koji su neposredno ili posredno uključeni u turistički promet radi zajedničkog dogovaranja, utvrđivanja i provedbe politike razvoja turizma i obogaćivanja turističke ponude, - poticanje, organiziranje i provođenje akcija u cilju očuvanja turističkog prostora, unapređivanja turističkog okružja i zaštite čovjekova okoliša, te prirodne i kulturne baštine, - poticanje, unapređivanje i promicanje specifičnih prirodnih i društvenih vrijednosti koje grad čine turistički prepoznatljivim i stvaranje uvjeta za njihovo gospodarsko korištenje, - vođenje jedinstvenog popisa turista za područje grada, poglavito radi kontrole naplate boravišne pristojbe i stručne obrade podataka, - dnevno prikupljanje, tjedna i mjesečna obrada podataka o turističkom prometu na području grada, - provjera i prikupljanje podataka o prijavi i odjavi boravka turista u cilju suradnje s nadležnim inspekcijskim tijelima u nadzoru nad obračunom, naplatom i uplatom boravišne pristojbe, te prijavom i odjavom turista, - poticanje i sudjelovanje u aktivnostima obrazovanja stanovništva o zaštiti okoliša, očuvanju i unapređenju prirodnih i društvenih vrijednosti prostora u cilju razvijanja svijesti stanovništva o važnosti i učincima turizma, te svojih članova, odnosno njihovih zaposlenika u cilju podizanja kvalitete usluga,
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - organizacija, provođenje i nadzor svih radnji promocije turističkog proizvoda grada sukladno smjernicama skupštine Zajednice, godišnjem programu rada i financijskom planu Zajednice, - ustrojavanje jedinstvenoga turističkoga informacijskog sustava, sustava prijave i odjave turista i statističke obrade
--	--

4.5.8. Kaštel Trsat

Vezano za dodjeljivanje upravljanja interpretacijskim centrom na kaštelu Trsat, javlja se mogućnost potpisivanja sporazuma o suradnji krovne ustanove s Turističkom zajednicom Grada Rijeke koja na kaštelu ima osnovan Turistički informativni centar kao užu organizacijsku jedinicu Turističkog ureda. Zadaće Centra su prikupljanje, obrada i raspačavanje informacija u cilju poticanja promidžbe turizma na području Zajednice, prikupljanje informacija o turističkim potrebama i drugim pojama u zemlji i inozemstvu od značaja za turizam zajednice, informiranje turista o znamenitostima i privlačnostima turističkog okružja, promocija turističkog proizvoda s područja zajednice i drugih poslova utvrđenih odlukom o osnivanju Centra.

5. Zaključak

Prema turističkoj terminologiji, kulturnim rutama može se smatrati određeni (fizički opipljiv) put ili trasa povijesnog značaja koji se može prezentirati kao cjelina sa zajedničkim tematskim nazivnikom, označen, interpretiran i uslužnim sadržajima prilagođen turističkim posjetima.

Sadržaji na ruti moraju biti otvoreni i prilagođeni posjetiteljima fizički i interpretativno. O uvjetima prijema gosta te ukupnim dostupnim uslugama, administrativnom i pravnom vođenju rute trebalo bi brinuti upravljačko tijelo rute, odgovorno za tehnički menadžment. Na razini Europe ne postoji jedinstveni model takve organizacije koja bi upravljala pojedinim rutama. Postoji samo popis kriterija, koje upravljačko tijelo, bilo da se radi o udrugama, tvrtkama ili agencijama, treba zadovoljiti upravljajući sadržajima rute. Upravljačko tijelo dužno je baviti se i istraživanjem i obradom tržišta, ugovornim odnosima s dobavljačima, partnerima i turističkim agencijama i turoperatorima, ali jednako tako i s razvojem ponude i motivacije, osnaživanjem teme, tj. suradnjom s multidisciplinarnim znanstvenim istraživačkim tijelom, odgovornim za razvoj teme i kvalitetnu interpretacijsku podlogu.

Obzirom na navedeno, stav je autora kako je najprikladniji oblik organizacije za provedbu projekta „Putovima Frankopana“ javna ustanova koja predstavlja ravnotežu između izloženosti tržišnim zakonitostima te stupnja „institucionalizacije.“ Blaži porezni tretman te mogućnost korištenja proračunskih sredstava bitno ublažava rizike propasti uslijed neprofitabilnog poslovanja dok se organizacija ipak temelji na jasno definiranom i strukturiranom pravnom okviru koji proizlazi iz Zakona o ustanovama. Obzirom na dislociranost pojedinih interpretacijskih centara javlja se pitanje na koji će način ustanova kojoj se upravljanje dodijeli to upravljanje i u praksi moći izvršavati. Budući da se upravljanje dodjeljuje za sveukupno osam centara čije su lokacije u Kraljevici, Bakru, Bribiru, Rijeci, Grobniku, Čabru, Krku i Brodu na Kupu, evidentno je kako će efikasno upravljanje iziskivati zapošljavanje većeg broja djelatnika što naravno predstavlja veće opterećenje za imovinu ustanove, a i samim time proračun jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Zbog toga se kao najbolje rješenje nameće oblik upravljanja kod kojega će se upravljanje centrima dodijeliti jednoj ustanovi (krovna ustanova) koja će zatim putem ugovora o suradnji povjeriti upravljanje tim centrima drugim organizacijama koje su prostorno bliže ili već sudjeluju u upravljanju objekta u kojima se centri nalaze dok bi se eventualni gubitak u takvom upravljanju tim organizacijama namirivao iz imovine ustanove koja im je upravljanje dodijelila kao svojevrsna krovna ustanova. Kao najprikladniji upravitelj ističu se turističke zajednice. Na pojedinim lokacijama nalaze se i udruge čija je aktivnost usko vezana uz Frankopane i koje također treba uzeti u razmatranje prilikom odabira suradnika.

6. Literatura

- Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16)
- Zakon o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15)
- Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15)
- Zakon o udrugama (NN 74/14, 70/17)
- Zakon o ustanovama (NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08)
- Primorsko-goranska županija (2015): Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016-2020 godine, Rijeka, 2015
- Studija izvodljivosti i analiza troškova i koristi - "KULTURNO -TURISTIČKA RUTA PUTEVIMA FRANKOPANA, Medicom d.o.o., 2015
- Turistička zajednica Kvarnera (2018): Turistička statistika za 2017., Rijeka, 2018
- Vlada Republike Hrvatske (2014): Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, web stranica: www.vlada.hr
- Vlada Republike Hrvatske (2003): Strategija razvoja kulturnog turizma „Od turizma i kulture do kulturnog turizma, web stranica: www.vlada.hr
- Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske Županije, prof. dr. sc. Dora Smolčić Jurdana (2015): Razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji, Rijeka, 2015
- <https://www.glasistre.hr/kultura/predstavljen-projekt-kulturnih-ruta-srednjovjekovne-freske-dionica-istra>
- <http://www.infenso.hr/putevizrinskih/web/en/>
- <http://www.visitcyprus.com/index.php/en/discovercyprus/culture-religion/cultural-routes/item/288-aphrodite-cultural-route>
- <http://www.diazoma.gr/en/cultural-routes/iperiou-route-en/>
- <http://danubecc.org/dcc-projects/the-roman-emperors-and-danube-wine-route>
- <http://www.tourisme-hautevienne.co.uk/node/112>
- <http://www.diazoma.gr/en/cultural-routes/iperiou-route-en/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Via_Claudia_Augusta
- <http://www.tourisme-hautevienne.co.uk/node/112>
- https://en.wikivoyage.org/wiki/Way_of_St._James